

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1907

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η εκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ ὑπὸ Κ. Σάβα	Σελ. 513
Ἀβερῳφείος Δραματικὸς Ἄγων τοῦ 1910. Ἐκθεαίς τῆς ἐπιτροπῆς τῶν κριτῶν	520
Λαϊκὰ Πανεπιστήμια ὑπὸ Γ. Σατηριάδου	538
Τὸ Θάρος ἀπὸ τὰ δοκίμια τοῦ Ἀμερικανοῦ φιλοσόφου Ἐμερσον ὑπὸ Θ. Χ. Φλωρῆ (τέλος)	544
Ὁ Βασιλεὺς Ἀνήλιος ὑπὸ Ι. Πολέμη	551
Τὸ πάθημα τοῦ κυρίου Μπλεξ, ἀγγλικὸν διήγημα ὑπὸ Ρ. Μίλς (μετάφρασις Χ.)	554
Χρονικά	573

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ὑπὸς τὴν ΔΙΑΔΟΣΙΝ ῬΦΕΛΙΜῶΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

42 - ΟΔΟΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ - 42

ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ 1 ΔΡΑΧΜΗ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ

ΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΙΔΡΥΘΕΙΣ ΤΩ 1899 ΥΠΟ Α. ΒΙΚΕΛΑ

ΜΕΛΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Πρόεδρος Ι. ΑΘΑΝΑΣΑΚΗΣ, Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΗΣ Αντιπρόεδρος Γ. ΠΑΣΠΑΤΗΣ,
 ΔΡ. ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΥ, Π. Ε. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ, Δ. ΜΑΤΕΣΙΣ, Ε. ΡΩΜΑΝΟΣ,
 Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. Σ. ΣΤΡΕΪΤ, Γραμματεὺς Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Η ΜΕΛΕΤΗ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ ΠΡΟΠΛΗΡΟΤΕΑ

Διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην δραχ. 10

Διὰ τὰς λοιπὰς χώρας φράγκα χρυσῶν 12

Ἐκαστον τεύχος χωριστὰ πωλεῖται δρ. 1 εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ
 εἰς τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 1,20 εἰς τὰς λοιπὰς χώρας.

Ἡ "ΜΕΛΕΤΗ", ἐκδίδεται κατὰ μῆνα εἰς τεύχη ἐκ σελίδων
 64, κατὰ δὲ τοὺς θερινοὺς μῆνας, Ἰούνιον—Ἰουλίον καὶ Αὐγουστον
 —Σεπτέμβριον, ἐκδίδεται ἀνὰ ἓν τεύχος, ὥστε ἕκαστος ἐτήσιος
 τόμος ἀποτελεῖται ἐκ δέκα τευχῶν, ἧται 640 σελίδων.

Αἱ ἀνδράμαί τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", καταβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τοῦ Συλ-
 λόγου ἢ ἀποστέλλονται ἐπ' ὄνοματι αὐτοῦ διὰ συστημένων ἐπιστολῶν, ταχυ-
 δρομικῶν ἢ τραπεζικῶν ἐπιταγῶν καὶ χαρτονομισμάτων Γαλλίας, Ἀγγλίας,
 Γερμανίας, Αὐστρίας, Ἰταλίας, Ρωσίας, Ἀμερικής.

Οἱ συνδρομηταὶ τῆς "ΜΕΛΕΤΗΣ", λαμβάνουν δωρεὰν τὰ τέσ-
 σαρα Νέα Βιβλία τοῦ Συλλόγου, τὰ ὅποια θὰ ἐκδοθοῦν κατὰ τὸ
 1910. Τὰ βιβλία ταῦτα εἶναι: Οἱ Μέλλοντες Στρατιῶται, κατὰ τὸ
 ἀγγλικὸν τοῦ στρατηγοῦ Μπάδεν Πάουελ, ἢ Ἀγωγή, κατὰ τὸν
 Σπένσερ, Αἱ Χῶραι τῆς Ἰουδαίας, Ἀναγνώσματα ἐκ τοῦ Ἡροδότου.

Η "ΜΕΛΕΤΗ", ΤΟΥ 1907, ΤΟΥ 1908 ΚΑΙ ΤΟΥ 1909

ἀποτελεῖ τρεῖς τόμους, ἕκαστον ἐξ 640 σελίδων, παλυτελῶς δεδε-
 μένους. Ἐκαστος: δραχ. 10 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην —
 φρ. χρ. 12 διὰ τὴν Ἀλλοδαπήν. Μόνον τὸ παλυτελὲς περιχάλουμα
 δραχ. 2 διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Κρήτην — φρ. χρ. 2 διὰ τὴν
 Ἀλλοδαπήν. Ἀπηλλαγμένα ταχυδρομικῶν.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΙΟΥΛΙΑΝΟΥ

Ἐν Πρωσίᾳ 11 Σεπτεμβρίου 1900

Σεβαστὲ φίλε,

Πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἐπισκεπτόμενοι τὴν μεγαλόπολιν ταύ-
 την, περιορίζουσι τὴν περιέργειάν των εἰς τὰ περὶ τὰ μεγάλα
 βουλευάρτα ἐλαφρὰ θεάματα καὶ οὕτως ἐπαναστρέφουσι κομί-
 ζοντες τὰς πλέον ἐπιπολαίους ἐντυπώσεις περὶ τῆς πόλεως, ἧτις
 παρὰ τὰ ἐλαφρὰ καὶ κομψὰ ἐγκλείει καὶ σπουδαία καὶ περιεργα
 ψυχαγωγοῦντα τὸν ἄνθρωπον καὶ πλουτίζοντα τὸ πνεῦμα ἐκ
 γνώσεων ποικίλων καὶ ὠφελιμωτάτων. Ἐλάχιστον τῶν θεαμά-
 των τούτων εἶναι καὶ τὸ σεβάσμιον μνημεῖον, τὸ ὅπολον ἐπισκέ-
 φθημεν τὴν παρελθοῦσαν Κυριακὴν, ἀκούσαντες ὑπὸ ξένων
 μουσικῶν ᾄδομένην ἐν τῇ ἑλληνικῇ γλώσσῃ τὴν παλαιάτην
 λειτουργίαν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας ἢ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου
 Ἰουλιανοῦ ἢ τασοῦτον ἐνδιαφέρουσα εἰς τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν
 εἶναι παντελῶς ἄγνωστος εἰς τοὺς ἡμετέρους, ἀφοῦ οὐδεὶς ἔλαβέ
 ποτε τὴν περιέργειαν νὰ ἐπισκεφθῇ καὶ ἐξετάσῃ αὐτήν.

Μελετῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἤδη ἔτη τὴν λεγομένην μεσαιω-
 νικὴν ἱστορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐσχημάτισα τὴν πεποίθη-
 σιν ὅτι ὡς αὕτη παρίσταται ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς εἶναι μυστή-
 ριον ἐν ὅλῃ τῇ ὀρησκευτικῇ σημασίᾳ τῆς λέξεως, καὶ ὅτι ἡ ἀλη-
 θὴς ἐπιστήμη ὀφείλει ν' ἄρῃ τὸν περικαλύπτοντα ταύτην πέπλον,
 ἄλλως ἢ μεσαιωνικῇ Ἑλλάδι θὰ διαμείνῃ ἀκατάληπτον αἰνίγμα,
 στερουμένη ἱστορικῆς ζωῆς καὶ δράσεως. Ἄν τὸ βυζαντινὸν
 κράτος ἦν ὅλον ἀληθῶς παριστῶσιν αἱ γράψαντες, δηλαδὴ ἀπλῶς
 ἑστία κούφων ὀρησκευτικῶν αἰρέσεων καὶ μοναχικῶν διενέξεων,
 οὐχὶ ἐπὶ 1100 ἔτη, ἀλλ' οὕτε ἐπὶ τσαύτας ὥρας ἠδύνατο νὰ
 ἐπιζήσῃ παλαιὸν πρὸς τὰς ἐκ τῶν τεσσάρων περάτων ἐπιτιθε-

¹ Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη, εὑρεθείσα μεταξὺ τῶν ἐγγράφων ἀποθανόντος λο-
 γίου, δημοσιεύεται τῇ ἀδείᾳ τοῦ γράψαντος. Σ. τ. Σ.

μένας βαρβαρικάς ὀρδᾶς, αἵτινες ἐξηφάνισαν ἐκ προσώπου τῆς γῆς τόσα ἔθνη πολεμικώτερα καὶ πατριωτικώτερα. Ὡς παράδειγμα τῆς ἱστορικῆς φενάκης τῆς Βυζαντίδος ἀναφέρω τὸν αὐτοκράτορα Ἰουλιανὸν τὸν εἰς ἓν καὶ μόνον ἔτος καθυποτάξαντα τὴν βαρβαρότητα ἀπὸ τοῦ Σηκουάνα μέχρι τῶν ἐρήμων τῆς Συρίας· περὶ τούτου κυκλοφοροῦσιν ἔτι τοσοῦτοι ἀνόητοι μῦθοι, ἡμεῖς δέ, ἀντί, πλησιάζοντες εἰς τὴν μυθικὴν νεφέλην τὴν λαμπάδα τῆς κριτικῆς, νὰ διαλύσωμεν τὸ σκότος, ἀνοήτως ἐχωνεύσαμεν τὸν ὀρησκειτικὸν θρύλον καὶ βλασφημοῦμεν κατὰ τοῦ ἥρωος ἀνευ τοῦ ὁποίου πᾶσα ἡ Ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ θὰ μετεβάλλετο εἰς ἀληθὴ Σκυθίαν. Ἐν τῇ αὐτῇ ἐπιπολαιότητι ἐδέχθημεν ὅτι αἱ σεμναὶ καὶ μεγάλαι ἰδρύτριαί τοῦ χριστιανισμοῦ, ἡ ἅγια Ἑλένη, ἡ Εὐδοκία, ἡ Ἀριάδνη καὶ ἰδίως ἡ μεγάλη Θεοδώρα, ἦσαν εὐτελέστατα γύναια, τὰ ὁποῖα ἢ ἰδιότροπος μωρία τῶν αὐτοκρατόρων ἀνεβίβασε εἰς τὸν μόνον τότε οἰκουμένικὸν θρόνον, χωρὶς νὰ ἐρωτήσωμεν διατί αὐτοὶ οἱ ἱστορικοὶ οἱ τοιοῦτους μύθους παραδώσαντες, ὄντες συγγενεῖς καὶ θεράποντες αὐτῶν τῶν ἐκφαυλιζομένων βασιλισσῶν, ὡς ὁ ἅγιος Εὐσίγνιος, ὁ Προκόπιος, ἐπλάσαν τοιοῦτους μύθους! Οὕτω δὲ ὑβρίζομεν τὸν Ἰουλιανὸν ὡς Παραβάτην, χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν τὴν ὀρησκειτικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, διότι ἐν τῇ βυζαντινῇ ὡς καὶ τῇ ἑλληνικῇ γραμματικῇ ἄλλη ἢ ὀρησκειτικὴ σημασία τῆς λέξεως Παραβάτης καὶ Καταβάτης, ἀποδιδομένη εἰς τὸν Κεραυνόν, ὅστις ἐξασκεῖ μεγίστην ἐπιρροὴν ἐν τῇ ὀρησκειτικῇ συμβολικῇ ἀπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, διὰ τοῦτο ἀποκαλουμένου Ληστοῦ, Ἑρμαφροδίτου, Βλακὸς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἐν τούτοις οὐ μόνον ὁ τάφος τοῦ Ἰουλιανοῦ, σωζόμενος μέχρι Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου, ἐθεωρεῖτο ἱερός, ἀλλὰ καὶ ἐν Ρώμῃ τὸ ἄγαλμά του ἐλατρεύετο, ἢ δὲ ἡμετέρα ἐκκλησία ἐορτάζει ἔτι τὴν 21 Ἰουνίου τὸν μάρτυρα Ἰουλιανὸν τὸν Ἰαρσέα, γνωστὸν δὲ ὅτι ἐν Ἰαρσῶ ἐτάφη ὁ αὐτοκράτωρ, ἐκ δὲ Ἰαρσοῦ ἦν ὁ συγγενὴς αὐτοῦ Προκόπιος ὁ διεκδικήσας πρὸς Ἰοδιανὸν τὸ κράτος. Ἡ δυτικὴ ἐκκλησία ἔχει πέντε μάρτυρας Ἰουλιανούς, ὧν οἱ σπουδαιότεροι ἀποτελοῦσι τριάδα ἀδιαίρετον, le Pave, le Confesseur καὶ ὁ Hospitalier, ὧν τὰ συναξάρια τοσοῦτον συγχέονται, ὥστε ἡ κριτικὴ ἀνεγνώρισεν ἓνα καὶ μόνον, τὸν ταφέντα ἢ

μαρτυρήσαντα ἐνθα νῦν ἡ ἐκκλησία αὐτοῦ, παραδόξως κειμένη παραπλευρῶς τοῦ Cluny, ὅπου σώζεται τὸ παλάτιον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ, νῦν πτωχὴ καὶ σχεδὸν ἐγκαταλελειμένη, μέχρι τῆς 11' ἑκατονταετηρίδος ἦν τὸ κέντρον τῶν γαλλικῶν γραμμάτων, ἐπονομαζομένη le Quartier de l'Université, ἔχει δὲ δίκαιον ὁ ἀρχιτέκτων Viatte ἀποκαλῶν αὐτὴν «le berceau de l'Université de Paris». Κατ' ἐμὲ ἐν τῷ ἁγίῳ Ἰουλιανῷ ἠδρευεν ἢ ὑπὸ Καρόλου τοῦ Μεγάλου ἐν Παρισίοις ἰδρυθεῖσα Ἀθηναϊκὴ ἀκαδημία. Ἡμεῖς φανταζόμεθα τὴν ἑλληνικὴν ἀποικίαν ἰδρυθεῖσαν ἐν τοῖς τελευταίοις τούτοις χρόνοις ὑπὸ ἐμπόρων καὶ τρακεζιτῶν· ἐν τούτοις ἀπὸ Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου δὲν ἔπαυσαν ἐξ Ἀθηνῶν ἰδίως ἐρχόμενοι ἐνταῦθα μοναχοὶ καὶ Στρατιῶται, μετὰ τὴν ἄλιωσιν δὲ τοῦ Βυζαντίου συρρέουσιν οἱ φυγάδες προθύμως κατατασσόμενοι ἐν τῇ ἱππικῇ, τῇ κατ' ἐξοχὴν σῶματι τῶν εὐγενῶν, πολλοὶ δὲ τούτων διαπρέψαντες ἐν πολέμοις ἐξηυγενίσθησαν, ὡς ὁ Ἀγαλλός, ὁ Δισύπατος κλπ. Ἐν τῇ 9' ἑκατονταετηρίδι ἐλθὼν ὁ ἅγιος Γιολένιος ἐξ Ἀθηνῶν ἰδρύει διαφόρους μονὰς, ἀνακράζων μετὰ στόμφου εἰς τοὺς βασιλεῖς « Atheniensis sum, Graecus sum! »

Εἰς τῶν ὁπαδῶν τοῦ Ῥολάνδου, ὁ Ῥοργωτὸς λέγει·

Greco sono e la mia patria è il mondo.

Ἡ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ μετὰ πολλὰς περιπετείας ἐπὶ τέλους πρὸ ἑνδεκά ἀκριβῶς ἐτῶν, ἦτοι τὸ 1889, ἔρημος καὶ ἄπορος παρεχωρήθη διὰ διατάγματος τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐσωτερικῶν εἰς τοὺς Σύρους Μελχίτας, τοὺς νῦν κατόχους αὐτῆς. Γινώσκων τὴν ἀξίαν τοῦ γαλλογραικικοῦ τούτου λειψάνου ἀπὸ τοῦ 1878 ἐπρότεινα εἰς τοὺς ἡμετέρους Πέτρον Κλάδον, Π. Ροδοκανάκην, Ἰω. Σκαρμαγκᾶν καὶ Χρ. Ζωγράφον, σκεπτομένους τότε τῇ ὑποκινήσει τοῦ πρεσβευτοῦ μακαρίτου Γρ. Ὑψηλάντου εἰς οἰκοδόμησιν ἰδίου ἑλληνικοῦ ναοῦ, ἵνα προτιμήσῃ τὴν ἐκκλησίαν ταύτην, ἀφοῦ μάλιστα ὁ μακαρίτης Egger ὑπέσχετο νὰ μεσολαβήσῃ παρὰ τῷ ἀρχιεπισκόπῳ τῶν Παρισίων εἰς ἀδάπανον ἀπόκτησιν· δυστυχῶς ὅμως οἱ ἄνω κύριοι ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν διὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς λόγον, δι' ὃν ἰδίως ὀφείλομεν νὰ προτιμήσωμεν τὸ Quartier Latin, ἐν ᾧ συγκεν-

τρούνται εκατοντάδες Ἑλλήνων φοιτητῶν ἀδυνατούντων ἕνα μεταβαλῶσαι εἰς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα πρὸς ἐκκλησιασιν. Θεωρήσαντες οἱ κύριοι οὗτοι τὸ τμήμα ἐν ᾧ ἡ ἐκκλησία, οὐχὶ ἀριστοκρατικόν, ἔστρεψαν ἔκτοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἐν τῇ τμήματι ἐν ᾧ νῦν ἐγείρεται ὁ ὑπὸ Σκυλίτση οἰκοδομηθεὶς ναὸς τοῦ ἁγίου Στεφάνου, θεωροῦντες τὴν ἐμπορικὴν συνοικίαν βιώσιμον, ἐν ᾗ οἱ Ῥωμοῦνοι, πρακτικώτεροι ἡμῶν, ἐπροτίμησαν τὴν παραπλεύρως τῇ ἁγίῳ Ἰουλιανῇ Ἱδρυσιν τῆς ἐκκλησίας των, θεωροῦντες μᾶλλον βιώσιμον τὴν συνοικίαν τῶν μαθητῶν ἢ τῶν παροδικῶς κατερχομένων ἐμπόρων καὶ τραπεζικῶν. Ὁπωσδήποτε ἀπὸ τοῦ 1889 ἐγκατέστησαν ἐν τῇ ἁγίῳ Ἰουλιανῇ οἱ Μελχίται. Γινώσκετε καλῶς ὅτι οἱ ὡς ἀρετικοὶ θεωρούμενοι οὗτοι ὀρθόδοξοι ἀδελφοὶ ἐμμένουσι πεισιμόνως εἰς τὰ ὀρθοδοξότατα δόγματα τῆς ἐν Χαλκηδόνι συνόδου, δεχόμενοι ὡς ἡμεῖς δύο φύσεις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καυχώμενοι ὅτι αὕτη ἦν ἡ πίστις τοῦ ἀοιδίμου αὐτοκράτορος Μαρκιανοῦ, διὰ τοῦτο δὲ φέροντες καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο δηλοῦν τοὺς Βασιλικοὺς (ἐκ τῆς συριακῆς λέξεως Μελέχ, ἦτοι βασιλεύς).

Δὲν εἶναι καιρὸς νὰ ἐξετάσω τίς ὁ Μαρκιανὸς αὗτος, ὁ πρῶτος ἀνατολικὸς τοῦ βυζαντινοῦ κράτους αὐτοκράτωρ, ἀφ' οὗ παύει ὁ δυτικὸς οἶκος τοῦ Θεοδοσίου καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ πᾶς ἐκ Δύσεως βασιλεύς. Ὁ Μαρκιανὸς μένει μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων τοῦ Βυζαντίου ὡς ὁ τύπος τοῦ δικαίου καὶ ἐναρέτου βασιλέως, διὸ καὶ οἱ δῆμοι ἐν πάσῃ ἀναρρήσει αὐτοκράτορας κρᾶζουσιν «ὡς Μαρκιανὸς οὕτω βασίλευσον». Ἐκείνο τὸ ὅποιον δύναμαι νῦν νὰ σᾶς εἶπω εἶναι, ὅτι ἦν ἡ Ἑλληνικὴ καταγωγὴ «ἐξ Ἑλλάδος στρατιώτης», καὶ θεῖος τῆς Ἀθηναίας βασιλείας Εὐδοκίας ἢ Ἀθηναΐδος, ὡς ὁμολογοῦσιν οἱ παλαιοὶ Σύροι χρονόγραφοι, οὕτω δ' ἐξηγεῖται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ θρόνου διαδοχὴ, μετὰ τὴν ἀπόσθεσιν τοῦ οἴκου τοῦ Θεοδοσίου. Ἐξ ἄλλων μάλιστα μνημείων βεβαιούμεθα ὅτι καὶ ὁ διάδοχός του Λέων Α' ἦν αὐτὸς ὁ ἀδελφὸς τῆς Εὐδοκίας ὁ καὶ Λεόντιος, ἑπαρχὸς τέως τοῦ Ἰλλυρικοῦ. Οὕτω δὲ ἀπὸ τοῦ Μαρκιανοῦ μέχρις Ἰουστινιανοῦ ἔχομεν ἐν Βυζαντίῳ βασιλεύοντα τὸν Ἀθηναϊκὸν οἶκον τοῦ Ἡρακλείδου (πατρὸς τῆς Εὐδοκίας), καὶ δυνάμεθα νὰ βάλωμεν ἱστορικὴν βάσιν περὶ ἐντελοῦς ἐξελληνίσεως τοῦ κράτους. Ὅποια

αἰσθήματα ἔτρεφε πρὸς τὸν ἑλληνισμὸν ἢ Εὐδοκία δηλοῦσιν αἱ ὁμηρικαὶ συγγραφαὶ τῆς καὶ ἰδίᾳ ἢ πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀποίκους Ἀθηναίους προσφιῶνησίς τῆς, κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν χρονόγραφον Ἰυάγριον— «Ἰμετέρης γενεῆς εὐχομαι εἶναι». Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον δηλοῦν τὸν ἑλληνισμὸν τῶν πρώτων Ἱδρυτῶν τοῦ βυζαντινοῦ κράτους εἰσὶν οἱ διασωθέντες λόγοι αὐτοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος τοῦ Α', ὃν κακῶς συνέχυσαν ἀμαθεῖς ἐκδόται πρὸς Λέοντα τὸν Σοφόν, τὸν υἱὸν Βασιλείου τοῦ Α'. Τοὺς λόγους τούτους, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνεκδότους, ἀνακαλύψας ἐν τῇ Παρισινῇ βιβλιοθήκῃ ἐκδώσω προσεχῶς, θὰ πραγματευθῶ δ' ἐν ἐκτάσει καὶ τὸ ζήτημα τῶν πρώτων ἐν Βυζαντίῳ Ἀθηναίων αὐτοκρατόρων.

Καταλαβόντες οἱ Μελχίται τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ διετήρησαν οὐ μόνον πάντας τοὺς τύπους καὶ σύμβολα καὶ μυστήρια τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας (πλὴν μόνον τοῦ μνημοσύνου τοῦ Πάπα) ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν παλαιτάτην ἑλληνικὴν λειτουργίαν, ὡς ἐψάλλετο ἐν Συρίᾳ, δηλαδή τὸ μὲν Εὐαγγέλιον καὶ Ἀπόστολον ἐν τῇ ἀραβικῇ γλώσσῃ, πᾶσας δὲ τὰς εὐχὰς ἐν καθαρᾷ ἑλληνικῇ γλώσσῃ. Καὶ συγκινεῖται μὲν ὁ Ἑλληὴν ἀκούων ὑπὸ ξένων ἀπαγγελλομένην ἄριστα τὴν γλώσσάν του, οὐχὶ κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, ἀλλ' ὅπως ἡμεῖς αὐτοὶ ἀπαγγέλλομεν, καὶ τὸ κυριώτερον τὴν φωνητικὴν μουσικὴν ἐξ ἧς πολλὰ ἠδύναντο νὰ διδαχθῶσι καὶ αὐτοὶ οἱ ἡμέτεροι. Ἐγὼ αὐτὸς πολλὰς ζητήσας τὴν ἐρμηνείαν τοῦ μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ Εὐαγγελίου ἄδοιμένου Ἡρηνιδῶς ἤχου τοῦ λεγομένου Ἰερερέ, ἀκούσας τοὺς Σύρους μουσικοὺς ἐνόησα περὶ τίνος πρόκειται καὶ ἐστηρίχθην ἄριστα ἐν τῇ εἰκασίᾳ μου ὅτι ἡ καθημερινὴ λειτουργία τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας εἶναι παλαιτάτη, πολὺ πρὸ Χριστοῦ ἢ αὐτῆ ἀδοιμένη ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ναοῖς, ἔχουσι δὲ δίκαιον δὸς ἐπὶ Ἰουστινιανοῦ συγγραφεῖς ἀποκαλοῦντες αὐτὴν τοῦ Ἰερεσίου, ἀπὸ τοῦ τυφλοῦ τῶν Θηβῶν ἱερέως εἰς ὃν ἡ παράδοσις ἀπέδιδεν αὐτήν. Ὡς γνωστὸν ἡμεῖς μὲν οἱ ὀρθόδοξοι ἐτηρήσαμεν τρεῖς λειτουργίας, τὴν τοῦ ἀποστόλου Ἰακώβου, τὴν τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, καὶ τὴν τοῦ Χρυσοστόμου, οἱ δὲ Λατῖνοὶ πλειοτέρας, ἀλλ' οὐδεμιᾶς τούτων κατώρθωσεν ἡ χριστιανικὴ κριτικὴ ν' ἀνεύρη τὴν ἀρχήν. Οἱ Μελχίται τηροῦντες τὴν ἡμε-

τέραν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου θεωροῦσι ποιητὴν αὐτῆς τὸν εὐαγγελιστὴν Μάρκον, ἄλλοι δὲ ἀρχαιότερόν τινα ἀγνωστον μελιφθόν. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦν ἂν τις ἐπελαμβάνετο σπουδαίως τοῦ ζήτηματος τούτου, ἀποτελοῦντος τὴν βάσιν τοῦ ἑλληνικοῦ θρησκευματος, διότι ἂν ἀποδειχθῆ ἡ παλαιότης τῶν λειτουργιῶν, περὶ οὗ πέπεισμαι, δὲν ἔχουσι δικαίωμα οἱ παρ' ἡμῖν ἀμαθεῖς ἑλληνισταὶ νὰ περιφρονῶσι τὰ πάτρια, ὡσάντις μάλιστα ταῦτα παρεδόθησαν ἡμῖν ἐν τῇ ὠκεανῇ τῶν αἰώνων, οὔτε δύνανται οἱ ἄθεοι νὰ ὀνειρεύωνται θρησκευτικὰς καταργήσεις, ἀφοῦ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἐν τῇ κόσμῳ ἐμφανίσεώς του ὁ ἄνθρωπος ἐθεώρησε ἀπαραίτητον νὰ δοξάσῃ καὶ ἐξιλεώσῃ τὸ θεῖον, προσφέρων αὐτὰ τὰ σπλάγγνα του δηλαδὴ τὸν ἴδιον υἷον ἐν τῇ τύπῃ τοῦ οἴνου καὶ ἄρτου. Ἀλλὰ ταῦτα ἀπαιτοῦσιν ἰδίαν ἀνάπτυξιν. Ὡς γνωστὸν μετὰ τῆς κυρίως καθημερινῆς λειτουργίας συνδέεται καὶ ἡ λεγομένη τοῦ καθ' ἡμέραν Μεσονυκτικοῦ, ἣν ὁ ἱερεὺς ἐγείρομενος τοῦ ὕπνου ποιεῖ κατὰ μόναν ἐκκαθαίρομενος τῶν κοσμικῶν ῥύπων, εἶτα ἔρχεται ὁ ὄρθρος, καὶ μετ' αὐτὸν ἡ κυρία ἀκολουθία. Ἐν τῇ τριπλῇ ταύτῃ λειτουργίᾳ ὁ ἱερεὺς ἐκπροσωπῶν τὸν θεόν, βοηθεῖται ὑπὸ τοῦ διακόνου ἐκπροσωποῦντος τὴν Παναγίαν, ὡς δῆλον ἐκ τῆς εὐχῆς ἐν τῇ περιβολῇ τοῦ στιχαρίου. Ἡ θυσία εἶναι ὁ προσαγόμενος υἷος ἐν τοῖς συμβόλοις τοῦ ἄρτου καὶ οἴνου. Δὲν πιστεύω νὰ ἦν διάφορος ἡ τοῦ Ἰηρέως καὶ Πρόκνης λειτουργία θυσιαζόντων τὸν υἷον Ἰτυν. Ἐν τούτοις ὅταν ὁ Μαρκιανὸς ἤρπασεν ἐκ τοῦ ναοῦ τὴν Πουλχερίαν καὶ δι' αὐτῆς τὸ στέμμα, ὁ τότε πάπας διαμαρτυρηθεὶς ἐν ὀνόματι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου παριστᾷ τὸν Μαρκιανὸν ὡς Νυμφίον Ἐωσφόρον ἀρπάζοντα τὴν ἐν τῇ ναῷ κρυπτομένην Παναγίαν. Οὕτως ἐξηγεῖται ἡ ἐν τῇ Μεσονυκτικῇ μνημονευομένη ἐμφάνισις τοῦ Νυμφίου εἰς σωτηρίαν τῆς ἐν τῇ ἄδῃ (ναῷ) κεκλεισμένης ψυχῆς· οὕτω καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὡς ἑωσφόρος καταπτὰς ἐν τῇ Ἀόρνιδι πέτρᾳ (ὁ Avernius = ἄδης τῶν Λατίνων) παρέλαβε τὴν δεσμίαν Ψυχὴν (Ρωξάνην). Ἴδου ἡ βάσις τοῦ βυζαντινοῦ δράματος, ἡ Ἐλένη, Εὐδοκία, Θεοδώρα, ἑταῖραι, ψυχαὶ πεσοῦσαι ἐν Βορβόρῳ, καὶ ἐξαγνιζόμεναι διὰ τοῦ θεοῦ νυμφίου. Ἄν ἐγνώριζον λειτουργικὰ βιβλία οἱ ἑλληνισταὶ καὶ μυθογράφοι δὲν θὰ ἐμόχθουν τόσον πολὺ εἰς ἀποκάλυψιν τῶν

βακχικῶν μυστηρίων, ἀφοῦ ταῦτα ἀποτελοῦσι τὴν βάσιν τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας. Ἔτερον γεγονός· ὁ ἐν λόγῳ Μαρκιανὸς ἐορτάζεται ὡς ἅγιος Νοτάριος (γραμματεὺς τοῦ Γότθου Ἀσπαρος) τῇ 25 Ὀκτωβρίου. Ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, γράφει ὁ Βαλαμών, οἱ ἱερεῖς ἐνδεδυμένοι δέρματα αἰγῶν καὶ μετημφιεσμένοι ἀναπηδῶσιν ἐν τῇ ἁγίῳ βήματι· ἴδου οἱ γίγαντες εἰσβάλλοντες εἰς τὸν ναὸν καὶ σπαράσσοντες τὸν Βάκχον, ἄλλοι δὲ θὰ εἴπωσι, καὶ ὁ πρῶτος τύπος τῆς προσκομιδῆς, ἥτοι προσφορᾶς αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ εἰς θυσίαν.

Οἱ Μελχίται εὐάριθμοι νῦν καὶ διεσπαρμένοι ἐν Συρίᾳ καὶ Αἰγύπτῳ, ἔχουσιν ἴδιον πατριάρχην ἐδρεύοντα ἐν Δαμασκῷ ἢ Ἀντιοχείᾳ, τιτλοφορούμενον πατριάρχην Ἀντιοχείας, Ἱεροσολύμων καὶ Ἀλεξανδρείας. Παθοῦντες τὴν πρὸς τοὺς Κόπτας καὶ Ἀβυσινοὺς μονοφυσίτας ἑνωσίν τινα προέβησαν εἰς τινὰς παραχωρήσεις. Λυπηρὸν ὅτι ὁ ἐν λόγῳ πατριάρχης διὰ καθαροὺς χρηματικοὺς λόγους ἤλθεν εἰς συνεννόησιν πρὸς τὴν Ρώμην, διὸ καὶ ἔλαβε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ· ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν Ρώμην ἑνωσις εἶναι πολὺ ἐπιπόλαιος, διότι περιορίζεται εἰς ἀπλὴν μνην τοῦ Πάπα. Κατὰ τὰ ἄλλα θρησκευτικῶς ἑλληνίζουσιν. Εὐχῆς δ' ἔργον ἓνα ἡ ἑθνικὴ κυβέρνησις διὰ τῶν πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καὶ Ἀλεξανδρείας λάβῃ θετικωτέρας εἰδησεις καὶ θίξῃ σπουδαιότερον τὸ ζήτημα τῆς ἐνώσεως.

Κ. ΣΑΘΑΣ

ΑΒΕΡΩΦΕΙΟΣ ΔΡΑΜΑΤΙΚΟΣ ΑΓΩΝ

ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1910

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΩΝ ΚΡΙΤΩΝ¹

Κυρίες και Κύριοι,

Ὁ διαγωνισμός, τοῦ ὁποίου τὰ ἀποτελέσματα φέρομεν σήμερον πρὸς ὑμᾶς, κατέστη ἀντικείμενον μακρῶν συζητήσεων καθ' ἕνα τὸ θέρος. Θὰ ἀνεδεικνύετο ἐξαιρετικῶς εὐεργετικὸς εἰς τὰς ἐφημερίδας, ἂν αἱ ἐφημερίδες δὲν ἦσαν τόσο ἀπησχολημένοι μετὰ ἄλλα σπουδαῖα θέματα. Εὖρον ἐν τούτοις καιρὸν καὶ χῶρον διὰ νὰ ἀφιερῶσιν εἰς αὐτὸν στήλας ὀλοκλήρους. Ἄρθρα, εἰδήσεις, χρονογραφήματα, διάφορα. Ὁ κατηγορούμενος διέφυγε μόνον τὸ ἀνάγνωσμα — ὀριστικῶς ἄρα γε; — τὰς «ἀποκαλύψεις» καὶ τὰς συνεντεύξεις. Ἰὸσον εἶναι βέβαιον, ὅτι κάθε τι ποῦ ἐνδιαφέρει τοὺς ἀνθρώπους τοῦ πνεύματος καὶ τῆς τέχνης, ἀναγκαστικῶς ἐνδιαφέρει καὶ τὸ κοινόν, ἐπιβάλλεται εἰς τὸ κοινὸν διὰ ὑποβολῆς βαθμιαίας καὶ ἐπιμόνου, κατορθώνεται νὰ πεισθῇ τὸ κοινόν, ὅτι τὸ ἐνδιαφέρει. Εἶναι καὶ αὐτὸ μίαν ἀπὸ τὰς δυνάμεις τῶν ἀνθρώπων, ποῦ κρατοῦν ἐν πτερῶν χήνας ἢ ἕνα αὐτόματον κονδυλοφόρον — ὁ δεύτερος συνηθίζεται τώρα πολὺ περισσότερον — μεταξὺ τῶν τριῶν δακτύλων τῆς χειρός. Μίαν ἀπὸ τὰς δυνάμεις ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι κατὰ τὰ ἄλλα παρουσιάζουν τόσας ἀδυναμίας.

Ζῶμεν εἰς τόπον ὑπερκριτικόν, πάσχοντα ἀπὸ ἐντασιν κριτικῆς, ἔχοντα μὲν ἴσως διαλείψεις ἐνεργείας καὶ δράσεως, ἀλλὰ ποτὲ καμμίαν διάλειψιν κρίσεως — «κριτικότητος» δηλ. θέλω νὰ εἶπω. Ὅλα κρίνονται, κρίνονται μετὰ πάθος, μετὰ εὐφυΐαν, μετὰ δικαιοσύνην. Ὅλα καὶ ἔτσι. Καὶ φυσικὰ ἰδιαιτέρως ἐκεῖνοι, τοὺς

ὁποίους ἢ τύχη, μία μοιραία ἐκλογή, ἢ εἰδική τις περίστασις ἔταξεν εἰς τὴν θέσιν κριτοῦ. Ἦτο δυνατόν τὸν γενικὸν κανόνα νὰ διαφύγη καὶ ὁ διαγωνισμὸς αὐτὸς καὶ θὰ ἐσυγχωρεῖτο εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν καὶ τὸν Εἰσηγητὴν τῆς, ἂν ὡς πρῶτον καθήκον των δὲν ἔθεταν νὰ λογοδοτήσουν ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ καὶ νὰ ἀπολογηθοῦν ἐπὶ τῶν κυριωτέρων τοῦλάχιστον κατηγοριῶν, τῶν ἐκτοξευθεισῶν, ἂν ὄχι κατ' αὐτῶν προσωπικῶς, κατὰ τοῦ ἔργου των καὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς του;

Καὶ πρῶτον πρέπει νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν δικαιολογικὴν βᾶσιν, ἐπὶ τῆς ὁποίας τὸ Συμβούλιον τοῦ Ὁδείου, ἐκπληροῦν ἔργον τῆς διαθήκης τοῦ ἀοιδίου αὐτοῦ εὐεργέτου καὶ ἐθνικοῦ εὐεργέτου, ἐστηρίχθη διὰ νὰ καταρτίσῃ τοὺς ἄνδρας τοῦ «Ἀβερωφείου Δραματικοῦ Ἀγῶνος», ὅπως τοὺς κατήρτισε. Πάντες οἱ προηγηθέντες δραματικοὶ διαγωνισμοὶ κατηγοροῦντο ἐπιμόνως, ὅτι ἐκρίναν ἀπὸ χειρογράφων καλλιτεχνικὰ ἔργα, τῶν ὁποίων ὁ προσορισμὸς δὲν ἦτο νὰ ἀναγινώσκωνται ψυχρῶς ἐντὸς τῶν τεσσάρων τοίχων ἐνὸς γραφείου, ἀλλὰ νὰ ἐνσαρκώνωνται εἰς ζῶσαν ὑπόστασιν καὶ ἐνέργειαν ὑπὸ τὸ ἀπλετον φέγγος τοῦ ἡλίου ἢ τοῦ δίδοντος τὴν ἰδέαν αὐτοῦ τεχνητοῦ φωτός. Ἰὰ δραματικὰ ἔργα, ἔλεγεν ὄχι ἀδίκως ἢ κριτικῆ αὐτῆ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοηθοῦν διὰ τῆς ἐνδιαθέτου ἀναπαραστάσεως τῶν ἡρώων αὐτῶν, τῶν αἰσθημάτων, τῶν παθῶν, τῶν κινήσεων των. Πρέπει διὰ νὰ τὰ κρίνωμεν δικαίως καὶ λογικῶς, νὰ ἴδωμεν τὰ πρόσωπα τοῦ δράματος ὀμιλοῦντα, κινούμενα, δρῶντα, ζῶντα, παθαινόμενα, γελῶντα, κλαίοντα, πονοῦντα, θριαμβεύοντα ἢ ἠττώμενα ἐπὶ τῶν σανίδων τῆς σκηνῆς. Πρέπει νὰ τὰ ἴδωμεν ἐνδεδυμένα τὴν ἀνθρωπίνην σάρκα, ἀπτά, ὄρατά, δίδοντα εἰς ἡμᾶς τὴν πλάνην, ὅτι ἡ ζωὴ των ἢ τεχνητὴ ἀνελλίσσεται καὶ παρέρχεται πλησίον μας, εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς ἰδικῆς μας ζωῆς, οὕτως ὥστε ἀρκεῖ νὰ ἀπλώσωμεν τὸ χέρι διὰ νὰ τὰ ἐγγίσσωμεν καὶ τὰ ψαύσωμεν. Μ' ἔλα ὅσα καὶ ἂν ἐλέχθησαν καὶ ἂν λεχθοῦν κατὰ τῶν ἄνδρων τοῦ Ἀβερωφείου Ἀγῶνος, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ ἀριστος τρόπος τῆς κρίσεως τῶν δραματικῶν ἔργων. Καὶ ἂν ὄχι ἄλλο, εἰς τοὺς φιλομούσους συμβούλους τοῦ Ὁδείου καὶ εἰς τοὺς

¹ Ἀνεγνώσθη ἐν τῇ ἀνοιχτῇ τοῦ Ὁδείου ὑπὸ τοῦ εἰσηγητοῦ.

(δὲν βάζω κανὲν ἐπίθετον—θα τοὺς κολλήσουν ἴσως τόσα προσεχῶς) κριτὰς τοῦ διαγωνισμοῦ πρέπει νὰ ἀποδοθῇ ὁ ἔπαινος καὶ ἡ δικαιοσύνη αὐτῇ, ὅτι ὁ νεωτερισμὸς τῶν ὑπῆρξεν «ἐπανάστασις», τῆς ὁποίας τὰ κτηθέντα δικαιώματα κανεὶς εἰς τὸ μέλλον δὲν θὰ ἠμπορέσῃ νὰ ἀνατρέψῃ. Ἠλευθερώσαμεν τὸ κρινόμενον δρᾶμα ἀπὸ τὴν φυλακὴν τοῦ βιβλίου ἢ τοῦ χειρογράφου καὶ ἀν' ἄλλα ἡμῶν λάθη δὲν εὐρουν χάριν, ἀλλ' ἡ καθιέρωσις τοῦ νεωτερισμοῦ αὐτοῦ πρέπει νὰ μᾶς ἐξασφαλίσῃ τὴν συμπάθειαν ὅλων τῶν ἐνδιαφερομένων ὑπὲρ τῆς ἀνυψώσεως καὶ τῆς πρόοδου τοῦ νεωτέρου ἡμῶν θεάτρου.

Ἄλλη παρεξήγησις, κατὰ τῆς ὁποίας ἀνάγκη νὰ ἀντεπεξέλθωμεν, εἶναι ἡ εἰς πολλὰ ἄρθρα διαφαινομένη κοινὴ δόξα, ὅτι οἱ ἰδρύοντες τὸν διαγωνισμὸν ἐφαντάζοντο, ὅτι αὐτός, τίποτε περισσότερον, τίποτε ὀλιγώτερον, θὰ ἐχάριζεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἓνα τοῦλάχιστον μέγαν δραματικόν—τὸ «τοῦλάχιστον» εἶναι ἀμίμητον. Καὶ ἐπειδὴ κατὰ τοὺς οὕτω κρίνοντας οὔτε ὁ ἓνας τοῦλάχιστον μέγας δραματικὸς ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνὴν ἀπὸ τῆς 31 Μαρτίου μέχρι τῆς 31 Αὐγούστου 1910—ἀλλ' οὔτε καὶ μέχρι τῆς 7 Σεπτεμβρίου, ὅτε ἔληξεν ὀριστικῶς ὁ διαγωνισμὸς—ὁ Ἄβερῳφειος ἐχρεωκόπησε. Βραχυτέρας προθεσμίας μόνον ὁ ἐμπορικὸς κόσμος ὡς πρὸς τὰς συναλλαγματικὰς θέτει, νομίζω, καὶ ἀκόμη ἐπιτρέπει τὰς ἀνανεώσεις.

Πρέπει νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι εἰς τοὺς διαγωνισμοὺς, ὅσον καὶ ἀν' θὰ ἦτο εὐχάριστον εἰς τοὺς κριτὰς, τοὺς σημερινούς ἢ τοὺς αὐριανούς, νὰ ἐξέλθουν μίαν νύκτα ἐξ ἑνὸς θεάτρου, φωνάζοντες. «Ἐγεννήθη ἡμῖν μέγας δραματικὸς» καὶ συναγείροντες τὰ πλήθη εἰς θαυμασμόν του, πρέπει νὰ ἐννοηθῇ, ὅτι οὔτε σκοπὸς τοῦ διαγωνισμοῦ εἶναι αὐτός, οὔτε κανεὶς διαγωνισμὸς ἔχει τοιοῦτον σκοπόν, ἀλλ' οὔτε καὶ αἱ φιλοδοξίαι ἑνὸς διαγωνισμοῦ εἶναι δυνατὸν ν' ἀρθῶσι μέχρι τοιοῦτου ὕψους. Ὁ μέγας δραματικὸς συγγραφεὺς δὲν θὰ περιμένῃ τὸ ποσὸν τῶν δισχιλίων δραχμῶν διὰ νὰ γεννηθῇ. Θὰ γεννηθῇ καὶ ἀν' δὲν ὑπάρξουν δισχιλῖαι ἢ ἑκατοντακισχιλῖαι δραχμαί, θὰ γεννηθῇ καὶ μολονότι ὑπάρχουν ἢ θὰ ὑπάρξουν. Ἴσως αἱ δισχιλῖαι δραχμαὶ τοῦ διαγωνισμοῦ συντελέσουν εἰς τὸ νὰ ἀναφανοῦν πολλοὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς, οἱ ὅποιοι, ἄλλως, θὰ ἀφιναν ἡσύχους καὶ τὰς Μού-

σας καὶ τοὺς ἠθοποιούς· ἴσως θὰ πληθύνουν τὰς τάξεις τῶν μετριοτήτων καὶ τῶν ἀσημοτήτων τῆς Τέχνης· ἴσως θὰ δημιουργήσουν ἀποκλήρους τῶν γραμμάτων ἐξάπτοντες φιλοδοξίας ἀσυμβιβάστους πρὸς τὰ μέσα, τὰ ὅποια διαθέτουν. Ὑπὸ τὴν ἐποψὴν αὐτῆν θὰ βλάβῃ ἴσως ὁ διαγωνισμὸς, παρασύρων ἀγαθοὺς ἀστοὺς καὶ εὐγενεῖς συμπολίτας εἰς ἐγχειρήματα δυσανάλογα πρὸς τὰς δυνάμεις καὶ ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν ἰδιοφυΐαν των. Ἄλλὰ τὸν δραματικὸν συγγραφέα οὔτε θὰ τὸν γεννήσῃ, οὔτε θὰ τὸν ἐμποδίσῃ νὰ γεννηθῇ. Θὰ μᾶς ἔλθῃ ἀπρόσκλητος, ἀβοήθητος, ἴσως δὲ—ὡς προσέξωμεν εἰς αὐτὸ—καὶ ἀπαρατήρητος διὰ πολὺν ἢ ὀλίγον καιρόν.

Ἄλλ' ὁ σκοπὸς τοῦ διαγωνισμοῦ αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων εἶναι διαφορετικὸς. Ἐρχεται εἰς τόπον μάλιστα, ὅπου ἡ Τέχνη δὲν ἐφθασεν ἀκόμη εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκείνην βαθμίδα τῆς ἀκμῆς, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ δόξα ἢ ἡ ἀπλή φήμη νομισματοκοποῦνται ἢ ἐξαργυρώνονται, νὰ ἐνισχύσῃ μίαν γενναίαν φιλολογικὴν προσπάθειαν, καὶ ν' ἀμείψῃ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον πλουσίως τὴν γόνιμον ἐργασίαν τοῦ συγγραφέως. Καὶ ἐλπίζομεν, ὅτι τὸ Συμβούλιον τοῦ Ὁδείου θὰ ἐμμελῆ εἰς τὴν συνέσει αὐτοῦ πιστὸς ἐκτελεστής τοῦ εὐγενοῦς πόθου ἐκείνου, ὅστις ἔδωκεν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ ἔκπαγλον δρᾶμα τοῦ λευκοῦ Σταδίου, ὅστις αὐριον θὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὸ βίγος τῆς θεᾶς μιᾶς φοινικίδος, ποῦ τὰς πτυχὰς τῆς θὰ κολπώνῃ ἢ αὔρα τῆς Σαλαμῖνος ἐπάνω εἰς τὴν σιδηρόφρακτον πύργον πλωτοῦ κολοσσοῦ, ὑπερασπιστοῦ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς πατρίδος, πλησίον δὲ τῶν συγκινήσεων αὐτῶν, τῆς ἀλκῆς τῶν ὠραίων καὶ εὐπαγῶν σωμάτων, τῆς νέας καὶ ἰσχυρᾶς συγκροτήσεως τῆς πατρίδος, ὠνειροπόλησε καὶ μίαν ἄλλην συγκλήσειν, ἐπίσης ὑψηλὴν καὶ ἀνδροποιόν, τῆς ἐνσαρκώσεως τῶν ἰδανικῶν εἰς τὴν Τέχνην.

Τὰς ἄλλας παρατηρήσεις περὶ τῶν ὄρων τοῦ διαγωνισμοῦ δὲν νομίζομεν ὅτι ἔχομεν ἀνάγκην πολλῆς διαλεκτικῆς διὰ ν' ἀντικρούσωμεν.

Ἄφοῦ τὸ χειμερινὸν θεάτρον ὑφίσταται εἰς τὰς Ἀθήνας μόνον κατὰ διαλείμματα καὶ ὡς μετέωρον, ἔπρεπε νὰ κριθοῦν τὰ ἔργα τὰ ἐμφανιζόμενα κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον, ἢ ὅποια εἶναι

ὄχι μόνον ἡ πλουσιωτέρα, ἀλλὰ καὶ ἡ μόνη ἀξία προσοχῆς. Ἐποὶ τὰ ἔργα τῆς δραματικῆς Τέχνης εἶναι προωρισμένα διὰ τὴν σκηνήν, κατὰ τὴν ἐμφάνισίν των ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρέπει νὰ κρίνωνται, καὶ τὸ μόνον κριτήριον αὐτῶν εἶναι ἡ σκηνή. Ἡ καθαρῶς Ἀθηναϊκὴ περίοδος μ' ὄλας τὰς ἀντιρρήσεις, τὰς ὁποίας ἤμποροῦν νὰ διατυπώσουν συγγραφεῖς καθυστερήσαντες, δὲν παρατείνεται κυρίως εἰπεῖν πέραν τοῦ τέλους Αὐγούστου, διότι κατόπιν εἶναι ἔρμαιον τῶν κλιματολογικῶν μεταβολῶν. Ἡ ὑποβολὴ τῶν χειρογράφων τῶν συγγραφέων, ὅσοι θὰ ἤθελαν νὰ μετάσχουν τοῦ διαγωνισμοῦ, δὲν ἐζητήθη διὰ νὰ ὑποβληθοῦν οὗτοι εἰς ματαίαν ἢ ταπεινωτικὴν διατύπωσιν — μακρὰν ἡμῶν ἢ τελευταία ἰδίως σκέψις. Ἡ ὑπερηφάνεια τοῦ συγγραφέως εἶναι δι' ἡμᾶς τόσο σεβαστὴ, ὅσον καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἴδιον συγγραφέα. Ἀλλ' ἀκριβῶς ἡ φειδῶ πρὸς τὴν ὑπερηφάνειαν αὐτὴν μᾶς ἐνέπνευσε τὴν ιδέαν, ὅτι δὲν εἶχαμεν τὸ δικαίωμα, οὔτε νὰ κρίνωμεν συγγραφέα τινά, οὔτε νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κρίσιν μας, ἀλλ' οὔτε καὶ νὰ βραβεύσωμεν ἴσως αὐτόν, ἐφ' ὅσον δὲν ἐδήλωνε διὰ τῆς ἀπλῆς ὑποβολῆς τοῦ ἔργου του, ὅτι ἔστεργε καὶ τὴν κρίσιν καὶ τὰς κρίσεις μας καὶ τὸ βραβεῖον τοῦ Ὁδείου. Ἀλλως θὰ ἐκινδυνεύαμεν ν' ἀκούσωμεν ἀπὸ ἓνα ἢ περισσοτέρους ἐξ αὐτῶν:

— Ποῖος σὰς ἔδωκε τὸ δικαίωμα νὰ μοῦ γνωστοποιήσητε ἐνώπιον ἑκατοντάδος ἀκροατῶν καὶ κατόπιν ἐνώπιον χιλιάδων ἀναγνωστῶν ποίαν γνώμην ἔχετε δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἔγραψα;

Ἀφίνομεν, ὅτι ἡ ὑποβολὴ τοῦ χειρογράφου εἰς στιγμὰς ἀμβολίας ἢ δισταγμοῦ περὶ τὰς λεπτομερείας ἔργου τινὸς παρέχει βοήθημα πολύτιμον.

* *

Καὶ ἡ σκέψις ἐπέρχεται φυσικῶς ὡς τὸ συμπέρασμα τῆς ἀπολογίας ἡμῶν, διότι προτοῦ εἰσέλθωμεν εἰς οἰανδήποτε κρίσιν ἠθελήσαμεν ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὰς περὶ ἡμῶν κρίσεις καὶ προτοῦ εἰσέλθωμεν εἰς τὸ ξένον — παρ' ὀλίγον νὰ εἴπω ἐχθρῶν — ἔδαφος ἀπαραίτητον ἐθεωρήσαμεν νὰ ὀχυρώσωμεν τὰ ἴδια σύνορα. Ἡ σκέψις ἐπέρχεται λέγω φυσικῶς. Ἄν εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ὑπερασπιζώμεθα αὐτὸν τοῦτον τὸν θεσμόν τοῦ

διαγωνισμοῦ καὶ νὰ ὑπεραμυνώμεθα διαθέσεως τόσο φιλικῆς πρὸς τὴν δραματικὴν φιλολογοῖαν καὶ τοὺς ἐργάτας τῆς, πόσας ἀρὰ γε ἐξηγήσεις προκαταρκτικὰς δὲν εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ δώσωμεν διὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἢ ὁποία φυσικῶς δὲν εἶναι δυνατόν οὔτε ὄλων τὴν αἰσθητικὴν νὰ ἱκανοποιήσῃ, οὔτε νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ ἐτυμηγορία τῆς συνειδήσεως τῶν χιλιάδων τῶν ἀκροατῶν, οἱ ὁποῖοι κατέκλυζαν ἐπὶ τετράμηνον περίοδον τὰ θρανία, τὰ ἤχιστα ἀναπαυτικὰ καὶ ἐνίοτε ὑπὲρ τὸ δέον ἐνοχλητικὰ, (εἰς τοῦτο θὰ εἴμεθα ὄλοι σύμφωνοι) θρανία τῶν θερινῶν θεάτρων τῶν Ἀθηνῶν. Διότι ἠκούσθη καὶ ἡ περίεργος αὐτὴ γνώμη: "Ὅτι εἰς τὴν κρίσιν ἡμῶν δὲν ἔπρεπε τίποτε ἄλλο νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἢ τὰς κρίσεις τοῦ «πολλοῦ κοινοῦ» καὶ τὴν ἀλάνθαστον γνώμην τοῦ ἀριθμοῦ." Ἐπρεπε δηλαδὴ κατὰ τὴν γνώμην ταύτην νὰ μεταβληθῶμεν εἰς ἀπλουστάτους καταγραφεῖς τῶν τοιχοκολλήσεων τῶν θεατρικῶν προγραμμάτων καὶ καταμετρητὰς τῶν εἰσιτηρίων τῶν διαφόρων θεάτρων — ἄγνωστον ἂν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην ἀσχολίαν περιλαμβάνοντες καὶ τὴν ἀπαριθμήσιν τῶν εἰσόδων τῶν τζαμπατζήδων, οἱ ὁποῖοι οὕτω ἐντὸς ὀλίγου κατὰ τὴν μοιραίαν ἐπιβολὴν τοῦ νόμου τῆς προσφορᾶς καὶ τῆς ζητήσεως θὰ ἐσπᾶνίζαν περισσότερον ἢ ὅσον τὰ ὀπωρικὰ ἐφέτος. Ἀλλ' ἐλησμόνησαν οἱ ζητήσαντες τὴν παραδοχὴν τοιαύτης ἀρχῆς, καθιερούσης τὴν καθολικὴν ψηφοφορίαν καὶ τὴν δεδηλωμένην καὶ εἰς τὰ γράμματα, ὅτι τότε ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἐτησίως βραβευμένοι θὰ ἦσαν πάντοτε αἱ εὐθυμοὶ καὶ διασκεδαστικαὶ ἐπιθεωρήσεις, αἱ ὁποῖαι μαζὶ μὲ τὰ παγωτὰ ἀνακουφίζουν εὐχαρίστως τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τὸ δεινὸν καῦμα τοῦ Ἀττικοῦ Ἰουλίου, καὶ ὅτι οὕτω περιττὴ θὰ ἀπέβαινε πλέον ὄχι μόνον ἡ κριτικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ διαγωνισμοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ συγγραφεῖς ἀκόμη, διότι ἐξ ὄλων δὲν θ' ἀπέμεναν ἢ δύο-τρεις — οἱ εὐφυέστεροι, διασκεδαστικώτεροι καὶ φαιδρότεροι σατυριστῶν γεγονότων τοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς σκηνῆς.

Ἀλλ' ἴσως ἡ ἀπολογία αὕτη ἐπεξετάθη πολὺ, ἰδίως διὰ τοὺς ἀντικειμενικῶς ἀποβλέποντας πρὸς τὰ πράγματα καὶ κρίνοντας τὸν ἀγῶνα μόνον ἀπὸ τοῦ ἀνωτέρου συμφέροντος τῆς δραματικῆς φιλολογοῖας. Πρέπει νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος νὰ εἰσέλθωμεν εἰς βραχεῖαν ἀνάλυσιν τῶν ἔργων καὶ εἰ δυνατόν καὶ εἰς

διατύπωσιν γενικωτέρου τινός συμπεράσματος, συνοψίζοντας τὴν περὶ αὐτῶν γνώμην τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ Εἰσηγητοῦ αὐτῆς — διότι δὲν ἐπιθυμεῖ οὗτος νὰ βαρύνῃ κανένα μὲ τὰ ἴδια ἁμαρτήματα καὶ παρακαλεῖ νὰ σημειωθῇ, ὡς εἶναι φυσικόν, ὅτι αἱ λεπτομέρειαι τῆς εἰσηγήσεως ταύτης εἶναι λεπτομέρειαι, αἱ ὁποῖαι εἰδικῶς τὸν εὐθύνουν.

Ἡ κριτικὴ Ἐπιτροπὴ ἐξετέλεσεν εὐσυνειδήτως τὸ καθήκον τῆς παρακολουθήσεως πάντων τῶν ἔργων τῶν ὑποβληθέντων εἰς τὸν διαγωνισμόν — τοῦλάχιστον ἐπέτρεπον τοῦτο τὰ ἐπιπροσθοῦντα τεράστια καπέλλα τῶν κυριῶν. Πᾶσα παράστασις εἵρισκεν αὐτὴν εἰς τὴν θέσιν τῆς, σχεδὸν πάντοτε ἐν ὀλομελείᾳ. Ἐν μόνον ἔργον δὲν εἶδε, διότι συνέπεσαν ἐκείνην τὴν ἑσπέραν δύο πρῶται παραστάσεις. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ ἔργον τοῦτο δὲν παρεστάθη καὶ δευτέραν φοράν, δύναται νὰ εἰκάσῃ εὐλογοφανῶς, ὅτι δὲν πρόκειται νὰ σκιάσῃ οὔτε τὴν Ἀντιγόνην, οὔτε τὸν Ρωμαῖον καὶ τὴν Ἰουλιέτταν.

Τὸ ὄνομα τοῦ κ. Παντελῆ Χόρν, μετὰ τοὺς Πετροχάρηδες, ἔργον δυνατῆς πρωτοτυπίας καὶ παρατηρήσεως ὀξείας, ἐλκύει τὴν ζωηρὰν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ. Ὄταν παρεστάθη τὸ πρῶτον τοῦτο δράμα του, ἡ ἀναφώνησις «Ἴδου δραματικὸς συγγραφεὺς» ἀνῆλθεν αὐτόματος εἰς ὅλα τὰ χεῖλη. Ὁ νέος συγγραφεὺς ἔφε-
ρεν εἰς τὸ θέατρον πρωτοτυπίαν, δύναμιν καὶ αὐτοτέλειαν, σπανίως ἀπαντωμένας εἰς πρωτοπέλους δραματικούς. Διὰ τοῦτο ἰδιαιτέρας ἐλπίδας ἐπροκάλεσεν ἡ ἀναγγελία τοῦ νέου του ἔργου, τοῦ φέροντος τὸν τίτλον: Ὁ ἄνθρωπός μας. Ἄνθρωπος πλουτίσας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐγκαθιστάμενος εἰς μίαν ἐπαρχίαν, ὅπου ἀποβαίνει ὁ εὐεργέτης τῶν συμπολιτῶν του καὶ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος του, ἐλκύει τὸν κοινὸν σεβασμὸν καὶ τὴν κοινὴν ἀγάπην, ἀποβαίνει ἐν εἶδος ἡμιθέου. Ἄλλ' ὁ ἡμίθεος ἔχει τὰς ἀδυναμίας του. Παραπλανᾷ μίαν κόρην, ἐξεγείρει τὸ αἶσθημα ἐνὸς ἀδελφοῦ, ὅστις φονεύει αὐτόν. Ἡ κωμόπολις ἀγνοοῦσα τὰς λεπτομερείας τῆς ὑποθέσεως, τυφλωμένη ἀπὸ τὴν ἀφοσίωσιν πρὸς τὸν εὐεργέτην καὶ τὸ συμφέρον τὸ συνδέον αὐτὴν μὲ τὴν ὑπαρξίν τοῦ «Ἀνθρώπου μας», κατακρεουργεῖ τὸν φονέα ἀδελφόν. Τὸ θῦμα τοῦ «Ἀνθρώπου μας» αὐτοκτονεῖ μέσα εἰς ἔρη-

μοκλήσι. Ἡ μητέρα παραφρονεῖ. Σώζεται δ' ἀπὸ τὴν γενικὴν καταστροφὴν μόνη ἢ ψυχοκόρη Πανώρια, ἂν καὶ εἶχε πταίσῃ καὶ αὐτὴ εἰς τὴν πρώτην νεότητά της. Νομίζετε, ὅτι ἀκούετε τὸν σκελετὸν τοῦ δράματος. Καὶ ὁμως ἔχετε ἐνώπιόν σας αὐτὸ τοῦτο τὸ δράμα ἀνελισσόμενον, μὲ τὴν γεωμετρικὴν ξηρότητα διαφόρου ἑφημερίδος, ζητοῦν νὰ μᾶς καταπλήξῃ διὰ τῆς ἀστραπιαίας διαδοχῆς φοβερῶν γεγονότων, χωρὶς καμμίαν ἀνάλυσιν χαρακτήρων, χωρὶς καμμίαν ἐπεξήγησιν τῶν αἰσθημάτων των δυναμένην νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον μας διὰ τὰς πράξεις των, χωρὶς καμμίαν ἄλλην δικαιολογίαν ἐκτὸς ἐκείνης, ἢ ὁποῖα ἀπορρέει ἐκ τῶν ὤμων καὶ γυμνῶν γεγονότων. Ἄλλ' ἡ δραματικὴ τέχνη δὲν εἶναι αὐτὴ, οὔτε εἶναι δυνατόν τὸ δραματικὸν ἔργον νὰ ἀνελιχθῇ ὡς ἀπλή ἀφήγησις ἑφημερίδος ἢ ἐπέκτασις ἀνακριτικῆς ἐκθέσεως. Διὰ νὰ ἐνδιαφερθῶμεν εἰς τὰ δραματικὰ πρόσωπα καὶ ἐπομένως εἰς αὐτὸ τὸ δράμα, ἀνάγκη νὰ εἰσέλθωμεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς των. Ἀνάγκη νὰ γνωρίσωμεν αὐτὰ ἀπὸ τὴν λεπτομερῆ παρατήρησιν τοῦ συγγραφέως. Ἀνάγκη νὰ ζήσωμεν τὴν ζωὴν των, νὰ αἰσθανθῶμεν τὰ αἰσθήματά των, νὰ μετᾶσχωμεν τῆς ἀγωνίας των, νὰ ἀφομοιωθῶμεν πρὸς στιγμὴν μαζί των. Ἄλλως αἱ περιπέτειαι, τὰ πάθη, αἱ συγκρούσεις των πρὸς ἄλληλα καὶ τὸ μοιραῖον, αὐτὸς ὁ θάνατός των μᾶς ἀφίνει ψυχροὺς καὶ ἀσυγκινήτους. Τὰ πρόσωπα τοῦ «Ἀνθρώπου μας» εἶναι τόσοσιν κεφαλαιωδῶς, βιαστικῶς οὕτως εἰπεῖν καὶ ξηρῶς τραγικά, ὥστε δὲν σκεπτόμεθα κἂν ν' ἀνατριχιάσωμεν. Ἀπατῶνται κόραι, φονεύονται ἄνθρωποι καὶ παραφρονοῦν μητέρες καθ' ἑκάστην, χωρὶς νὰ μᾶς δίδουν τὴν αἴσθησιν τοῦ καλλιτεχνικῶς τραγικοῦ. Διατί μερικὰ ἀκόμη τοιαῦτα ἀτυχήματα, τῶν ὁποίων ἀγνοοῦμεν τὴν βαθυτέραν ψυχολογίαν καὶ τὴν ἐξηκριβωμένην ἀνάλυσιν ἢ μᾶς ἐτάρασσαν περισσότερο ἐκτυλισσόμενα ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Βαριετέ; Καὶ ὁμως ὁ κ. Χόρν μᾶς ἔδωκε μίαν πρώτην πράξιν, ὅπου δὲν διεπράχθη κανεὶς φόνος, καὶ δὲν παρεφρόνησε κανεὶς, ἢ ὁποῖα μᾶς συνεκίνησε πολὺ βαθύτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας, μὲ ἓνα ἀπλοῦν διάλογον, ὀλίγους ὑπαινιγμοὺς ἀνοίγοντας εἰς ἡμᾶς τὰ βάθη μερικῶν ψυχῶν καὶ μερικὰ φρικιαστικὰ ἀποσιωπητικὰ. Διατί ἀπεμακρύνθη τόσοσιν ἀφηνιδίως ἀπὸ τὴν τεχνικὴν αὐτὴν; Καὶ διατί τὸ «σιγαλὸ πο-

τάμι» τῆς δραματικῆς ἀναλύσεως, τῆς πρώτης αὐτῆς πράξεως, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ ἐμποτίζη τὰς ψυχὰς τῶν ἀκροατῶν του μὲ τὴν συγκίνησιν τοῦ ὠραίου, μετέτρεψεν ἀποτόμως εἰς τὸν θυελλώδη χεῖμαρρον τῶν γεγονότων τῶν δύο κατόπιν πράξεων, ὅστις παρέσυρε καὶ τὰς πρώτας ἐντυπώσεις καὶ δὲν ἀφήκε ἐπάνω εἰς τὴν σκηνὴν παρὰ τὰ κόκκαλα ἐνὸς ἔργου, ποῦ ἦτο δυνατόν νὰ εἶναι δράμα ζωντανόν, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρξεν ἢ ἀπλῶς ὑπόθεσις; Ἀδυναμία ἢ σπουδὴ πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου; Ἐὰν λάθωμεν ὑπ' ὄψιν τί ἢ ἰδιοφυΐα τοῦ συγγραφέως ἐπηγγέλθη, ἀπὸ τῆς πρώτης ἐμφανίσεώς του, πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν τὸ δεύτερον.

Ὁ κ. Μιλτιάδης Ἰωσήφ, ὁ ὁποῖος εἶχεν ἐγγραφῇ ἐν εἴδει συνδρομητοῦ εἰς τὸν Λασσάνειον ἀγῶνα, ἐπανειλημμένως βραβευθεὶς εἰς αὐτόν, μᾶς ἔδωκε δύο ἔργα ἐφέτος: Ἦν Τετραλογία τῆς Γυναικός, τὴν ὁποῖαν ἐπωνόμασεν «*Εὐαν, Μαρίαν, Ἐλένην, Σαλώμην*» εἰς τὴν Νέαν Σκηνήν, τὴν Φιλάρεσκον εἰς τὸ Βαριετέ. Δὲν δύναμαι νὰ ἐξηγήσω ἀκόμη πῶς ὁ συγγραφεύς, ὁ γράψας τὸ πρῶτον ἀλλόκοτον καὶ τόσο ἀπέχον καὶ αὐτῆς τῆς συμβατικῆς ἀληθείας τοῦ θεάτρου ἔργον, τὴν τετραλογία, ἔγραψε τὸ φυσικόν, ἀβίαστον πλὴν ἀπιθάνων τινῶν σκηνῶν, ψυχολογημένον καὶ κομφοτάτου διαλόγου δράμα τὸ φέρον τὸν τίτλον «*Ἡ Φιλάρεσκος*». Εἶναι ἔργα ἐποχῶν διαφόρων ἀπ' ἀλλήλων, φιλολογικῆς ἀπειρίας «*ἀπτῆνος νεοσσοῦ*» — ποῦ ἔλεγαν ἄλλοτε — τὸ πρῶτον, μελέτης, παρατηρήσεως, ἐπιμονῆς, τεχνικότητος, ὠριμωτέρας ἰδιοφυΐας τὸ δεύτερον; Δὲν θέλω νὰ ἀδικήσω τὸν συγγραφέα ἐπιμένων εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς ψευδορωμαντικῆς τετραλογίας τῆς Νέας Σκηνῆς, τὴν ὁποῖαν θὰ ἐχαρακτήριζα ὡς «*νοθευμένον Δουμᾶν*» τῆς πρώτης περιόδου. Ἡ Φιλάρεσκος ἐξηγόρασε τὴν *Εὐαν, Μαρίαν, Ἐλένην, Σαλώμην*. Ὁ συγγραφεὺς διέγραψεν εἰς ἡμᾶς μὲ λεπτότητα παρατηρήσεως, μὲ ἀκρίθειαν λεπτομερειῶν, μὲ βαρύτητα ἀκόμη, τὴν ψυχολογίαν τῆς φιλαρεσκείας, ἀπέδειξεν, ὅτι εἶναι κάτοχος τῆς ψυχολογίας τῆς γυναικός, τοῦλάχιστον μιᾶς κατηγορίας γυναικῶν, ἂν καὶ ἴσως τὸ αἰσθημα, τὸ ὁποῖον ἠθέλησε νὰ χαρακτηρίσῃ ἐξισώνει ὅλας τὰς γυναῖκας καὶ εἶναι τόσο κοινόν, ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ

σχεδὸν ἐξαίρεσις. Ἦν ἀνάλυσιν τοῦ δὲ ταύτην περιέβαλε μὲ σκηνὰς ἐξεγειρούσας τὸ ἐνδιαφέρον, μὲ διάλογον φυσικόν, ἀβίαστον καὶ πνευματώδη, μὲ τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην δραματικότητα, ἢ ὁποῖα ἀναβλύει συνήθως ἀπὸ τὴν καθημερινὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ποῦ ἠθέλησε νὰ περιγράψῃ. Ἄν ἔλειπον μερικαὶ σκηναὶ ὅπως ἀπίθανοι, ἂν δὲν ἔρριπτε τόσο ἀφύσικα τὸ μαῦρον χρῶμα ἐπάνω εἰς μερικὰ πρόσωπα, ὅπως τοῦ ἔραστοῦ, ὁ ὁποῖος ζητεῖ νὰ μετέλθῃ βίαν κατὰ τῆς φιλαρέσκου, καὶ τῆς κυρίας, ἢ ὁποῖα, ὅπως εἰς τὰ παλαιὰ μελοδράματα, στήνει κατ' αὐτῆς ἐνέδραν ἐντὸς τῶν περικόμφων αἰθουσῶν ξενοδοχείου τῆς ὁδοῦ Σταδίου, τὸ ἔργον τοῦτο θὰ ἦτο μία καλὴ *Comédie* τοῦ ἐλληνικοῦ δραματολογίου. Ἄλλ' ἡ ἐμπειρία τῆς σκηνῆς δὲν ἀποκτάται διὰ μιᾶς. Ἡ παρατήρησις τῆς ζωῆς, ἢ ἀλήθεια ἐνισχύει αὐτὴν καὶ τὴν ἐνδυναμώνει. Ἄς μὴ παραμελήσῃ αὐτὰς οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ὁ συγγραφεύς. Ἄς παύσῃ νὰ μᾶς δίδῃ ἔργα ὡς τὴν Τετραλογία καὶ ἄς προσπαθήσῃ νὰ μᾶς δώσῃ ἔργα ἀνώτερα τῆς Φιλάρεσκου. Θὰ ἐξασφαλίσῃ θέσιν καλὴν εἰς τὴν σύγχρονον ἐλληνικὴν δραματικὴν παραγωγὴν.

Ὁ «*Βασιλιάς Ἀνήλιαγος*» τοῦ κ. Πολέμη ἔχει ὅλας τὰς ἀρετὰς τῶν λυρικῶν δραμάτων, ὅσα ἔγραψεν ὁ ἐμπνευσμένος ποιητὴς καὶ σμιλευτὴς δυνατῶν καὶ κομψῶν στίχων καὶ τὸ κοινόν εἰς πάντα σχεδὸν τὰ λυρικὰ δράματα, τὰ ὁποῖα μάλιστα βασιζονται ἐπὶ ἐνὸς ὀρύλλου, ἐλάττωμα: ἢ ἀπὸ τῆς σκηνῆς διδασκαλία δὲν ἰσοῦται ποτὲ πρὸς τὴν ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ἐντύπωσιν. Τὰ πρόσωπα τοῦ «*Βασιλιά Ἀνήλιαγου*» μένοντα ἐκτὸς ἡμῶν δὲν ζοῦν ἐντὸς τῆς ζωῆς μας, αἰσθάνονται ὑπεράνθρωπα. Ὁ ποιητὴς ἐπῆρε τὴν ὑπόθεσιν ἐνὸς παραμυθιοῦ καὶ ἐδραματοποίησεν αὐτήν. Ὁ Βασιλιάς Τρίκαρδος ἔχει ἓνα υἱόν. Ἡ Μοῖρα, ἢ κακὴ Μοῖρα, διότι ἔσθυσε τὸ φῶς, ὅταν ἦλθε νὰ μοιράνῃ τὸ λίκνον του, ἔρριψε τὸ ἀνάθεμά της κατ' αὐτοῦ. Δὲν θὰ τὸν ἰδῇ ποτὲ ὁ ἥλιος. Ἐὰν ὁ ἥλιος τὸν ἰδῇ, ὁ Ἀνήλιαγος θὰ ἀποθάνῃ τὴν στιγμὴν ποῦ αἱ πρῶται ἀκτίνες του θὰ φωτίσουν τὸ πρόσωπόν του. Καὶ δὲν θὰ τολμήσῃ κανεὶς νὰ τοῦ ἀποκαλύψῃ τὸ μυστικόν. Ὅποιος θὰ τὸ τολμήσῃ; θὰ μαρμαρώσῃ καὶ αὐτός. Τὸ πατρικὸν φίλτρον ὅμως ὑπερισχύει. Ὁ Τρίκαρδος

ἀποκαλύπτει τὸ φοβερὸν μυστικὸν εἰς τὸν υἱὸν τοῦ διὰ τὰ τὸν σῶση καὶ ὁ Τρίκαρδος μαρμαρῶνει ἐκεῖ εἰς τὸ ὑπόγειον ἀνάκτορόν του. Ἄλλ' ἡ Μοῖρα εἶναι ἀνωτέρα τῶν βουλευμάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ πατρικὴ ἀποκάλυψις δὲν σῶζει τὸν υἱόν. Ἡ Νύμφη τοῦ κάστρου τοῦ βουνοῦ, ἡ θελκτικὴ Νεράϊδα, εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ Μοῖρα ἐμβάλλει τὴν ὑπόνοιαν ὅτι ἔχει ἄλλην φίλην ὁ Ἀνήλιαγος καὶ πηγαίνει εἰς συνάντησίν της κάθε αὐγὴν ποῦ ἀφίνει αὐτήν, τὸν ἀποκοιμίζει καὶ τὸν κρατεῖ μαζί της καὶ πέραν τῆς μοιραίας ὥρας. Ὁ Ἀνήλιαγος ἀντικρῦζει διὰ πρῶτην φορὰν τὸν ἥλιον. Τὸ θάμβος τοῦ τὸν μεθύει. Ἡ λάμψις τοῦ γεμίζει τὴν ψυχὴν τοῦ μὲ τὴν αἴγλην τῆς πρώτης ἀποκαλύψεως. Ἡ ἡδονὴ τοῦ ὑπερτάτου, τὴν ὁποῖαν συμβολίζουν δι' αὐτὸν ἡ θερμὴ καὶ ἡ λαμπηδὼν ἐκείνη, τοῦ δίδει τὸν θάνατον γλυκὺν καὶ ἁρμονικόν. Νομίζει κανεὶς, ὅτι ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν ιδέαν, ὅτι ἡ μεγάλη, ἡ ὑπεράνθρωπος ἀπόλαυσις εἶναι ὁ θάνατος μέσα εἰς τὴν μέθην τοῦ φωτός καὶ τὴν ἔξαρσιν τῆς ἀγάπης. Ὑπῆρξεν ἐξαιρετικῶς εὐτυχῆς ὁ κ. Πολέμης ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου τοῦ παρμένον ἀπὸ τὸν μῦθον, πλέξας στίχους, οἱ ὁποῖοι εἶναι οἱ καλλίτεροι καὶ τῶν ἰδικῶν του καὶ ἀπὸ τοὺς καλλιτέρους τῆς ποιήσεώς μας. Ἡ τεχνικὴ τῆς στιχουργίας τοῦ ἀπέβη ἀληθῶς πλουσία καὶ σοφὴ καὶ εἰμαι βέβαιος, ὅτι τὸ λυρικὸν αὐτὸ δράματιον, ἀναγινωσκόμενον θὰ ἀποτελέσῃ τὴν χαρὰν τῶν ἀγαπώντων τοὺς ὠραίους στίχους, ὅλων τῶν εὐαισθητῶν πρὸς τὴν μουσικὴν αὐτῶν, λίχνισμα περιπαθῆς τῶν ὀνείρων τῆς ζωῆς, ἀνάτασις ἐναρμόνιος πρὸς τὸ ἰδεῶδες. Ἡ ἐκ τῆς παραστάσεως ἐντύπωσις εἶναι μετριωτέρα. Ἄλλ' εἰς τοῦτο ποῖος πταίει περισσότερον; Ὁ ποιητὴς, ἄρά γε, ἡμεῖς, οἱ ὁποῖοι ζητοῦμεν εἰς τὸ θέατρον τὸ πρόσγειον καὶ τὸ καθημερινόν, ἢ αὐτὴ ἡ φύσις τοῦ φανταστικοῦ, τὸ ὅποῖον ἠθέλησε νὰ κλείσῃ ἐντὸς τοῦ πλαισίου τῆς σκηνηκῆς διασκευῆς ὁ συγγραφεὺς; Ἄς κατανεύωμεν τὴν εὐθύνην εἰς τρία, ἀλλ' ἄς μὴν ἀρνηθῶμεν τὴν γενναίαν φιλολογικὴν προσπάθειαν τοῦ ποιητοῦ, τὸ ἀνώτερον τῆς τέχνης ποιητικῶν ἔργων, ὡς αὐτό, τὴν ἰδιαιτέραν συμπάθειαν καὶ ἐκτίμησιν, τὴν ὁποῖαν ταῦτα ἐπιβάλλουν.

Ἡ «Λολίτα» τοῦ κ. Βασιλείου Κολοκοτρῶνη καὶ ἡ «Τζένη

μὲ τὸ γέλοιο της» τῆς δεσποινίδος Εὐγενίας Ζωγράφου, τὰ δύο μονόπρακτα ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔδωκεν ἡ Ν. Σκηνή, δὲν εἶναι ἐπιδεκτικὰ εὐρείας ἀναλύσεως. Εἶναι χαρακτηρισμοὶ δραματικοί, ἢ παράστασις τῶν ὁποῶν μᾶς ἀφῆκε τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐνώπιον συγγραφέων, δυναμένων νὰ γράψουν διὰ τὴν σκηνην ἔργα ἀνώτερα. Πρὸς ὅλους τοὺς νεωτέρους συγγραφεῖς δὲν θὰ παύσωμεν συνιστῶντες νὰ λησμονοῦν τὴν βιβλιοθήκην των, νὰ βλέπουν περίξ των καὶ νὰ πυκνῶνουν τὴν παρατήρησιν των. Ἀπ' αὐτὴν πηγάζει φυσικὸν τὸ τραγικὸν ἢ τὸ κωμικόν, μακρὰν δὲ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀληθείας ἀδύνατος εἶναι οἰαδήποτε παραγωγὴ ἐντονωτέρα, διαρκεστέρα, ὑπερτέρα τοῦ κοινοῦ. Εἰς αὐτοῦ τοῦ εἶδους τὰ δράματα, τῶν ὁποῶν οἱ συγγραφεῖς τῆς «Λολίτας» καὶ τῆς «Τζένης» ἠθέλησαν νὰ μᾶς δώσουν ἐν δείγμα, πρότυπον θὰ ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ τὸ μονόπρακτον ἔργον τοῦ Ἰταλοῦ Οὐγοῦ Ὀζέτι, τὸ ὅποῖον ἐπαίχθη τὴν αὐτὴν ἑσπέραν, νομίζω, ἀλλ' εἰς τὸ ὅποῖον δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπονεύμῃ οὔτε βραβεῖον, οὔτε ἔπαινον ἢ Ἐπιτροπὴ, διότι διαφεύγει ἐντελῶς τὴν δικαιοδοσίαν της. Ἐομοίως ἐν τούτοις νὰ προβάλλῃ αὐτὸ ὡς ὑπόδειγμα εἰς τοὺς συγγραφεῖς καὶ τῶν μεγάλων ἀκόμη ἔργων, διὰ νὰ ἴδουν πῶς συγκεντρώνεται ἡ παρατήρησις τῆς ζωῆς, ποῖαν δραματικότητα ἐνέχει ἡ φύσις καὶ ἡ πραγματικότης καὶ τί κερδίζει ὁ δραματικὸς συγγραφεὺς κατορθῶνων νὰ συνοψίσῃ εἰς ὀλίγας σκηναῖς τὴν ποίησιν τὴν ἀνερχομένην ἐξ αὐτῶν. Δὲν γνωρίζω ποῖος κριτικὸς ἔλεγε ποτὲ πρὸς τοὺς δραματικοὺς συγγραφεῖς: «Ἔχετε μάτια διὰ νὰ βλέπετε». Δὲν ζητοῦμεν καὶ ἡμεῖς τίποτε περισσότερον παρ' αὐτῶν. Πλὴν ἰσῶς καὶ αὐτῶν διὰ νὰ ἀκούουν ὄχι μόνον τοὺς ἐπαίνους, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπικρίσεις.

Εἶναι σύμπτωσις; Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μελέτης τοῦ αὐτοῦ περιβάλλοντος καὶ τῆς ἀναχωρήσεως ἐκ μᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς; Ὅπωςδῆποτε δύο τοῦλάχιστον τῶν χαρακτήρων τοῦ δράματος τοῦ Ἰζακόζα: «Σὰν τὰ φύλλα» ἀνευρίσκονται εἰς τοὺς «Σκλάβους» τοῦ κ. Σπύρου Νικολοπούλου. Ἄλλ' ἡ ἀνέλιξις τοῦ μύθου εἶναι ἐντελῶς διάφορος καὶ ἡ παρατήρησις τοῦ συγγραφέως ἔχει τὸν ἰδιότυπον χαρακτήρα, τὸν ὅποῖον δίδει εἰς αὐτὸν ἡ ἐθνικότης του. Οἱ «Σκλάβοι» εἶναι ἔργον

ἐλληνικόν, μὲ σκηναὶς καὶ ἐπεισόδια, ἐκ τῶν ὁποίων τινὲς ἀποδεικνύουν, ὅτι ὁ συγγραφεὺς εἶδε περίξ του μὲ τὰ μάτια, τὰ ὁποῖα ἐζήτει ὁ κριτικὸς ποῦ ἀνέφερα. Ἡθέλησε νὰ περιγράψῃ τὴν νεωτέραν οἰκογένειαν, ἢ ὁποῖα φέρεται πρὸς τὴν καταστροφὴν ἀπὸ τὴν ματαιοφροσύνην, τὴν ἐλαφρότητα καὶ τὴν μίμησιν, καὶ ἐπέτυχε νὰ μᾶς δώσῃ πολλάκις τὴν αἴσθησιν τῆς δραματικότητος καὶ νὰ μᾶς συγκινήσῃ. Ἡ τελευταία του σκηναί, ὅπου ὁ κλαυσίγελως τῆς κόρης ἐπανερχομένης ἀπὸ τὸν χορὸν τῆς Ἀπόκρεω, εἶχε κάτι ποῦ μᾶς ἔδωκε τὴν φρικίαν τοῦ ὄραίου. Τὸ ὄλον διέκρινεν εὐρυθμία καὶ τεχνικότης, τὴν ὁποῖαν ἐσκίαζαν ἀπειρία καὶ ἐλλείψεις, ἀλλ' αὐταὶ θὰ διορθωθοῦν βέβαια, ἂν ὁ συγγραφεὺς θελήσῃ νὰ ἐργασθῇ βαθύτερα, νὰ παρατηρήσῃ ἐντελέστερα καὶ νὰ καλλιεργήσῃ τὰ φυσικὰ δῶρά του.

Τὸ «Διὰ τὸ Χρῆμα» τοῦ κ. Ι. Δεληκατερίνη. Τὸ «Διὰ τὸ Χρῆμα» δρῶν ἄρθρον κατὰ τῆς μεταναστεύσεως, δὲν στερεῖται ὡς μέσον καταπολεμήσεως τῆς κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν τόσον ἐνταθείσης βροπῆς πρὸς ἐκπατρισμόν. Ἀλλ' ὁ συγγραφεὺς ἐπέστησε μᾶλλον τὴν προσοχὴν του εἰς τὸν ἠθικὸν σκοπὸν τοῦ ἔργου. Ἡ καλλιτεχνικὴ ὑπόστασις του ὑπέστη ζημίαν ἐκ τούτου.

Εἰς τὸ «Ξερρίζωμα» ἢ κυρίᾳ Εἰρήνῃ Δημητρακοπούλου, τῆς ὁποίας ἀναγινώσκωμεν συχνὰ εὐμορφα ἄρθρα, ἀλλὰ πολὺ αὐστηρὰς θεατρικὰς κριτικὰς, εἰς τὰς ὁποίας ὑπὸ τὸ στιλπνὸν χειρόκτιον διακρίνομεν πολλάκις αἰχμηροὺς ὄνυχας, μᾶς ἔδωκε μὲ δαψίλειαν τὴν κοινωνικὴν φιλοσοφίαν τῆς; πολλάκις μάλιστα εἰς ὕψος πολὺ ἀνώτερον τοῦ περιβάλλοντος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὰ πρόσωπα τοῦ ἔργου τῆς κινεῦνται, ἀλλ' ἠμέλησε — καὶ εἴμεθα ἠναγκασμένοι νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν τοῦτο πολλάκις, διότι θέλομεν νὰ ἐννοηθῇ ὅλη ἢ ἀλήθεια τῆς ἀρχῆς αὐτῆς — τὴν πραγματικὴν παρατήρησιν. Ὑψωθείσα ὑπὲρ τὰ πρόσωπά της ἐλησιμόνησε καὶ κάπως νὰ μελετήσῃ αὐτὰ καὶ τοὺς ἔδωκεν ἐπομένως κάποιαν μορφήν ἀόριστον καὶ φασματώδη. Ἐν τούτοις τὸ θέμα τοῦ ἔργου τῆς θὰ ἦτο πολὺ πλούσιον εἰς εὐρήματα. Ἡ μεταφορὰ μιᾶς κόρης ἀπλῆς καὶ ἀφελοῦς, μιᾶς νησιώτισσας, εἰς τὸ νέον περιβάλλον πολὺ ἀνώτερον

αὐτῆς ἢ πάλῃ μεταξὺ τοῦ ἀτόμου καὶ αὐτοῦ! Ὅποια πηγὴ πλουσίων δραματικῶν ἐμπνεύσεων, σκηναῶν χαρακτηριστικῶν, συγκινήσεων βαθυτάτων. Ἡ ζωὴ ἀνοίγεται ἐνώπιόν μας διάπλατη καὶ μεγάλη ὡς εὐρυτάτη λεωφόρος. Ἄς στραφῶμεν πρὸς αὐτήν, ἄς ἀφήσωμεν τὴν βιβλιακὴν φιλοσοφίαν, ἄς λησμονήσωμεν τί ἀνεγνώσαμεν χθὲς καὶ τί θὰ ἀναγνώσωμεν αὔριον καὶ θὰ ἴδῃτε πόσον ἀνώτερον θὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα.

Ὁ κ. Τιμ. Σταθόπουλος εἰς τὰς «Ἀμαρτίας Γονέων» ἀνέμιξε τὴν πραγματικὴν παρατήρησιν τῆς ζωῆς πρὸς τὸ μελόδραμα. Ἡ παρατήρησις μᾶς συνεκίνησε, διότι ἦτο ἡ ἀλήθεια. Τὸ μελόδραμα μᾶς ἀφήκε ψυχροὺς, διότι ἦτο σκηνικὴ ἐφεύρεσις. Ἡ νέα, τὴν ὁποῖαν αἱ περιπέτειαι τοῦ βίου ἔρριψαν εἰς τὸ ὄνειδος καὶ τὴν ὁποῖαν ὑψώνει ἢ ἀγάπη πρὸς τὸν ἐξαγνισμόν καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἐλκύει τὸ ἐνδιαφέρον μας καὶ παρακολουθοῦμεν μὲ κάποιον παλμόν τὴν ὑψωσίν της, ἀλλ' εἴμεθα καὶ ἡμεῖς τόσον ἀτυχεῖς, ὅσον καὶ αὐτή. Τὸ αὐτὸ κτύπημα μᾶς θανατώνει. Ἡ μυθιστορικὴ ἀνακάλυψις, ὅτι ὁ ἄνθρωπος ποῦ δὲν ἔδωκε τὸν ἐξιδασμόν τῆς ἀγάπης εἶναι ἀδελφός της, φονεῦει τὴν εὐτυχίαν καὶ τῆς ἡρωίδος καὶ τοῦ θεατοῦ. Ἐκείνη χάνει τὴν εὐδαιμονίαν τῆς ζωῆς καὶ ἡμεῖς τὴν εὐχαρίστησιν μιᾶς ἀληθῶς καλλιτεχνικῆς συγκινήσεως. Ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Σταθόπουλος, ὅπως ἡ ἡρωὶς του, γνωρίζει νὰ ἐξαγοράσῃ τὰ σφάλματά του. Ἐχει διάλογον ἀποδεικνύοντα, ὅτι γνωρίζει νὰ ἐμφανίζηται εἰς τὴν σκηναί καὶ μερικὰ ἐπεισόδια μαρτυροῦντα, ὅτι συγκεντρωμένος, παρατηρῶν, ἀναλύων ἠμπορεῖ νὰ ἐξαρθῇ ὑπεράνω τῶν Ἀμαρτιῶν του — χωρὶς λογοπαίγνιον.

Διὰ τοὺς «Ἀποκλήρους» τοῦ κ. Μακρῆ εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ κάτι ἀνάλογον πρὸς τὰ ἀνωτέρω. Ἀρχίζομεν μὲ μίαν πρᾶξιν πραγματικότητος, περιγράφουσαν δηλ. τὴν ζωὴν τοῦ γραφείου μιᾶς μεγάλης ἐταιρικῆς ἐπιχειρήσεως καὶ εἰσερχόμεθα ἀμέσως κατόπιν εἰς τὸ μελόδραμα, στεφάνωμα τοῦ ὁποίου εἶναι ἢ κατάστηθι μαχαιριά, τὴν ὁποῖαν ἐντὸς τοῦ γραφείου του καταφέρει ἢ πιστῇ εἰς τὸν ἀτυχῆσαντα ὑπάλληλον, σύζυγόν της, ἢ σύζυγος αὐτοῦ κατὰ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ἐταιρίας, διότι τῆς ἔδειξεν

έρωτοτροπικάς διαθέσεις. Ἡ ζωὴ εἶναι διάφορος ἀπὸ ὅ,τι τὴν ἐφάντασθη ὁ κ. Μακρῆς, καὶ ἂν δὲ ὀρθῶς τὴν ἐφάνταζετο, πάλιν δὲν θὰ μᾶς ἐπειθε περὶ τούτου, διότι ἀπὸ τὸ ἔργον του, ὅπως καὶ ἀπὸ τόσα ἄλλα, ἐλλείπει ἡ «δραματικὴ πειστικότης». Τὸ πραγματικὸν πρέπει εἰς τὴν Τέχνην νὰ καθίσταται καὶ πιθανόν, ἀρκεῖ δὲ ἡ ἀπλή πιθανότης διὰ νὰ μᾶς δώσῃ τὴν αἴσθησιν τῆς ἀληθείας.

Εἰς τὸ «Ἵπεράνω τοῦ Κόσμου τούτου» ὁ κ. Γερ. Βῶκος τοῦλάχιστον δὲν ἠθέλησε νὰ μᾶς δώσῃ τὴν εἰκόνα ὑπαρκτοῦ κόσμου, ἀλλὰ τὸ εὐαγγέλιον μιᾶς μελλοντικῆς ἀντιλήψεως τοῦ κόσμου, ἢ ἀντίθεσις τῆς ὁποίας πρὸς τὰς σημερινὰς προλήψεις καὶ τοὺς ἰσχύοντας ἀκόμη δεσμοὺς γεννᾷ μοιραίως τὸ τραγικόν. Ἄν ἐνόησαμεν καλῶς, ἠθέλησε νὰ κηρύξῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔρωτος, καὶ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ συζύγου ἐζήτησε νὰ ἐνσαρκώσῃ τὸν δογματικὸν φιλόσοφον, τὸν ἀναγνωρίζοντα τὴν ἐπιβολὴν τῶν καινῶν τούτων δαιμονίων, ἐρχόμενον ὅμως εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὸν ζωντανὸν ἄνδρα, τὸν ἔχοντα τὰ αἰσθήματα, τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρμὰς τῶν παλαιῶν κατοίκων τῶν σπηλαίων, ποῦ εἰς τὸν ἔρωτα τοῦλάχιστον δὲν ἀπέδαλε ποτὲ ὁ ἄνθρωπος. Εἶναι προφανές, ὅτι ἡ ὑπερβόρειος φιλολογία, ὁ Ἴψεν καὶ ὁ Βγιέρνσον, ἐτάραξαν τὸν συγγραφέα, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ μᾶς δώσῃ σαφῆ τὴν ιδέαν του καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ μᾶς καταστήσῃ κοινωνοὺς τῆς πάλης, τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ ἀπεικονίσῃ. Κάτι ἀπὸ τὴν ὁμίχλην τῆς νορβηγικῆς ἐπιδράσεως περιβάλλει τὸ ἔργον του καὶ ἡ φιλοσοφία τοῦ ἀφῆκε ψυχρὸν τὸ κοινόν, τὸ ὅποιον, ἄλλως, πρέπει νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, δὲν συγκινοῦν ἀκόμη τοιαῦται ὑψηλαὶ θεωρητικαὶ συζητήσεις, κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ὁποίων μάλιστα ἐλλείπει πᾶσα σχεδὸν δρᾶσις.

Ἡ «Πενταγιώτισσα» τῶν κ. κ. Κυριακοῦ καὶ Σταθοπούλου καὶ ἡ «Ἀγγέλω» τοῦ κ. Μαρσέλλου ἐπέχουν εἰς τὴν δραματικὴν φιλολογίαν τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν τὰ ὀνομασθέντα «ἀναγνώσματα» εἰς τὰς ἐφημερίδας. Τὸ πρῶτον τῶν ἔργων τούτων ἔτυχεν ἐπανελημμένων παραστάσεων εἰς ἓν τῶν λαϊκωτέρων θεάτρων τῆς πρωτευούσης. Ἄρκει νὰ εἶπω, ὅτι εἰς τὴν «Πεντα-

γιώτισσαν» Ἄγγλος περιηγητὴς μεταμορφώνεται εἰς ληστήν καὶ ἐξ ἔρωτος πρὸς τὴν ἡρωίδα παίρνει μαζί της τὰ βουνά, ὅπου δὲν ἀποβάλλει οὔτε τὴν ἔξιν τῆς τελοποσίας, ἐνῶ εἰς τὴν «Ἀγγέλω» μία φοβερὰ γυναῖκα βυρσοδομεῖ ἀπαίσια ἐγκλήματα μὲ ἓνα παπᾶν τοῦ δυτικοῦ δόγματος, μὴ παρουσιάζοντα τοῦλάχιστον οὔτε τὴν γραφικότητα τῶν ῥωμαντικῶν ἐγκλημάτων τῆς «Πενταγιώτισσας». Ἴσως καὶ τὰ ἔργα αὐτὰ ἐκπληροῦν προορισμὸν τινα. Ἀλλὰ πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ, ὅτι διεκφεύγουν τὸν κύκλον τῆς ἀρμοδιότητος τῆς Ἐπιτροπῆς.

Εἰς τὸν διαγωνισμὸν μία ὑπεβλήθη κωμῶδια ὁ «Ξένος» τοῦ κ. Ποριώτου, φάρσα μᾶλλον ἢ ἔργον χαρακτηρισμοῦ, ἀλλ' ἡ ὁποία δὲν ἐδικαίωσε τὴν κοινὴν προσδοκίαν. Ἡ ιδέα, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐστήριξε τὴν κωμῶδιαν τοῦ ὁ συγγραφεύς, ἠδύνατο πράγματι νὰ δώσῃ ἀφορμὴν εἰς ἔργον ἀφθόνου γέλωτος ἢ λεπτοῦ μειδιάματος. Ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσις ἠστόχησε τοῦ σκοποῦ. Ὁ συγγραφεὺς ἐν τούτοις καλῶς γνωρίζει τὸ θέατρον. Παρέσχεν εἰς αὐτό, κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἐκλεκτὰς μεταφράσεις ξένων ἀριστουργημάτων, τὰ ὅποια ἀδίκον ἦτο νὰ μένουν ἀγνωστα εἰς τὸ ἑλληνικὸν κοινόν. Ἐὰν εἰς τὰ πρότυπα ταῦτα προσηλωθῇ βαθύτερον καὶ μελετήσῃ τὴν ἐσωτέραν αὐτῶν τέχνην, δύναται ἴσως νὰ δώσῃ εἰς τὸ θέατρον καὶ πρωτότυπα ἔργα ὄχι κοινά.

* *

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ φιλολογικὴ παραγωγή, τὴν ὁποίαν ἐκλήθη νὰ κρίνῃ ἡ Ἐπιτροπὴ. Ὑπῆρξε δὲ αὕτη σχεδὸν καὶ ἡ ἑλληνικὴ παραγωγή τοῦ ἔτους, πλὴν δύο εὐφυῶν καὶ εὐθύμων ἔργων τῶν κ. κ. Γρηγ. Ξενοπούλου καὶ Γίμου Μωραϊτίνη, τὰ ὅποια ὅμως δὲν ἐκλήθημεν νὰ κρίνωμεν. Τὸ μαρτύριον τῆς δυσχερείας τῆς ἐκλογῆς δὲν μᾶς ἐδασάνισεν. Ἔχομεν γενναίας, φιλοτίμους, προοδευτικὰς προσπαθείας. Ἔχομεν συγγραφεῖς ζητοῦντας τὸ καλλίτερον καὶ ἐμβαλλόνοντας ὁλοὲν περισσότερον εἰς τὴν ἀλήθειαν τῆς δραματικῆς τέχνης. Μ' ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις τῶν ἀπαισιοδόξων ἔχομεν αὐγὴν προσιωνίζουσαν ὥραϊαν ἡμέραν, ἀλλ' ἔργον ἐπιβληθὲν ὀγκυιδῶς εἰς τὸν θαυμασμὸν ἢ τὴν ἐκτίμησιν ἡμῶν, ὥστε νὰ ἀποσπάσῃ τὰ χειροκροτήματά μας καὶ

τὸ γέρας, δὲν εἶχαμεν ἐφέτος. Ἡ Ἐπιτροπὴ ἐσκέφθη πρὸς στείγμην νὰ καταφύγῃ εἰς τὸ ἀκροτελεύτιον ἄρθρον τῆς προκήρυξίσεως καθ' ὃ «ὅν δὲν κριθῆ οὐδὲν τῶν ὑποβληθέντων ἔργων ἄξιον τοῦ βραβείου, δύναται ἡ Ἐπιτροπὴ δι' ἡτιολογημένης αὐτῆς ἀποφάσεως νὰ ἀναβάλῃ τὸν διαγωνισμόν διὰ τὸ ἐπίδον ἔτος».

Ἄλλ' ἡ ἀρνητικὴ αὕτη κρίσις καὶ ἡ ὑπεροπτικῶς συνοπτικὴ αὕτη καταδίκη, οὔτε πρὸς τὴν δικαιοσύνην, οὔτε πρὸς τὸν χαρακτήρα τῶν κριτῶν, γνωρίζοντων τὸ ἄριστον, ἀλλὰ μὴ παραγνωρίζοντων καὶ τὸ σχετικόν, συνεδιδάξεται. Ἐσκέφθησαν λοιπόν, ὅτι, ὅν δὲν ἠδύναντο εὐσυνειδήτως ν' ἀπονεύμουν τὸ γέρας εἰς τί τῶν παρασταθέντων ἔργων, ἠδύναντο ὁμῶς νὰ ἐκλέξουν τινὰ ἐξ αὐτῶν, διὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τοὺς συγγραφεῖς των καὶ δι' ὅ,τι ἔγραψαν, ἀλλὰ καὶ δι' ὅ,τι — κυρίως — δι' ὅ,τι ἐλπίζουν, ὅτι θὰ γράψουν εἰς τὸ μέλλον. Οὕτως ἐνόμισαν, ὅτι ἔπρεπεν ἐκ τῶν παρασταθέντων ἔργων νὰ διακρίνουν τὸν «Βασιλιᾶν Ἀνήλιαγον» τοῦ κ. Πολέμη, τὴν «Φιλάρεσκον» τοῦ κ. Ἰωσήφ, τοὺς «Σκλάβους» τοῦ κ. Νικολοπούλου καὶ τὰς «Ἀμαρτίας Γονέων» τοῦ κ. Σταθοπούλου καὶ νὰ κατανεύμουν εἰς ταῦτα, ἐξ ἴσου, τὸ εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῶν ποσόν τῶν δισχιλίων δραχμῶν. Ἐπιπροσθέτως δὲ τὸ ἐκ 500 δραχμῶν ποσόν, τὸ προωρισμένον πρὸς ἐκτύπωσιν τοῦ τυχόν βραβευθησομένου ἔργου, νὰ δώσουν εἰς τὸν κ. Πολέμη πρὸς δημοσίευσιν τοῦ «Βασιλιᾶ Ἀνήλιαγου», τοῦ ἔργου, τὸ ὅποσον εἶναι καὶ τὸ μέλλον νὰ κερδίσῃ περισσότερο ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν, εἶναι δὲ μάλλον ἄξιον νὰ ἴδῃ τὸ φῶς καὶ ὑπὸ τὴν μορφὴν τοῦ βιβλίου.

Τοιαύτη ἡ κρίσις τῆς Ἐπιτροπῆς. Ἔστω ἡ μνήμη αὐτῆς ἐλαφρά, εἰς τοὺς συναγωνισθέντας ἰδίως. Ἄλλὰ μὴ λησμονήτε, ὅτι δὲν διεκδικοῦμεν γνώμην ἀποφασιστικὴν περὶ τοῦ ἑλληνικοῦ δράματος καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ. Ἡ πείρα κάμνει τοὺς ἀνθρώπους μετριόφρονας. Γνωρίζομεν, ὅτι ὁ κόσμος προχωρεῖ μόνος του καὶ χωρὶς τὴν βοήθειάν μας. Μόνον οἱ εἰκοσαεταῖς κατακτιηταὶ τῶν στηλῶν μιᾶς ἐφημερίδος ἢ ἐνὸς περιοδικοῦ νομίζουν ὅτι ἐκλήθησαν τὰ πάντα νὰ κανονίσουν, νὰ ρυθμίσουν καὶ νὰ ποδηγετήσουν. Ἡμεῖς μὲ τὴν φιλοσοφίαν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι «πολλῶν ἀνθρώπων εἶδον ἄστεα καὶ νόον ἔγνω» περιοριζόμεθα νὰ εἴπωμεν πρὸς τοὺς δραματικούς μας συγγραφεῖς:

Ἄποδοθῆτε εἰς ἑαυτοὺς πρῶτον. Στρέψατε κατόπιν τὴν προσοχήν σας πρὸς τὰ περίε σας καὶ τέλος ζητήσατε νὰ μετουσιώσῃτε τὴν βαθεῖαν σκέψιν εἰς ἔργα. Ἐκάστη ἐποχὴ ἔχει τὰς ἀξιώσεις τῆς, τὸν ρυθμόν, τὴν αἰσθητικὴν τῆς. Σήμερον τὸ δράμα — καὶ ὁμιλῶ διὰ τὸ νέον δράμα διότι πρὸς τοῦτο φαίνονται ἔχοντες ἐστραμμένην τὴν προσοχήν των οἱ συγγραφεῖς μας — ζητεῖ περισσοτέραν ἀνάλυσιν, παρὰ γεγονότα καταπληκτικὰ καὶ ἀπροσδόκητα. Πηγαίνομεν εἰς τὸ θέατρον διὰ νὰ ἴδωμεν ὄχι τί συμβαίνει μεταξὺ τῶν τεσσάρων τοίχων ἐνὸς δωματίου, ἀλλὰ τί μεταξὺ τῶν τοιχωμάτων ἐνὸς στήθους. Αἱ βίαιαι καὶ μεγάλαι τραγικότητες ἀφήκαν τὸν σύγχρονον κόσμον ἀνεπιστρέπτει. Αἱ βιαιότεραι κρίσεις, αἱ ὅποιαι χειμάζουν τὰς ψυχὰς μας εἶναι ἄφωνοι ἢ ἡμισιωπηλαί. Τὸ σκιόφως καὶ τὸ ὑπόκωφον κυριαρχοῦν εἰς τὴν ζωὴν. Καὶ ἀπὸ μερικὰ ἐπεισόδια τοῦ καθημερινοῦ βίου, ὅταν τεχνίτης ἀναλάβῃ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὰ κατάταξιν καὶ πνοήν, ἀνέρχεται σφοδρότερον, περιπαθέστερον, συγκινητικώτερον τὸ τραγικόν ἢ ἀπὸ τοὺς αἰματηροὺς φόνους καὶ τοὺς φρικιαστικοὺς θανάτους, τοὺς ταρασσοντας τὴν ἁρμονίαν τῶν νυκτῶν. Ἴδου διατί εἰς τὸ νεώτερον θέατρον ἀπαιτεῖται ἡ παρατήρησις, ἡ εὐσυνειδήτος ἀσκησις αὐτῆς καὶ ἡ ἀδιάλειπτος πρὸς τὴν πραγματικότητα προσήλωσις. Εἶναι ἀληθές, ὅτι μὰζι μὲ αὐτὰ χρειάζεται καὶ κατι τι ἀπὸ τὸ δαιμόνιον, τοῦ ὁποῦ ἡ ἀθάνατος ριπὴ πτερυγίζει μέσα εἰς τὴν λεπτὴν ἀτμοσφαῖραν τοῦ περιβάλλει τὸ διονυσιακὸν θέατρον. Ὅστις αἰσθανθῇ τὴν πνοὴν αὐτοῦ νὰ ὀγκώνῃ τὸ στήθος του, νὰ τόνωνῃ τὸν νοῦν του καὶ νὰ ἐξάλρῃ τὴν ἰδιοφυΐαν του, ὡς ἔλθῃ νὰ μᾶς δώσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον ὠνειρεύθη ἡ μεγάλη ψυχὴ τοῦ ἀθλοθέτου τοῦ σεμνοῦ τούτου ἀγωνίσματος.

Σ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΡΟΣΙΝΗΣ
Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ *Εισηγητής*

ΛΑΪΚΑ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

Τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους τούτου, προσκλήσει τοῦ κ. Ἀγαμέμνονος Σχλημαν, συνήλθον ἐπανελημμένως εἰς τὴν οἰκίαν του περὶ τοὺς τεσσαράκοντα διακεκριμένους τῆς κοινωνίας μας κυρίους, ἐπιστήμονες, βουλευταί, δημοσιογράφοι, τραπεζιτικοὶ καὶ ἄλλοι, διὰ νὰ ἰδρῦσουν ἐν ὠραίον σωματεῖον. Σκοπὸς τοῦ ἤτον ἢ χρησιμοποίησις τῆς μὲ πολὺν ἐνθουσιασμὸν χαιρετισθείσης τότε Κυριακῆς ἀργίας, πρὸς ψυχαγωγίαν ἅμα καὶ κατάλληλον διδασκαλίαν τοῦ λαοῦ. Οἱ συνελθόντες ἐσκέφθησαν πολὺ ὀρθῶς, ὅτι διὰ τὰς χιλιάδας τῶν νέων ἰδίως ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι εὐηργετοῦντο ὑπὸ τοῦ νόμου, ὑπῆρχε φόβος τόσης ἠθικῆς βλάβης ἕνεκα τῆς ἐπιβεβλημένης ἀργίας, ὅση ἠλπίζετο νὰ εἶναι ἢ ἐκ ταύτης ὑγιεινὴ ὠφέλεια. Ἡ ἀργία βέβαια εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε μῆτηρ κακίας, ἀλλ' ἢ διημέρευσις καὶ διανυκτέρευσις εἰς τὰ καφενεῖα καὶ καπηλεῖα, ἢ ὅποια θὰ ἦτο τὸ ἀναπόφευκτον ἐπακολούθημα τῆς μακρᾶς σχολῆς τῶν ἀργούντων, θὰ καθίστα προβληματικὸν καὶ τὸν ὑγιεινὸν σκοπὸν αὐτῆς. Θὰ ἠδύνατο λοιπὸν πράγματι ν' ἀποβῇ εὐεργετικὸς ὁ ἐξ ἀγαθῆς προαιρέσεως προελθὼν νόμος, μόνον ἂν ἐλαμβάνετο φροντὶς πρὸς ἀποφυγὴν τῶν ἀνωτέρω κακῶν καὶ τοῦτο ἐν μέρει τοῦλάχιστον δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἄλλως παρά δι' ἀρμοδίας ἐπασχολήσεως πάλιν αὐτῶν ἐκείνων, ὑπὲρ τῶν ὁποίων τόσον φιλανθρώπως ἐθεσπίσθη ἢ περιπόθητος ἀργία.

Τὰ μέσα εἶχον ἐκλεχθῆ σύμφωνά πρὸς τὸν σκοπὸν διὰ τὸ θέρος ὑπαίθρια τὰ πάντα, διὰ τὸν χειμῶνα ὑπὸ στέγην, λουτρό, θέατρον, μουσική, ἐκδρομαί, συνεστιάσεις εἰς ἔσοχὰς μετὰ τερπνῆς ποικίλης διδασκαλίας, διαλέξεις εἰς διάφορα μέρη ἐπὶ θεμάτων ἀμέσου πρακτικῆς ὠφελείας ἐκ τῆς ἐπιστήμης, τέχνης, βιομηχανίας, γεωργίας, ναυτιλίας, ἐμπορίου, θρησκείας, αἰσθητικῆς, ἱστορίας, ἀρχαιολογίας, τέλος κυριακὰ σχολεῖα πρὸς στοιχειώδη ἢ καὶ ἀνωτέραν ἐκπαίδευσιν τῶν ἀναλφα-

βήτων καὶ ἐγγραμμάτων νέων. Ἰμῆματα κατηρτίσθησαν, ἢ ἐργασία κατεμερίσθη μὲ τάξιν καὶ μέθοδον μεταξὺ ομάδων διαφόρων ἐξ εἰδικῶν ἀνδρῶν, καὶ ἤδη ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἢ καλὴ ἀρχὴ καὶ ἐγίνε μάλιστα — ὅτε παραδόξως ἢ ὑπόθεσις ἐξαίφνης ἐγκατελείφθη καὶ μετ' οὐ πολὺ ἢ ἐπιχειρήσις ἐθεωρήθη ναυαγήσασα.

Ἄλλαχού ὅμως ὅμοιαι σκέψεις, αἱ ὅποια διόλου δὲν ἐβράδυναν νὰ λάβουν καὶ πρακτικὴν ἐφαρμογὴν, ἔφεραν εἰς ἐντελῶς διάφορον ἀποτέλεσμα. Ἡ σκέψις δηλονότι ὠδήγησεν ἀμέσως εἰς τὸ πείραμα καὶ ἢ ἐπιτυχία αὐτοῦ ὄχι μόνον ἐνίσχυσε τὰς πρώτας προσπάθειας, ἀλλὰ καὶ ταχέως ἔδωσεν ἀφορμὴν εἰς ἀνάπτυξιν ἐνὸς τόσον εὐρέος προγράμματος μορφωτικῆς ὑπὲρ τοῦ λαοῦ ἐργασίας, ὥστε εἰς αὐτὸ νὰ περιληφθῇ πᾶσα ὑψηλότερα μέριμνα περὶ τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἐνισχύσεως τοῦ ἀτόμου εἰς τὸν ὑπὲρ ὑπάρξεως ἀγῶνα, ὅπως νοεῖται οὗτος σήμερον κατὰ τὴν κλασικὴν, ἐξόχως ἐλληνικὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ὡς τὸ ἄθροισμα τῆς ἐνεργείας πασῶν τῶν δυνάμεων ἐνὸς ἐκάστου καὶ τοῦ ἔθνους ὅλου πρὸς τὸν ὑπέριστατον ἀνθρωπιστικὸν καὶ πολιτιστικὸν του σκοπὸν.

Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν βιβλίον, τὸ ὅποτον πραγματεύεται τὸ θέμα τοῦτο ὡς ἐφηρμοσιμένην πλέον θεωρίαν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς μεγάλας κοινωνίας τῆς Εὐρώπης, μὲ ὅλην τὴν πρακτικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἀπὸ τῆς πρώτης μικρᾶς ἀρχῆς μέχρι τελειοποιήσεώς του εἰς πολυσχιδῆς κανονικῆς καὶ ἐπιμόνου ἐργασίας σύστημα καὶ μὲ τὰ ψηλαφητὰ ἀποτελέσματα εἰκοσαετοῦς ἐφαρμογῆς. Πρόκειται περὶ ἐργασίας, ἢ ὅποια ἀπὸ τόσου χρόνου γίνεται εἰς τὴν δύο ἐκατομμύρια πληθυσμῶν ἔχουσαν Βιέννην, εἰς τὸ μέγα κέντρον εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ, τὸ ὅποτον μετ' οὐ πολὺ θὰ καταστῇ τὸ πλησιέστατον εἰς ἡμᾶς διὰ τῆς πανευρωπαϊκῆς ἀρτηρίας συγκοινωνίας, τοῦ σιδηροδρόμου Πειραιῶς - Κεντρικῆς Εὐρώπης, πρὸς τὸ ὅποτον καὶ πολιτικῶς, ὅπως σήμερον δεικνύουν τὰ πράγματα, εἴμεθα κεκλημένοι νὰ ἔλθωμεν εἰς στενὴν καὶ ἀμεσον συνάφειαν. Ἐὸ βιβλίον εἶναι ἀπολογισμὸς ἐργασίας συνοπτικὸς, ἀλλὰ μὲ ἔλας τὰς λεπτομερείας του. Φέρει τὸν ἀπλοῦν, πολὺ ὀλίγον

κτυπητόν διὰ τοὺς ἰδιικούς μας ὀφθαλμοὺς τίτλον « ἡ λαϊκὴ ἐκπαίδευσις εἰς τὴν Βιέννην » (Wiener Volksbildungswesen), ἀλλ' εἶναι καθαρὸς καθρέπτης πολιτιστικῆς προόδου τῶν πολυανθρωποτάτων, κατωτέρων λεγομένων ομάδων τοῦ ἔθνους, πρὸς τὰς ὁποίας ἡμεῖς οἱ ἐξόχως δημοκρατικοὶ τὸ φρόνημα, ἀλλ' ὀλιγαρχικώτατοι κατὰ τὴν κοινωνικὴν καὶ πολιτειακὴν διοίκησιν, ἀκόμη δὲν συνηθίσασμεν σοβαρῶς ν' ἀποβλέπωμεν. Ἀξίζει νὰ πλησιάσωμεν εἰς τοιοῦτον καθρέπτην καὶ θεωρήσωμεν τὴν ζωντανὴν εἰκόνα λαοῦ, εἰς τοὺς κόλπους τοῦ ὁποίου μίᾳ μικρᾷ ἰδέᾳ, ἔπως παρ' ἡμῖν ἢ τῶν φίλων τοῦ λαοῦ πρὸς χρησιμοποίησιν τῆς Κυριακῆς ἀργίας, βλαστήσασα ταχέως, ἀνεπτύχθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε σήμερον ν' ἀποτελῆ τὸν παράγοντα τῆς πολιτιστικῆς προόδου ὄλων τῶν ἐργαζομένων τάξεων μεγάλης κοινωνίας ὑπὸ τὴν εὐρυτάτην ἔννοιαν τῶν ἠθικῶν ἀμα καὶ ὑλικῶν συμφερόντων αὐτῆς.

Πρὸ εἰκοσιπέντε ἐτῶν ἀπλοῦς διδάσκαλος τῶν περιχώρων τῆς Βιέννης κατῴρθωσε διὰ τῆς δραστηριότητός του νὰ ἰδρύσῃ ἓνα ἐπαρχιακὸν σύλλογον, ὅστις εὐθὺς μετὰ δύο ἔτη ὡς παραφυάδα ἀπέκτησεν ἓνα ἀστικὸν τῆς Βιέννης, σκοπὸν ἔχοντα « τὴν συμπλήρωσιν τῶν κενῶν, τὰ ὁποῖα τὸ σχολεῖον ἀφήνει εἰς τὴν παιδείαν καὶ μόρφωσιν τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν ἐνίσχυσιν ἐπομένως πάντων μὲν τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ, ἰδίως ὅμως τῶν νέων εἰς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα ». Μέσα δὲ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον φέροντα ἐθεώρησεν ὁ σύλλογος τὴν ἐκδοσὶν ὠφελίμων λαϊκῶν βιβλίων, συστηματικᾶς σειρᾶς διαλέξεων, πρὸ πάντων δὲ ἰδρύσιν πολυαριθμῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἀναγνωστηρίων, δωρεὰν προσιτῶν εἰς πάντας, δανειζουσῶν δὲ καὶ βιβλία εἰς φερεγγύους ἀναγνώστας. Αἱ διαλέξεις ἤρχισαν ἀμέσως τὸ ἀπόγευμα τῶν Κυριακῶν, ἤνοιξε δὲ συγχρόνως καὶ ἡ πρώτη λαϊκὴ βιβλιοθήκη. Τὸ ἀμεσον ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης ταύτης ἐργασίας ἦτο ὅτι τὸ μὲν πλῆθος τῶν βιβλίων κατέστη ἀνεπαρκές, τὰ δὲ ἀναγνωστήρια δὲν ἐχώρουν πλέον τοὺς συρρέοντας εἰς αὐτά. Διάσημός τις καθηγητῆς τοῦ πανεπιστημίου εἶπε τότε, ἀποβλέπων εἰς τὴν ἑκτακτον συρροὴν τῶν ἀνθρώπων ὅτι τῷ ἐφαίνετο « ὡς ἂν εἰς μίαν ἔρημον ὁ μηχανικὸς διὰ τῆς μαγικῆς του δυνά-

μεις ἀνεβίβαζεν ἀπὸ τὸ βάθος τῆς γῆς τὸ νερόν, πανταχόθεν δὲ οἱ διψῶντες προσέτρεχον εἰς αὐτό ». Ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ὁ ἀριθμὸς τῶν παρακολουθούτων τὰς κυριακὰς διαλέξεις ἔφθασεν εἰς 200 χιλιάδας, εἰς 700 δὲ χιλιάδας ἀνῆλθεν ὁ ἀριθμὸς τῶν δανειζομένων βιβλίων. Ἐκτοτε αἱ βιβλιοθήκαι τοῦ λαοῦ ἐδωδεκαπλασιάσθησαν, πέρυσι δὲ βιβλία μὲν ἐδάνεισαν αἱ βιβλιοθήκαι ἐν ἑκατομμύριον, 717 χιλιάδας καὶ 245, οἱ τόμοι δὲ τῶν βιβλίων ἀπὸ μίᾳς χιλιάδος κατὰ τὸ 1887 ἔφθασαν εἰς 180 χιλιάδας. Καὶ ὅτε παρετηρήθη ὅτι τὰ μὲν εἰσοδήματα τοῦ συλλόγου—τουτέστι μόνον συνδρομαὶ τακτικαὶ καὶ δωρεαὶ ἑκτακτοὶ—δὲν ἀντεστοίχουν πρὸς τὰς δαπάνας, μικρὰ δὲ πληρωμὴ δι' ὅ,τι ἀπολαμβάνει τις αὐξάνει τὴν ἀξίαν τοῦ διδομένου, εἰσῆχθη καὶ ἐλαχίστη μηνιαία συμβολὴ τῶν ἀναγνωστῶν καὶ ἄλλη κατὰ τόμον διὰ τὰ δανεικῶς διδόμενα βιβλία, ὥστε ἐκ τούτου νὰ καλύπτεται τὸ ἥμισυ τῆς διὰ τὰς βιβλιοθήκας δαπάνης. Ἐκ τῶν ἀναγνωστῶν 35% ἦσαν κοινοὶ ἐργάται καὶ ἐργάτιδες, οἱ λοιποὶ ἦσαν ὑπάλληλοι τοῦ Κράτους, σπουδασταί, ἐπαγγελματῆαι, στρατιῶται. Πρὸ μηνὸς παρετηρήθη ὅτι ὁ ἀριθμὸς μόνον τῶν ἀναγνωστῶν ἀνῆλθεν εἰς 40% περίπου, πλὴν ἐκείνων αἱ ὁποῖαι παρουσιάζονται εἰς τὰ ἀναγνωστήρια μὲ τὸ δελεῖον ταυτότητος τῶν συζύγων των. Τὴν σοβαρότητα δὲ τῶν ἀναγνωστῶν μαρτυρεῖ τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν βιβλίων κλασικῆς φιλολογίας, ἱστορίας, γεωγραφίας, δημοσιονομίας, φυσικῆς ἀνέρχεται καθ' ἕκαστον τῶν κλάδων τούτων εἰς δύο μέχρι τριῶν, μέχρι τεσσάρων μυριάδων.

Ἐξ ἐτέρου διὰ τῶν κατὰ κυριακὰς καὶ ἄλλας ἑορτὰς τὴν 4^{ην} ἢ 5^{ην} ἐσπερινὴν ὥραν διαλέξεων ἀπέκτησεν ἡ Κυριακὴ καὶ ἡ ἑορταστικὴ ἀργία τοιαύτην λάμψιν ὥστε νὰ λεχθῆ ὅτι « δι' αὐτῶν ἔλαβεν ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου νέον ἀγιασμόν ». Κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἀνοίγουν αἱ αἵθουσαι Ἀκαδημιῶν καὶ τῶν λαμπρῶν κτιρίων τῆς μέσης παιδείσεως εἰς τοὺς « λαϊκοὺς σπουδαστάς », εἰς τὰς ἐργατῆδας δηλαδὴ καὶ τοὺς ἐργάτας τῶν ἐργοστασίων, εἰς τοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ἐμποροπαλλήλους· καὶ ἐνῆ τὸ σκόφως τῆς ἑσπέρας ἀραιώνει τοὺς περιπατητάς τῶν ὁδῶν, εἰς τὰς ἠλεκτροφωτιστοὺς αἰθούσας σπεύδει ἡ μοδίστα, ὁ ὑπηρέτης καπηλείου καὶ ὁ μηχανουργὸς

ἢ θερμαστῆς ν' ἀκούσῃ μίαν πειραματικὴν διδασκαλίαν ἢ μίαν συναυλίαν τοῦ Μπράμ καὶ τοῦ Μπετχόδεν. Πρέπει λέγει παρατηρητῆς τις τῶν πραγμάτων τούτων, νὰ ἰδῆ κανεὶς ἰδίῳις ὄμμασι μὲ ποίαν ἡσυχον προσδοκίαν περιμένει ἐκεῖ τὸ πυκνὸν ἀκροατήριον, διὰ νὰ ἐννοήσῃ τί πράγματι συμβαίνει εἰς τὰς αἰθούσας ἐκεῖνας: ἀγιάζεται μὲ ἓνα θαυμάσιον τρόπον ἡ Κυριακὴ καὶ ἡ ἑορτὴ.

Ἄλλὰ καὶ αἱ διαλέξεις αὗται δὲν γίνονται ὅπως τύχη. Ἡ ὀδηγοῦσα ἀρχὴ εἶναι κατὰ τὸν Γκαίτε ἀπὸ τὸ νέον εἰς τὸ ὠφέλιμον καὶ ἀπὸ τοῦτο εἰς τὸ ἀγαθόν. Μετὰ προσοχῆς διὰ τοῦτο ἐκλέγονται πολλάκις τὰ θέματα ἐκ τῶν ἐνδιαφερόντων ζητημάτων τῆς ἡμέρας, ἀφορμὴν δὲ συχνὰ εἰς τὰς ἀκροάσεις δίδουν ἀπογραφαὶ τοῦ πληθυσμοῦ, ἱστορικαὶ ἡμέραι, ἀμφιετηρίδες μεγάλων ἀνδρῶν, νέαι ἀνακαλύψεις καὶ τοιαῦτα. Ἡ πάλιν ἄλλα, τὰ ὅποια ὑπαγορεύουν αἱ καθημεριναὶ δυστυχίαι τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς φθίσις, ἀλκοολισμὸς, καταπολέμησις ἀλλῆς γνωστῆς ἐπαράτου νόσου. Ἄλλὰ καὶ ἄλλως ἐπιστήμη καὶ τέχνη δίδουν τὰ θέματά των εἰς καταλλήλως ἐκλεγομένους ἐξηγητὰς αὐτῶν, ἱκανοὺς πρὸ πάντων ἐλευθέρως νὰ ὁμιλοῦν καὶ ὄχι ν' ἀναγινώσκουν ἀπλῶς. Τότε δὲ ὀργανώνονται κύκλοι σαφῶν, ἀπλῶν ὄχι φωνασκουμένων καὶ ῥεσητορευμένων διαλέξεων ὑπὸ ὑφηγητῶν, καθηγητῶν καὶ ἄλλων λογίων, πληρωνομένων ἐπὶ τούτῳ. Εἰκοσιπέντε τοιοῦτοι κύκλοι ὀργανώθησαν προπερὺσι μὲ 71 διαλέξεις.

Τὴν διδασκαλίαν ὁμῶς συνοδεύει καὶ ἡ τέρψις. Τοῦτο δὲ ἐπιδιώκεται κατὰ Κυριακὴν διὰ τῶν ἀπαγγελιῶν μεγάλων ἠθοποιῶν ἐκ λυρικῶν ποιητῶν καὶ διὰ μουσικῶν παραστάσεων, μὲ μικρὰς ἐννοεῖται πληρωνομένας εἰσόδους. Κατὰ τὸν εἰκοσαετῆ βίον τοῦ συλλόγου ἠριθμῆθησαν 4 χιλιάδες κυριακαὶ διαλέξεις, ἐν ἑκατομμύριον ἀκροαταί, δαπάναι δὲ ὑπελογίσθησαν 100 χιλιάδες αὐστριακαὶ κορώναι. Μία γραῖα ὀγδοηκοντοῦτις, ἐργαστις εἰς οἰκιακὴν χειροτεχνίαν, εἶπεν ὅτι ἐπὶ τέσσαρα ἔτη παρηκολούθησε τακτικῶς τὰς κυριακάς διαλέξεις: « εἰς τὴν γραῖαν αὐτήν, εἶπε σοφὸς τις, ἐνσαρκιώνεται ἴσως τὸ μεγαλεῖον τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος καθ' ὅμοιον τρόπον ὅπως εἰς τὸν μεγαλοφυῆ συγγραφέα, τοῦ ὁποίου τὰ ἔργα λάμπουν διὰ τῶν αἰώνων ».

Καὶ αἱ διαλέξεις δὲν εἶναι μόνον ἀκροάματα, εἶναι καὶ μαθή-

ματα τέλεια. Διότι μετὰ τακτικὴν φοίτησιν δεκαεξὲ ἀκροαταὶ ἔδωκαν ἐξετάσεις εἰς τὸν διαφορικὸν ὑπολογισμὸν, τὸν ὅποιον εἰς τὰ διάλεκτικὰ ταῦτα μαθήματα τοῦ συλλόγου ἠκροάσθησαν. Ἐκατὸν ἐξήκοντα γραπταὶ ἐρωτήσεις ὑπεβλήθησαν ὑπὸ ἀκροατῶν εἰς τοὺς ὁμιλητὰς.

Τοῦτο εἶναι τὸ φῶς, τὸ ὅποιον ἡ τῆς Κυριακῆς ἀργίας σοφῆ χρῆσις διασπείρει εἰς τὸν λαόν.

Ἐπεται τὸ τέλος

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΘΑΡΡΟΣ¹

ΑΠΟ ΤΑ ΔΟΚΙΜΙΑ ΤΟΥ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΕΜΕΡΣΟΝ

Θάρρος είναι εκείνο τὸ ὁποῖον εἰς κάθε ἐπάγγελμα δίδει τὴν τελευταίαν στίλβην. Ὁ δικαστὴς συγκεντρώνει ἕλην τὴν προσοχήν του εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῶν ἀντιφάσεων τῆς δίκης, ἐξετάζει τὴν ὑπόθεσιν ἀπὸ χρηστοῦ συνειδότος καὶ ἐπειδὴ δὲν τὴν φοβεῖται, ἀφ' οὗ τὴν θεωρεῖ ὡς ὑπόθεσιν τὴν ὁποῖαν ὀφείλει νὰ διεξαγάγῃ, βλέπει βαθμηδὸν ὅτι εἰς αὐτὴν τὴν περίπτωσιν ἤμπορεῖ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ κοινὴ ἀριθμητικὴ καὶ ἡ συνήθης μέθοδος. Μὲ τὴν ὑπομονὴν θ' ἀφαιρεθῇ ἀπ' αὐτῆς κάθε τι τὸ ἔκτακτον καὶ θὰ τὴν θέσῃ εἰς τὴν ἰδίαν βαθμίδα μὲ τὰς ἄλλας ὑποθέσεις. Ὁ Μόρφη ἔπαιζε τολμηρὸν ζατρίκιον ἢ τολμηρότης του ἐνέκειτο εἰς τὴν φαντασίαν τῶν παρισταμένων, διότι ὁ παίζων ἤξευρεν ὅτι αἱ κινήσεις τῶν πεσσῶν του ἦσαν ἀσφαλεῖς καὶ βέβαιαι ἐκ τῶν προτέρων. Ἐὸ ἴδιον φαινόμενον παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὴν κριτικὴν ἔν νεοφανὲς βιβλίον μᾶς κινεῖ τὴν ἐκπληξιν ἐπὶ τινὰς ἡμέρας καὶ φαίνεται ἀνώτερον ἀπὸ τὴν κοινὴν ἐκτίμησιν καὶ δὲν ἤξεύρει κανεὶς τί νὰ εἴπῃ περὶ αὐτοῦ — ἀλλὰ ὁ σοφὸς δὲν ἀπατάται· αἱ παλαιαὶ θεμελιώδεις ἀρχαὶ εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ὁποίων ἀποβλέπει κάθε ἐμφάνισις νέου βιβλίου, ἐξακόλουθοῦν νὰ εἶναι ὠραιότεραι παρὰ κάθε βιβλίον καὶ μόνον ὡς ἐκ τῆς ἀγάπης τοῦ πρὸς τὴν πραγματικότητα ἀρμόζει εἰς αὐτὸν νὰ κρίνῃ κατὰ πόσον τὸ βιβλίον τοῦς ἐπλησίασεν ἢ κατὰ πόσον μένει ἀκόμη ὑποδεέστερον αὐτῶν. Ὅπουδῆποτε καὶ ἂν θελήσωμεν νὰ ἐφαρμόσωμεν τὸ μέτρον τῆς κρίσεώς μας, πάντοτε θὰ πρόκηται περὶ τῆς ἰδίας δυνάμεως, περὶ τῆς συνηθείας νὰ κάμνωμεν ἐπὶ τέλους ἔφασιν εἰς τὸν ἰδικὸν μας ὕγιᾶ νοῦν, ὁπόθεν κατὰ βάθος ἐκπορεύεται πᾶσα ἀλήθεια καὶ πᾶσα συμβουλὴ καὶ διὰ τοῦ ὁποίου ἤμποροῦμεν νὰ κρίνωμεν κάθε βιβλίον, καθόσον αὐτὸς δὲν ἔχει ἀπολύτως καμμίαν ἀνάγκην

τῶν βιβλίων. Ἐὰν παρουσιασθῇ ἓνας ἄνθρωπος μὲ αὐτοπεποίθησιν εἰς μίαν συναναστροφὴν, ὅπου ἐκθειάζεται ὁ δεινὰ ἢ ὁ τάδε συγγραφεὺς, τὸν ὁποῖον ἐκεῖνος ἀνέγνωσε πρὸ ὀλίγου, ἢ συναναστροφὴ θὰ σιγήσῃ αἴφνης καὶ θὰ ἐντραπῇ διὰ τὴν ἀμάθειάν της. Καὶ ἐνθυμοῦμαι τὸν γηραλέον καθηγητὴν, τοῦ ὁποίου τὸ ἐμβριθὲς πνεῦμα κάθε λέξιν ποῦ ἐπρόφερεν ἤξευρε πῶς νὰ τὴν ἐντυπώσῃ εἰς τὴν μνήμην τῶν μαθητῶν του, ὁσάκις τὸν ἠρώτων ἐὰν ἀνέγνωσε τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ λαμπρὸν νέον βιβλίον, νὰ λέγῃ ἀπλῶς: «ὄχι, ποτὲ δὲν ἀνέγνωσα ἐγὼ αὐτὸ τὸ βιβλίον» καὶ μὲ τὴν ἀπάντησίν του ἔχανε τὸ βιβλίον εὐθὺς ὅλην τὴν φήμην καὶ ἔπαυε πλέον κάθε λόγος περὶ αὐτοῦ.

Κάθε πλάσμα ἔχει θάρρος ἀνάλογον μὲ τὴν κρᾶσίν του, τὸ ὁποῖον τὸ καθιστᾷ ἱκανὸν διὰ τὰ καθήκοντά του. Ὁ Ἀρχιμήδης εἶχε τὸ θάρρος τοῦ γεωμέτρου, νὰ ἐπιμένῃ εἰς τὸ διάγραμμα του χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τὴν πολιορκίαν καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ ὁ Ῥωμαῖος πολεμιστὴς εἶχε τὸ θάρρος νὰ φονεύσῃ τὸν Ἀρχιμήδην. Ἐκαστος εἶναι ἰσχυρὸς ἐφ' ὅσον στηρίζεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του καὶ ἕκαστος καθίσταται λεία εἰς τὴν προδοσίαν μόλις αἰσθανθῇ μέσα του τὸ βάρος τῶν ἄλλων.

Ὁ Τζῶν Μπράουν, ὁ ἥρωας τῆς Κανσᾶς, ὁμιλῶν ποτε μαζί μου, ἔλεγεν ὅτι «εἰς μίαν νέαν χώραν ἓνας καλὸς ἄνθρωπος, μὲ αὐτοπεποίθησιν καὶ μὲ αὐστηρὸν χαρακτήρα, ἐγκαθιστάμενος ἐκεῖ ὡς ἀποικος, εἶναι προτιμότερος παρὰ ἑκατόν, τί λέγω, παρὰ χίλιοι ἄνθρωποι χωρὶς χαρακτήρα καὶ ὅτι οἱ γενναῖοι καὶ χρηστοὶ ἄνδρες ἤμποροῦν νὰ δώσουν μίαν διαρκῆ κατεύθυνσιν εἰς τὰς τύχας ἐνὸς κράτους. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τοὺς φωνασκοῦς μεθύσους, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται οἱ περισσότεροι στρατοί, δι' αὐτοὺς ἐθεώρει ἐξ ἴσου βοηθητικὰ στρατεύματα τὴν χολέραν, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν φυματίωσιν». ἔλεγε τὴν πεποίθησιν ὅτι τὸ θάρρος καὶ ἡ ἀγνότης τῶν ἡθῶν εἶναι ἀφῶνος καὶ ἔλεγεν: «Ὅταν ἀκούω ἓνα τῶν ἀνθρώπων μου νὰ λέγῃ:—Στάσου μὲ νὰ τὸν ἰδῶ ἐγὼ καὶ θὰ τὸν κάμω τὸ καὶ τό!—ἀπὸ τοιοῦτον ἄνθρωπον δὲν ἐλπίζω καμμίαν βοήθειαν εἰς τὴν ὥραν τῆς μάχης. Οἱ ἡσυχοὶ καὶ εἰρηνικοὶ ἄνθρωποι εἶναι οἱ ἄνθρωποι τῶν ἀρχῶν καὶ οἱ καλλίτεροι στρατιῶται.

Ἐὸ ἀληθινὸν θάρρος δὲν ἀγαπᾷ τὰς ἐπιδείξεις. Ὅσοι ἄνθρωποι προσπαθοῦν νὰ ἐμπνεύσουν τὸν τρόμον, ὁμολογοῦν σιωπη-

¹ Ἐὸ τέλος συνέχεια ἐκ σελ. 508.

λῶς ὅτι εἶναι οἱ ἴδιοι ἄνδρες. Ὑπολογίζουν ὅτι θὰ ἐπιτύχουν καὶ μετὰ τὸν τρόπον, διότι ἤξεύρουν πόσῃ δύνανται ἐξασκεῖ καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν ἰδίων ὁ τρόπος.

Εἶναι φυσικὴ ἢ ἐπιρροή τὴν ὁποῖαν ἐξασκεῖ ὁ πλήρης σφριγούς καὶ υγείας ὀργανισμός. Θεσμός συνεννοήσεως λειτουργεῖ μεταξὺ δύο ἐχθρῶν. Ὁ διοικητὴς Οὐάις τῆς Βιργινίας εἰς τὴν ἐκθεσιν περὶ τῆς πρώτης του συνομιλίας μετὰ τοὺς αἰχμαλώτους λέγεται ὅτι ἐφέρθη μετὰ πολλὴν προσήνειαν καὶ φιλοφροσύνην. Ἐὰν ὁ διοικητὴς τῆς Βιργινίας εἶναι ἕξοχος προσωπικότης δὲν ἔμπορεῖ παρὰ νὰ φερθῇ εὐγενῶς καὶ οἰκείως πρὸς τὸν Ἰζὼν Μπράουν. Κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συνομιλίας των συνάπτονται μεταξὺ των δεσμοὶ συνεννοήσεως· ὁ εἰς σέβεται τὸν ἄλλον. Ἐὰν αἱ περιστάσεις τὸ ἐπέτρεπον, θὰ ἐπροτίμων τὴν ἰδικὴν των συναναστροφὴν καὶ θ' ἄφιναν κατὰ μέρος τοὺς μέχρι τοῦδε συντρόφους των. Καίτοι ἐχθροί, θὰ συνῆπτον μεταξὺ των φιλικὰς σχέσεις. Ὁ Ἐκτωρ καὶ ὁ Ἀχιλλεύς, ὁ Ριχάρδος καὶ ὁ Σαλαδῖνος, ὁ Οὐέλλιγτων καὶ ὁ Σούλτ, ὁ Δωμᾶ καὶ ὁ Ἀβδελκαδὲρ παρατηροῦν ὅτι συνδέονται μεταξὺ των στενότερον καὶ εἶναι ὁμοιότεροι πρὸς ἀλλήλους παρ' ἄλλοι ὅποιοι-δήποτε ἄνθρωποι, καὶ ἐὰν ἡ ἐθνικότης των καὶ αἱ βιωτικαὶ των συνθηκαὶ δὲν τοὺς ἐχώριζαν, θὰ ἐπιπτον εἰς τὰς ἀγκάλας ἀλλήλων.

Καὶ εἶναι ἄξιον νὰ σημειωθῇ πόσον εὐεργετικὴν μεταδοτικὴν ἐπίδρασιν ἐξασκεῖ. Παντοῦ μετὰ μαγνητικὴν βεβαιότητα ἀνευρίσκει ὅ,τι τοῦ ἀνήκει. Τὸ θάρρος τοῦ στρατιώτου ἀφυπνίζει τὸ θάρρος τῆς γυναίκης. Ἡ Φλωρεντία Νάιτιγκαλ προσκομίζει εἰς τοὺς τραυματίας ξαντὸν καὶ τὴν εὐλογίαν ἢ ὅποια ἀκολουθεῖ τὴν σκιάν της· αἱ ἡρωϊκαὶ γυναῖκες προσφέρονται ὡς νοσοκόμοι πρὸς περίθαλψιν τῶν γενναίων στρατιωτῶν. Ἐὰν πεζικὰ στρατεύματα τῆς Βιργινίας, τὰ ὅποια ἐστάλησαν πρὸς φρούρησιν τῆς φυλακῆς τοῦ Ἰζὼν Μπράουν, ζητοῦν τὴν ἄδειαν νὰ προσφέρουν τὰ σέβη των εἰς τὸν αἰχμάλωτον. Ἡ ποίησις καὶ ἡ ῥητορικὴ ἀρπάζουν αὐτὸ τὸ ναῦμα καὶ τὰ προϊόντα των φθάνουν τότε εἰς ὑψηλὴν τέως ἀνέφικτα. Ὁ καθεὶς αἰσθάνεται τὴν νέαν αὔραν, ἣτις ἐπιπνέει, ἐξαιρέσει μόνον τῶν παλαιῶν, παιδαριωδῶν καὶ ἡμιθανῶν πολιτευτῶν, τῶν ὁποίων τὴν καρδίαν οὔτε ἡ σάλπιγξ τῆς δευτέρας παρουσίας δὲν ἔμπορεῖ νὰ δονήσῃ.

Τὸ θέλητρον τῶν ἀρίστων εἰδῶν τοῦ θάρρους εἶναι ὅτι στηρίζεται εἰς ἐφευρέσεις, εἰς ἐμπνεύσεις, εἰς πνευματικὰς ἀναλαμπάς. Ὁ ἥρωας δὲν θὰ ἦτον ἱκανὸς νὰ ἐκτελέσῃ τὴν πράξιν εἰς μίαν ἄλλην ὥραν, εἰς μίαν ἄλλην στιγμὴν καὶ μετὰ ἄλλην τῆς ψυχῆς διαθέσιν. Ἡ ὑψίστη πράξις τοῦ θαυμαστοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος ἦτον ἡ πρώτη του, δὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαλμα καὶ εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἀλλὰ εἰς τὸ ἐνστικτον τὸ ὅποιον παρὰ τὰς θερμοπύλας ἀντέστη κατὰ τῆς Ἀσίας, ἀπώθησεν ἐκεῖ τὴν Ἀσίαν ἀπὸ τὴν Εὐρώπην—τὴν Ἀσίαν μετὰ τὰς ἀπηρχαιομένας ἕξεις της καὶ τὴν ὀργανωμένην δουλείαν της,—διὰ νὰ μὴν ἔμπορέσῃ νὰ καταστρέψῃ τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν ἀνατέλλουσαν αὐγὴν τῆς δύσεως. Ἐὰν ἀγάλματα, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἦσαν βραδύτερα καὶ δευτερεύοντα δημιουργήματα τῆς ἰδίας μεγαλοφυΐας. Κατὰ τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην στιγμὴν βλέπομεν ἀνακύπτον ἐν ἀσφαλὲς προφητικὸν ἐνστικτον, καλλίτερον ἀπὸ κάθε σοφίαν. Ὁ Ναπολέων πολὺ δικαίως λέγει: «ἡ χεὶρ μου συνδέεται ἀπ' εὐθείας μετὰ τὴν κεφαλὴν μου, ἀλλὰ τὸ ἱερόν μένος συνδέεται μετὰ τὴν καρδίαν. Ἡ κεφαλὴ εἶναι καὶ μισόν, ἐν τμήμα μετὰ τοῦ εὐρυνοῦ καὶ ἐμπνευσθῆ ὑπὸ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος.» Διότι τὰ μέσα μετὰ τὰ ὅποια κάμνομεν τὰς ἐκτιμήσεις μας, ἡ υγεία καὶ ὁ πλοῦτος, ἡ πρακτικὴ πείρα καὶ ἡ τεχνικὴ δεξιότης, ἢ τὸ πλῆθος τῶν ὁμοφρόνων μας, δὲν βαρύνουν εἰς τὴν πλάστιγγα, ἀλλ' ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ὡς σκοπός. Ὁ σκοπὸς ἀντενεργεῖ εἰς τὰ μέσα. Ὑψηλοὶ σκοποὶ ἐξυψιώνουν τὰ μέσα. Οἱ ἐπίτροποι αὐτοὶ τῆς ἀπωλεσθείσης ἐλπίδος, ἢ ὅποια διακυβεύει τὴν ὑπαρξίν της πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ στενοῦ, εἶναι καθηγιασμένα ὡσάν τὸν ἱερόν Κράλ, ἢ εἶναι ὡσάν νὰ ἐδόθη ἡ ἄδεια εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐνός ἀνθρώπου νὰ ῥίψῃ ἐν βλέμμα μέσα εἰς τὴν χημεῖαν τῆς καυστικῆς ὕλης ἢ ὅποια φεύγει διὰ νὰ θρέψῃ τὸν ἥλιον.

Εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου ζῆ ἡ πεποίθησις ὅτι εἶναι ἐδῶ κάτω χάριν μιᾶς αἰτίας, ὅτι ἀπὸ τὸν Πλάστην ἐτέθη εἰς αὐτὴν ἐδῶ τὴν θέσιν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸ ἔργον, τὸ ὅποιον τῷ ἀνετέθη, ὅτι τοιοῦτοτρόπως θ' ἀποδῆ νικητῆς ὅλων τῶν ἀντιπάλων, οἱ ὅποιοι θὰ συνεμάχουν ἐναντίον του. Ἡ εὐσεβὴς μὲς Χούτχινσον ἔλεγε περὶ τῶν συμδάντων κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Νότιγχαμ ὑπὸ τῶν ἵπποτων ὅτι «ἦσαν μία μεγαλοπρεπὴς διδασκαλία ὅτι τὰ φαινόμενα τοῦ ὑψίστου καὶ ἀρίστου θάρρους ἦσαν ἀκτινο-

βολίαι τοῦ Παντοδυνάμου». Ὅπουδῆποτε δὲ καὶ ἂν διαπιστωθῇ κατ' ἀνάλογον τρόπον τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, θὰ ἐκδηλωθῇ πάντοτε μὲ ἀκτινοβολοῦν θάρρος. Ἄλλ' ὅπου πρόκειται περὶ ἀνάνδρου φενάκης χάριν πορισμοῦ ἰδιαιτέρων καὶ προσκαίρων ὠφελιμάτων ἢ πρὸς ἐπικύρωσιν μιᾶς ὁποιασδήποτε ἀρχῆς ἢ δόγματος, τὸ ὅποιον ἢ ἐκκλησία μας παραδέχεται σήμερον καὶ ἀναγνωρίζει ὡς ἰδικόν της, ἐκεῖ δὲν ἢμπορεῖ νὰ μεταδοθῇ, οὔτε νὰ ἐμπνεύσῃ καὶ νὰ δημιουργήσῃ. Διότι φύσει εἶναι πάντοτε νέον, πάντοτε ὀδηγεῖ καὶ ἐκπλήττει καὶ καμμία συνήθεια δὲν ἢμπορεῖ νὰ συναγωνισθῇ μαζί του. Εἰς τὸν κόσμον ἐμφανίζονται ἐκάστοτε ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἀπὸ τοῦ λίκνου τῶν βαδίζουσαν κατ' εὐθείαν τὸν δρόμον πρὸς τὰ βασανιστήρια τοῦ ἱερεξεταστοῦ ἢ πρὸς τὴν λαιμητόμον τοῦ τυράννου, ὡς π. χ. ὁ Ἰζιορδάνο Μπροῦνο, ὁ Βανίνης, ὁ Χούσιος, ὁ Παῦλος, ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ Σωκράτης. Ῥίψατε μόνον ἐν βλέμμα εἰς τὰς βιογραφικὰς εἰκόνας τῶν μαρτύρων τοῦ Φώξ, εἰς τοῦ Σέβελ τὴν ἱστορίαν τῶν Κουακέρων, εἰς τοῦ Σούθεῦ τὴν ἱστορίαν τῆς ἐκκλησίας, εἰς τὸ ἐγχειρίδιον τῶν ἀδελφῶν Μπολλάντη, οἱ ὅποιοι συνέλεξαν τὰς βιογραφίας εἰκοσιπέντε μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἀσκητῶν καὶ αὐτοβασανιστῶν. Ὑπάρχουν ἐκεῖ βέβαια πολλὰ τὰ μυθικὰ καὶ ἀπίστευτα, ἀλλ' ὅπωςδήποτε δὲν εἶναι ὀλίγα καὶ τὰ πραγματικά. Ἡ τρυφερὰ ἐπίδερμις δὲν φρικιᾷ πρὸ τῆς λόγχης, οὔδὲ προκαλοῦν τὸν τρόπον τῶν παρθένων τὰ φρύγανα τῆς πυρᾶς· τὰ βασανιστήρια δὲν γεννοῦν τὴν φρίκην, οὔτε εἶναι ἀτιμωτικὰ τὰ σχοινία τῆς ἀγχόνης. Ὁ πτωχὸς πουριτανὸς Ἀντώνιος Πάρσην, περικυκλούμενος ἀπὸ τὰς φλόγας τῆς πυρᾶς, συνέλεξεν ἄχυρα καὶ τὰ ἔθεσεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του λέγων: «νὰ ὁ πῖλος τοῦ θεοῦ!» Τὸ θάρρος τῆς εὐσεβείας ὑποδεικνύει ὅτι ὁ ἔχων αὐτὸ ἀγαπᾷ μόνον μίαν ιδέαν περισσότερον παρὰ κάθε ἄλλο εἰς τὸν κόσμον, ὅτι δὲν θέλει τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ καὶ τὴν ἀνάπαυσίν του, ἀλλὰ ὅτι προτιμᾷ τὸ πᾶν νὰ τολμήσῃ διὰ νὰ μεταβάλλῃ εἰς ἔργα τὰς ἀοράτους ιδέας τῆς καρδίας του. Εἶναι πανταχοῦ ἐλευθερωτῆς, ἀλλ' ἢ ἐλευθερία τὴν ὁποίαν κομίζει εἶναι ἰδεώδης, διότι δὲν ζητεῖ χρεῖμα ἢ χώραν ἢ ἀνάπαυσιν ἀλλὰ μόνον νὰ μὴν ἔχη ὄρια ἐντὸς ἐκείνων τὰ ὅποια τοῦ διαγράφει ἢ ἀτομικότης του. Εἶναι ἐλεύθερος νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἐλεύθερος νὰ εἰπῇ τὸ ψεῦδος. Ἐπιθυμεῖ νὰ θραύσῃ πάντα ζυγὸν ὄλου τοῦ κόσμου, ὁ ὅποιος ἐμποδί-

ζει τὸν ἀδελφόν του νὰ ἐνεργῇ συμφώνως μὲ τὰ διανοήματά του. Ὑπάρχουν διάφοροι βαθμοὶ θάρρους καὶ κάθε βῆμα πρὸς τὰ ἄνω μᾶς κάμνει νὰ γνωρίσωμεν καὶ μίαν ὑψηλότεραν ἀρετήν. Ἄς ὁμολογήσωμεν λοιπὸν ἐλευθέρως ὅτι ἡ ἀνατροφή τῆς θελήσεως εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ὑπάρξεώς μας. Ἡ ἐνδεια, ἡ φυλακὴ, τὰ βασανιστήρια, τὸ μῖσος καὶ ἡ ἔχθρα τῶν ὁμοίων μας φαίνονται δοκιμασίαι, εἰς τὰς ὁποίας οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἱκανοὶ ν' ἀνθέξουν, ἀλλὰ διὰ τὸν ἥρωα τοῦ ὁποίου ἡ διάνοια ἠρῦνθη διὰ τῆς ψυχῆς καὶ ὁ ὅποιος τὰς ποινὰς ταύτας σταθμίζει μὲ τὸ ἀγαθὸν τὸ ἐπικρατοῦν εἰς τὰς σκέψεις του, ἐξαφανίζονται αὐταὶ αἱ φρικαλεότητες, καθὼς τὸ σκότος τὸ ὅποιον διαλύεται πρὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου.

Ἀμφιδάλλω ἐὰν δικαιούμεθα εἰς ἀμερίμους εἰρηνικοὺς χρόνους νὰ ὀμιλῶμεν περὶ τῶν σπανίων τούτων κορυφῶν τοῦ χαρακτήρος· ἀλλὰ κανεὶς δὲν μᾶς ἐγγυᾶται περὶ ἀσφαλείας εἰς τὸ μέλλον. Καὶ εἰς τὸν πλεόν μονήρη καὶ γαλήνιον βίον οὔδέποτε ἀπέχουν μακρὰν βαρέα καὶ δυσχερῆ καθήκοντα. Δι' αὐτὸ πρέπει νὰ συνηθίσωμεν νὰ σκεπτόμεθα μετὰ θάρρους. Οἱ φιλόσοφοι καὶ οἱ πεπαιδευμένοι ἔχουν τάσιν πρὸς θηλυπρεπεῖς συνηθείας καὶ πταοῦνται μόλις ἠχῆσῃ εἰς τὸν δρόμον μία τραχεῖα φωνὴ ἢ ἀναγραφῆ εἰς τὰς ἐφημερίδας μία βία καὶ σκαιὰ πράξις. Ἡ ἱατρικὴ σχολὴ ἀποταμιεύει εἰς τὰ μουσεῖά της τὰ δυσειδῆ τέρατα μιᾶς νοσηρᾶς ἀνατομίας καὶ ὑπάρχουν μελαγχολικοὶ σκεπτικισταί, οἱ ὅποιοι προτιμοῦν τὰ θνησιμαῖα καὶ τρέφονται μὲ τ' ἀποτρόπαια γεγονότα τῆς ἱστορίας, μὲ τοὺς διωγμούς, τὰ βασανιστήρια, τὰς σφαγὰς, τὰς διαβολικὰς βιογραφίας ἐνὸς Νέρωνος, ἐνὸς Βοργία, ἐνὸς Μυρά, ἐνὸς Λοπέξ, — ἀνθρώπων μέσα εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεσβέσθη πᾶσα ἀκτις ἀνθρωπισμοῦ, πατροκτόνων καὶ μητραλοίων καὶ ἄλλων ἠθικῶν τεράτων. Τὰ τοιαῦτα δὲν εἶναι εὐχάριστα γεγονότα, ἀλλὰ δὲν φονεύουν μίαν ὀγιᾶ φύσιν· ἀπαιτοῦν ἀπὸ ἡμᾶς ἐνέργειαν ἐξίσου ῥωμαλέαν μὲ τὴν ἐνέργειαν ἢ ὅποια μᾶς προσβάλλει καὶ ἀκατάσχετον ὀρμὴν πρὸς ἔρευναν τῶν τελικῶν αἰτίων. Οἱ λύκοι, οἱ ὄφεις καὶ οἱ προκόδειλοι μέσα εἰς τὴν φύσιν δὲν ταράττουν τὴν ἁρμονίαν της, ἀπ' ἐναντίας ἔχουν μάλιστα τὴν ὠφέλειαν ὡς ἐμπόδια, ὡς ὁδοκαθαρισταὶ καὶ σκαπανεῖς καὶ ἔχομεν ἀνάγκην χώρου τόσον μεγάλου ὅση εἶναι ἡ φύσις

δλόκληρος διά νά συγκοινωνήσωμεν μέ κτηνώδεις ἀνθρώπους καί ν' ἀνακαλύψωμεν διά ποίας ὑποδεεστέρας λειτουργίας εἶναι προωρισμένοι καί εἰς τὸ διάστημα ἑκατονταετοῦς τελειοποιήσεως τοῦ πλανήτου μας νά δυνηθῶμεν νά προῖδωμεν πῶς γίνονται ὀλίγον κατ' ὀλίγον περιττοὶ καί βαθμηδὸν ἐξαφανίζονται.

“Ὅστις δὲν γίνεται ἡμέρα τῆ ἡμέρα κύριος ἐνὸς φόβου, αὐτὸς δὲν ἔμαθε τί τὸν διδάσκει ἡ Ζωή. Δὲν ἔχω σκοπὸν νά προσλάβω ἐγὼ ὁ ἴδιος ἢ νά δώσω εἰς ἄλλον τινὰ θεατρικὴν στάσιν, ἢ νά τὸν παρακινήσω ν' ἀπομιμηθῆ ὡς πίθηκος τὸ θάρρος τῶν συντρόφων του. Ἔχε τὸ θάρρος νά μὴ κάμνης ἰδικάν σου τὸ θάρρος ἐνὸς ἄλλου. Ὑπάρχει ἀρκετὸς χώρος, ἀρκετὰ αἷτια, ἀρκετὴ ἀντίστασις δι' ἡμᾶς ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ἰδίων μας ἐργασιῶν καί τῶν σχέσεων. Καί κανεὶς τίμιος ἄνθρωπος, εἴτε Χριστιανός, εἴτε Τοῦρκος, εἴτε εἰδωλολάτρης, δὲν ἔχει σύμβολον πίστεως εἰς τὸ ὅποῖον νά μὴ διδάσκεται τὸ κήρυγμα τοῦ θάρρους. Ἐὰν δὲν ἔχῃς πίστιν εἰς μίαν πανάγαθον δύναμιν ὑπεράνω σου, ἀλλὰ μόνον εἰς ἓν τυφλὸν πεπρωμένον, τὸ ὅποῖον ῥίπτει ἐπάνω σου καί ἐπάνω εἰς τὴν φύσιν τὰς πτυχὰς τοῦ χιτῶνός του, πάλιν νά σκεφθῆς ὅτι ἡ καλλιτέρα χρῆσις τὴν ὁποίαν ἡμποροῦμεν νά κάμωμεν τοῦ πεπρωμένου εἶναι νά διδαχθῶμεν τὸ θάρρος παρ' αὐτοῦ ἔστω καί ἂν εἶναι διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι μέ τὴν ἀνανδρίαν δὲν δυνάμεθα ν' ἀποτρέψωμεν ἐν συμβάν τὸ ὅποῖον μᾶς εἶναι προωρισμένον. Ἐὰν τὰς σκέψεις σου θεωρῆς ὡς ἐμπνεύσεις τῆς ὑψίστης σοφίας, ὑπάκουε εἰς αὐτάς, ὅταν σοῦ ὑπαγορεύουν βαρέα καθήκοντα, διότι τὰ τοιαῦτα ἐπὶ τόσον μόνον ἐπέρχονται, ἐφ' ὅσον εἶναι καὶ ἀναγκαῖα, ἀλλ' ἐὰν ὁ σκεπτικισμὸς σου φθάσῃ μέχρι τῶν ἀκροτάτων ὀρίων καί δὲν ἔχῃ καμμίαν ἐμπιστοσύνην εἰς ἓνα ὁποιοῦνδήποτε ξένον νοῦν, ἔσο πάλιν γενναῖος, διότι καί τότε ὑπάρχει μία γνώμη, ἡ ὁποία πάντοτε θὰ ἔχῃ διὰ σέ σημασίαν — καί αὕτη θὰ εἶναι ἡ ἰδική σου γνώμη!

Ἐν Χαλκηδόνι

Θ. Χ. ΦΛΩΡΑΣ

Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ¹

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΣΚΗΝΗ ΤΗΣ Γ' ΠΡΑΞΕΩΣ

(Κρούεται παταγωδῶς ἡ κάτω θύρα τοῦ πύργου. Ἡ κυρά - Ρήνη ταρασσεται· τρέχει πρὸς τὴν θύραν τοῦ βάθους, ἐπιστρέφει, τρέχει πρὸς τὸ παράθυρον, ἐπιστρέφει καί πάλιν. Ὁ Ἀνήλιαγος ἀφουρνίζεται ἀποτόμως).

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ (ἀλλόφρων)

Τ' εἶναι

ΡΗΝΗ

Δὲν ξέρω... τίποτα, γλυκειά μου ἀγάπη!

(Ὁ Ἀνήλιαγος ὀρμῆ πρὸς τὴν θύραν τοῦ βάθους)

ΡΗΝΗ (συγκρατοῦσα καί σύρουσα αὐτὸν)

"Αχ! μείνε,

μὴ φύγῃς! ὄχι!

(Ἡ κάτω θύρα κρούεται ἰσχυρότερον)

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ

(ἀλλόφρων, ὡσεὶ κατεχόμενος ἀκόμη ὑπὸ τοῦ ὕπνου)

Θᾶν' ἐχθροί, ποῦρχονται νά πατήσουν τὸ κάστρο σου, καί σκλάβο τους ἐμένα νά κρατήσουν καί σένα γιὰ γυναῖκά τους!...

(Τρέχει πρὸς τὸ παράθυρον, τὸ ὅποῖον ἀνοίγει μὲ ὀρμὴν. Ἀκτῖνες ἡλίου εἰσέρχονται ἀπὸ τοῦ παραθύρου. Ὁ Ἀνήλιαγος κλονίζεται καί καλύπτει τοὺς ὀφθαλμοὺς δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν. Κατ' ἀρχῆς ὀπισθοχωρεῖ ὀλίγα βήματα, ἀμέσως ὁμως, ὡς νά ἐλκόμεται ὑπὸ ἰσχυρᾶς δυνάμεως, φέρεται καί πάλιν πρὸς τὸ παράθυρον καί τείνει τὰς χεῖρας πρὸς τὸν ἥλιον ἐν στάσει ἰκεσίας. Τὴν στιγμὴν αὐτὴν εἰσέρχεται διὰ τῆς δεξιᾶς θύρας ἡ Μοῖρα. Ὁ Ἀνήλιαγος καί ἡ Ρήνη, ἐστραμμένοι πρὸς τὸ παράθυρον, δὲν τὴν βλέπουν. Ἡ Μοῖρα ἀνορθοῦται, ἀποκαλύπτεται καί ὑψώνει ἀνοικτὰν τὸ ψαλίδι τῆς, ὡς νά ἐτοιμάζεται νά κόψῃ κάποιον ἀόρατον νῆμα).

¹ Εἰς τὴν σκηνὴν ταύτην παρίσταται ὁ Ἀνήλιαγος ἀφουρνιζόμενος ἐκ τοῦ ληθάργου, εἰς τὸν ὅποῖον τὸν ἐβύθισε διὰ ναρκωτικοῦ ζηλοτύπουσα ἡ Κυρά-Ρήνη καί προσατενίζων τὸν ἤδη ἀνατείλαντα ἥλιον. Σ. τ. Σ.

ΘΥΡΣΗΣ (κάτωθεν τοῦ πύργου)

Κρύψου! Προβάλλει ἐμπρός σου...

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ (διακόπτων)

*Οχι

ΡΗΝΗ

(σπεύδουσα πρὸς τὸν Ἀνήλιαγον)

Ποιὸς κράζει;

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ (χωρὶς νὰ στραφῆ)

"Αχ! Ρήνη μου!

ΘΥΡΣΗΣ (κάτωθεν συνεχίζων)

... ὁ ἀκτινωτὸς ἐχθρὸς σου!

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ (ἐν ἐκατάσει)

"Ἡλιε, χρυσέ μου θάνατε! τόσο ὠμορφο ποτέ μου δὲν σ' ἐφαντάστηκα, ποτέ! Λάφυρο τοῦ πολέμου τοῦ χάους μὲ τὴ θεία βουλή, δείχνεις τὴ νίκη ἐκείνης καὶ στή λαχτάρα τῆς ζωῆς ζωὴ ἀπ' τὸ φῶς σου δίνεις καὶ μέσ' ἀπὸ τὴ λάμψη σου σκορπᾶς τὸ χρῶμα. Τῷδα τὸ χρῶμα ποῦ ἐλαχτάριζα. Τοῦ κήπου ὄλα τὰ ρόδα, ὠραῖα τὰ ρόδα κι' ὠμορφα κι' οἱ κρίνοι ὠραῖοι, ὠραῖοι κ' ἡ χλόη ὠραῖα καὶ τὸ νερὸ ποῦ μέσ' στ' αὐλάκι ρέει, ὠραῖα κ' ἡ γῆ κι' ὁ οὐρανὸς καὶ τὰ βουνὰ κ' οἱ κάμποι, μὰ ἀπ' ὄλα πειδὲ ὠμορφος ἐσύ! Τὸ πρόσωπό σου λάμπει τόσο, ποῦ μάτια δὲν βαστοῦν νὰ τὸ κυττάξουν!...

(Στρεφόμενος πρὸς τὴν Ρήνην)

Ρήνη!...

τώρα εἶς ὠραῖα ἀληθινά. Νά τα τὰ ρόδα, οἱ κρίνοι, νὰ τὴ ἡ ζωὴ ἡ σπαρταριστή, νὰ τὴ ἡ ὠμορφιά σου ἀκέρια, τ' ἀληθινὰ τὰ μάτια σου." Οχι, δὲν εἶναι ἀστέρια! Τ' εἶναι τ' ἀστέρια; τίποτα· σπίθες· τὰ δυὸ σου μάτια τὸν ἥλιο ἀντιφεγγίζουν· λές κ' εἶναι δυὸ κομμάτια τοῦ ἡλίου· διπλὸς καθρέφτης του. Τὴν ὠμορφιά του δείχνει μέσ' στὸ καθένα χωριστά.

(Στρεφόμενος πρὸς τὸ παράθυρον)

Τὸ φῶς!... Χιλιάδες λύχνοι, τί λέω; φεγγάρια ἀμέτρητα, τὰ φῶτα ὅλου τοῦ κόσμου τ' εἶναι μπροστά σου; σκοτεινά!

(Κλονίζεται Ἡ κυρὰ - Ρήνη τὸν ἐναγκαλίζεται).

"Ἡλιε, τὸ φῶς σου δός μου!

ΡΗΝΗ

Ἀνήλιαγε!...

ΑΝΗΛΙΑΓΟΣ (τραυλίζων)

Τὸ φῶς σου! Νά, νὰ τὴ ζωὴ μου, κι' ὅ,τι ποθεῖ ἡ ζωὴ μου, πάρε το, χρυσὴ κι' αἰώνια νιότη! Σοῦ παραδίνω τὸ εἶναι μου!...

(Ἡ Μοῖρα κλείει τὸ ψαλίδι τῆς ὥς νὰ κόπητ' ἡ νῆμα. Ὁ Ἀνήλιαγος ἐκλύεται καὶ πίπτει ἄπνους. Ἡ κυρὰ - Ρήνη, πρόσπαθοῦσα νὰ τὸν ὑποβαστάσῃ γονυπετεῖ).

ΡΗΝΗ (κλαίουσα)

"Ἐνα φιλί σου, ἄχ! ἔνα!

ΜΟΙΡΑ (ὑπερηφάνως ὀλόρθη)

Ἀδάκρυτα τὰ μάτια μου, στείρα ἡ καρδιά μου ἐμένα.

(Ἡ ἀβλαία πίπτει βραδέως)

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΟΛΕΜΗΣ

ΤΟ ΠΑΘΗΜΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΠΡΙΓΞ

ΑΓΓΛΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ Ρ. ΜΑΡΣ

Περιπετείας, ἀκούς καὶ σοῦ λέγουν!.. Μοῦ συνέβη μίᾳ τῷ παρελθόν ἔτος τόσον περιεργός, ποῦ νομίζει κανεὶς ὅτι εἶναι παρμένη ἀπὸ κάποιον μυθιστόρημα.

Διέμεινα μερικὰς ἡμέρας πρὸς ἀναψυχὴν κατὰ τὴν περίοδον τῶν διακοπῶν εἰς Στανδβυδησῆ καὶ διεσκέδασα ἀρκετὰ ἐκδρομὰς μὲ ἄμαξαν, μὲ λέμβον, μὲ μικρὸν ἀτμόπλοιο καὶ κάθε ἄλλην διασκέδασιν ἀπὸ τὰς συνηθιζόμενας, ὅλα τὰ ἐπεχείρησα. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλα αὐτὰ συνεπάγονται χρηματικὴν δαπάνην, ἐκεῖνο τὸ ἀπόγευμα ἐπεριπάτουν εἰς τὴν παραλίαν ἀναζητῶν κάτι τι τὸ ὁποῖον νὰ μὲ κάμῃ νὰ διασκεδάσω ἀρκετὰ, ἀλλὰ χωρὶς νὰ ἐξοδεύσω καὶ ἀρκετὰ χρήματα. Ἦτο Σάββατον καὶ τὸ πρωτὶ εἶχε φθάσῃ ἀπὸ τὴν πόλιν ἕκτακτος ἀμαξοστοιχία ἐκδρομῆς μὲ τιμὰς ἡλαττωμένας, ἐγέμισε δὲ ἡ παράλιος πολίχνη ἀπὸ πλῆθος ἐκδρομῶν, οἵτινες εἶχον ἐπωφεληθῆ τῆς εὐκαιρίας ὅπως ταξιδεύσουν μὲ ὑποτίμησιν. Δὲν ἤμπορεῖτε νὰ φαντασθῆτε τί πλῆθος ἦτο ἐκεῖνο! Οὔτε νὰ περιπατήσῃ κανεὶς δὲν ἠδύνατο ἀπὸ τὸν συνωστισμόν· τὸ νὰ πλησιάσῃ δὲ κανεὶς εἰς τὸ ἐν ἧ τὸ ἄλλο ἀπὸ τὰ διάφορα θεάματα οὔτε κὰν νὰ τὸ συλλογισθῆ δὲν ἠδύνατο, ἐκτὸς ἐὰν εἶχε τὴν ἐπιτηδειότητα ἀκροβάτου ὥστε νὰ διαβῆ ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ τὰς κεφαλὰς τῶν ἄλλων.

Ὅλοι ἐφαίνοντο διασκεδάζοντες· ἀλλ' ἐγὼ ὅστις εὕρισκόμεν ἤδη ἐκεῖ πρὸ ἡμερῶν δὲν εἶχά τι νέον νὰ ἴδω καὶ νὰ δοκιμάσω, ἐσκεπτόμην δὲ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν «Ἰπαιθριον Πανήγυριν», πληρώων τὴν δεκάραν μου — διότι τόσον ἦτο τὸ τίμημα τῆς εἰσόδου, παρεκτός τῆς δαπάνης δι' ὅτι καθεὶς ἠθέλεν ἐξοδεύσῃ ἐντὸς τοῦ περιβόλου — ὅτε εὐρέθην ἀπέναντι μιᾶς νεάνιδος. Δὲν εἶχε τίποτε τὸ ἐξαιρετικόν, ἰδίως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐνδυμασίαν. Ἐφερεν ἐν ἀπλούστατον φόρεμα λινὸν θερινόν, ἐν κασκέττον μὲ γείσον, ἕνα φιδόγκον κυανοῦν εἰς τὸ στῆθος ἀντὶ λαιμοδέτου καὶ μαῦρα ὑποδήματα. Δὲν ἔφερε χειρόκτια, οὔτε εἶχεν ἄλλο τι τὸ κομψόν, τὸ πλούσιον, τὸ διακεκριμένον· ὥστε βεβαίως

δὲν μὲ προσήλκυσε τὸ ἐξωτερικόν της. Εἶχε τὰς χεῖρας χωμένας εἰς τὰ θυλάκια καὶ ἐκύτταζε πέριξ μειδιῶσα. Ἐσταμάτησα ἀπέναντι της χωρὶς νὰ γνωρίζω καὶ ἐγὼ τὸ διατί τὴν ἐκύτταξα καὶ ἐμειδίασα. Μὲ προσέβλεψε κατὰ πρόσωπον καὶ ἐμείδισε καὶ αὐτῇ. Φυσικὰ τότε ὁ πάγος ἀνελύθη.

— Ὡραῖος καιρὸς, αἰ; εἶπα ἀπλῶς διὰ ν' ἀρχίσω τὴν συνδιάλεξιν.

Αὐτῇ ἐξηκολούθησε νὰ μὲ παρατηρῆ μὲ παράδοξον ἐπιμονήν.

— Ἦν περασμένον μῆνα ἔδρεξε, μοῦ ἀπήντησε κατόπιν.

Καὶ ὁ τόνος τῆς φωνῆς της εἶχε κάτι τι τὸ ὁποῖον μ' ἐτάραξεν ὀπωσοῦν· ἀλλ' ἡ ἀμηχανία μου διήρκεσεν ὀλίγας μόνον στιγμὰς.

— Μπορεῖ πραγματικῶς νὰ ἔδρεξε, εἶπα, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπέρασε ἀρκετὸς καιρὸς ἀπὸ τότε, δὲν τὸ ἐνθυμοῦμαι. Πολὺς κόσμος εἶν' ἐδῶ, δὲν σὰς φαίνεται;

Αὐτῇ ἐξηκολούθησε νὰ μὲ βλέπῃ ἀτενῶς, σὰς βεβαιῶ δὲ ὅτι εἶχεν ὀφθαλμοὺς λαμπροτάτους.

— Ἐμέτρησα τριάκοντα ἀνθρώπους εἰς ἕν λεπτὸν καὶ σεῖς εἰσθε ὁ τριακοστὸς πρῶτος.

— Καὶ... διασκεδάζετε σεῖς; ἠρώτησα ὀπωσοῦν ταραγμένος ἐκ τῶν ἀλλοκότων ἀπαντήσεών της.

— Ἐγὼ διασκεδάζω πάντοτε.

— Καὶ ἐγὼ τὸ ἴδιον· ἀν. καὶ ἐταξίδευσα ἀρκετὰ εἰς τὴν ζωὴν μου καὶ εἶδα ἕνα σωρὸν πράγματα.

— Πράγματι φαίνεσθε κοσμογυρισμένος.

— Σὰς βεβαιῶ πῶς ὅποιος ἔχει τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἠμπορεῖ νὰ διδάξῃ τὸν Σάμ Μπρίγξ, πρέπει νὰ μάθῃ πρῶτα αὐτὸς πολλὰ διὰ λογαριασμόν του.

— Σάμ Μπρίγξ εἶπετε;

— Σάμ Μπρίγξ, εἰς τὰς διαταγὰς σας, ἀπήντησα, ἀποκαλυπτόμενος καὶ προσκλίνων ἐνώπιόν της μετὰ χάριτος. Κατακεῖτε ἐδῶ;

Ἐνευσε καταφατικῶς.

— Ὡραῖος τόπος... πολὺ εὐχάριστος.

— Ναι, τῶρα τὸ καλοκαίρι...

Καὶ ἐξηκολούθησε νὰ κυττάξῃ τριγύρω μὲ τὸ σῦνηθες μείδιμά της.

— Κ' ἐγὼ ἐννοῶ τὸ καλοκαίρι. Τὸν χειμῶνα βέβαια θὰ εἶναι φρικτός. Ἦκουσα νὰ λέγουν ὅτι μετὰ τὸν Σεπτέμβριον δὲν συναντᾷ κανεὶς ψυχὴν ζῶσαν. Τί νὰ σᾶς εἶπω!.. τὰς φυσικὰς καλλονὰς δὲν τὰς πολυγουστάρω· ἐμένα μοῦ ἀρέσει ἡ κίνηση, ὁ θόρυθος. Ἐπτὰ ἡμέρας ἔχω ἐδῶ καὶ ἀρχίζω νὰ πλήττω.

— Ἐπτὰ ἡμέρας μόνον;

— Ναί. Μεθαύριον θὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν πρωτεύουσαν καὶ ξαναρχίζω τὴν δουλειάν μου μετὰ τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ καρύδια.

— Μὲ τὰ πορτοκάλια καὶ τὰ καρύδια;

— Μάλιστα! καταγίνομαι εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ὀπωρικῶν χονδρικῶς... δηλαδὴ εἰς τὸ ἐμπόριον τοῦ προϊσταμένου μου... Εἶναι τέσσαρα ἔτη ποῦ εὕρισκομαι εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἤρχισα μὲ ἕξ φράγκα τὴν ἑβδομάδα· τῶρὰ παίρνω εἴκοσι καὶ ἐλπίζω νὰ φθάσω τὰ τριάντα.

— Τριάντα φράγκα τὴν ἑβδομάδα;

— Ναί· δὲν σκοπεύω νὰ ἀποκατασταθῶ, παρὰ ὅταν τ' ἀποκτήσω.

— Πόσον ἐτῶν εἰσθε, κύριε Μπρίγξ;

— Τοῦ χρόνου θὰ κλείσω τὰ εἴκοσιένα. Καὶ σεῖς;

— Ἐπάνω κάτω ἔχω τὴν ἴδιαν ἡλικίαν, μικρὰ εἶναι ἡ διαφορά.

— Καί... ἤμπορῶ νὰ σᾶς ἐρωτήσω ἂν εἰσθε μνηστευμένη;

— Ὁχι, δὲν εἶμαι τοῦλάχιστον πρὸς τὸ παρόν.

— Ἄ, μὰ δὲν θ' ἀργήσετε, ἐννοιά σας!.. Μία νέα τόσον νόστιμη σὰν ἐσᾶς!.. Καί... τί δουλειὰ κάμνετε;

— Πῶς; τί δουλειὰ κάμνω;

— Ναί... δηλαδὴ θέλω νὰ εἰπῶ μὲ τί ἔργον ζῆτε;

Ἡ νέα ἐστὲναξε.

— Δὲν κάμνω καμμίαν ἐργασίαν δυστυχῶς, ἀπήντησεν.

— Εἰσθε χωρὶς δουλειά; Ἄ! αὐτὸ εἶναι ἀσχημον. Καὶ ἡ ἀδελφή μου ἔμεινε χωρὶς ἐργασίαν τὸ περασμένον ἔτος καὶ ἐστενοχωρήθη πολὺ. Δὲν στέκει σὲ μίαν νέαν νὰ μὴν κερδίζει τίποτε, ἔστω καὶ ἂν εἶναι εὐπορος ἢ οἰκογένειά της.

Ἡ νέα ἐστὲναξε καὶ πάλιν. Εἶχε κάτι τι τὸ ἐλκυστικὸν δι' ἐμέ. Μοῦ ἐπήλθε μία αἰφνίδιος ἰδέα, καὶ τῆς εἶπα:

— Εἶναι κομμάτι πληκτικὸν νὰ στέκη κανεὶς ἐδῶ. Θέλετε νὰ πᾶμε μαζί μέσα εἰς τὸν περίβολον; πληρώνω ἐγώ.

— Πληρώνετε σεῖς;

Καὶ μ' ἐκύτταξε μὲ τὸ σύνηδες μειδίαμα καὶ μὲ τοὺς λάμποντας ὀφθαλμούς της.

— Εἰσθε πολὺ εὐγενής, ἐξηκολούθησε. Ξεύρετε ὅτι δὲν ἐμβήκα ποτὲ εἰς παρόμοιον μέρος. Εἶναι πολὺ διασκεδαστικόν;

Ἐξεπλάγην. Ὑπέθετα πάντοτε ὅτι πολλοὶ δὲν εἶχάν ποτε μεταβῆ ἐκεῖ μέσα, διὰ ν' ἀποφύγουν τὴν δαπάνην. Ἀλλὰ μία νέα ὥσάν αὐτὴ νὰ μὴ μεταβῆ ποτέ, μοῦ ἐφαίνετο παράδοξον.

— Θὰ διασκεδάσετε βέβαια, ἀπήντησα, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἐπήγατε ἄλλοτε.

Μετέβημεν μαζί καὶ ἐπλήρωσα ἐγὼ τὴν εἴσοδον διὰ τοὺς δύο μας.

* * *

Πρὶν εἰσέλθωμεν δὲν ἐσκόπευα νὰ ἐξοδεύσω παρὰ πολὺ ὀλίγα λεπτά. Ὅταν ὁμως εἶδα ὅτι ἡ νέα διεσκέδαζε, δὲν ἐπρόσεξα πολὺ εἰς τὴν δαπάνην.

Μόλις εἰσῆλθεν ἤρχισε νὰ γελᾷ· δὲν ἤξεύρω διατί ἐγέλα, ἀλλ' ἐγέλα μὲ τόσην ὀρεξιν, ὥστε ηὐχαριστεῖτο νὰ τὴν ἀκούη κανεὶς. Ἐφαίνετο ὅτι ἐτέρπετο ὑπερβολικὰ. Ἐπλησιάσαμεν εἰς μερικὰς μηχανὰς αὐτομάτους καὶ ἀπὸ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὅποιον ἐπήγαινε ἀπὸ τὴν μίαν εἰς τὴν ἄλλην, γελῶσα πάντοτε καὶ εὐφραينوμένη, ἐφαίνετο ὅτι ποτὲ εἰς τὴν ζωὴν της δὲν εἶχεν ἰδῆ τέτοιο πρᾶγμα. Δὲν δύνασθε νὰ φαντασθῆτε μὲ πόσην εὐχαρίστησιν τὰς ἐδοκίμαζεν ὄλας, χωρὶς νὰ παραλείψῃ καμμίαν, ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ μοῦ ἔφυγαν ἀπὸ τὴν τσέπην καμμιά εἰκοσαρὶὰ πεντάρες. Τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο καὶ τόσο εὐχάριστον δι' ἐμέ ὅστις ἐγνώριζα ὅτι ἀφοῦ ἤθελα πληρώσω τὸν λογαριασμόν μου εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, θὰ μοῦ ἔμεναν μόλις πέντε ἕως ἕξ φράγκα διὰ νὰ περάσω ὄλην μου τὴν ἑβδομάδα. Διὰ τοῦτο ὅταν ἐπλησίασεν εἰς ἓν αὐτόματον μηχανήμα σκοποβολῆς, τὸ ὅποιον φαίνεται ὅτι ἀπέδιδεν ὀπίσω τὴν δεκάραν εἰς ἐκείνον ὅπου θὰ ἔδαλλεν εὐστόχως εἰς τὸν σκοπὸν — πρᾶγμα ὁμως διὰ τὸ ὅποιον δὲν μοῦ ἐφαίνετο ἱκανή — τῆς εἶπα χωρὶς νὰ φανερώσω τὸν πραγματικὸν λόγον:

— Δὲν βαστῶ πλέον λιανὰ· μὴ τυχὸν ἔχετε νὰ μοῦ χαλάσετε ἓνα δίφραγκον;

— Λυποῦμαι, ἀλλὰ δὲν ἔχω ψιλὰ.

— Κριμα! διὰ νὰ λειτουργήσῃ αὐτὸ τὸ μηχανήμα χρειάζεταιται ἀπαραιτήτως ἓν νόμισμα δέκα λεπτῶν.

Ἔνας κύριος ποῦ ἔστειλε πλησίον μας προσεφέρθη νὰ μοῦ ἀλλάξῃ τὸ δίφραγκον καὶ τότε ἤρχισα νὰ σκέπτομαι σοβαρῶς ὅτι τὰ πράγματα ἐσπρώχοντο πολὺ περισσότερο ἀφ' ὅσον ἐφαινετο. Δὲν εἶχα ἰδεῖ κανένα ἄλλον τόσο μανιώδη διὰ τὰ εὐλογημένα αὐτὰ αὐτόματα μηχανήματα· οὔτε ἓν δὲν ὑπῆρχε ὁποῦ νὰ μὴν ἤθελε νὰ δοκιμάσῃ καὶ μάλιστα νὰ τὸ δοκιμάσῃ ἐπανειλημμένως ἓν ἀνάγκη.

Τέλος ἐσταμάτησεν ἔμπροσθεν καφενεῖου καὶ ἐκεῖ συνέβη τὸ νοστιμώτερον. Μόλις εἶδε τὸ πλῆθος νὰ κάθηται ἀπ' ἔξω, ἀνεφώνησε:

— ὦ! τί ὠραῖον θὰ ἦτο νὰ πάρωμεν ἐδῶ ἓνα τσαΐ!.. Δὲν ἠμποροῦμεν νὰ διατάξωμεν νὰ μᾶς φέρουν;

Αὐτὸ ἦτο τὸ μὴ περαιτέρω ἔθεσα μηχανικῶς τὴν χεῖρα εἰς τὸ θυλάκιόν μου, διὰ νὰ ἐρευνήσω ἂν εὑρίσκετο ἐκεῖ ἀκόμη τίποτε καὶ πεισθεὶς ὅτι ὑπῆρχον καμμιά τριανταριά πεντάρες ἢ κατι περισσότερο, ἔδειξα προθυμίαν ἐκὼν ἄκων.

— Βέβαια, εἶπα· νὰ σᾶς κερᾶσω ἐγώ.

Ἐκαθήσαμεν εἰς ἓν τραπέζιον καὶ ἀνεμείναμεν ἐπὶ πέντε λεπτὰ μόλις, ὅτε ἡ σύντροφός μου ἤρχισε ν' ἀδημονῆ.

— Πῶς δὲν ἔρχεται κανεὶς; Ποῦ εἶναι οἱ ὑπηρέται;

Προσεπάθησα νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς εὐκαιρίας καὶ τῆς εἶπα:

— Ἄφοῦ εἶναι τόσο ἀπησχολημένοι ὥστε νὰ μὴ προσέχουν σ' ἐμᾶς, ἠμποροῦμεν κ' ἐμεῖς νὰ φύγωμεν. Κ' ἐμένα δὲν μοῦ ἀρέσει νὰ περιμένω.

Προφανῶς ὅμως δὲν εἶχα νὰ κάμω μὲ καμμίαν κουτὴν, διότι τὴν ἤκουσα νὰ λέγῃ:

— ὦ! μὰ ἐπέρασεν ἡ ὥρα τοῦ τσαγιοῦ καὶ ἔχω ὄρεξιν νὰ πάρω ἓνα. Ἐπεῖτα, ἀφοῦ ἐπεριμείναμεν τόσην ὥραν, ἠμποροῦμεν νὰ περιμείνωμεν ἀκόμη λιγάκι.

Ἐκύτταξα τὸ ὡρολόγιον καὶ εἶδα δυστυχῶς ὅτι εἶχε δίκαιον.

Εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου θὰ εἶχαν ἤδη παραθέσῃ τὸ τσαΐ· ἐγὼ δὲ ὄχι μόνον δὲν ἔπια τὸ ἰδικόν μου — τὸ ὁποῖον οὐχ ἦττον ἐμελλὰ νὰ πληρώσω — ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ ἐξοδεύσω καὶ δι' ἄλλα δύο.

Ἐπομονή!

Ὅτε ἐπὶ τέλους ἦλθεν ὁ ὑπηρέτης, τὴν ἠρώτησα τί ἤθελε νὰ πάρῃ, ἐλπίζων — καὶ ἐγὼ δὲν ἠξεύρω διατί — ὅ,τι δὲν θὰ εἴηται μεγάλα πράγματα.

— ὦ! εἶπεν ἐκείνη, φέρε τσαΐ, γλυκίσματα καὶ ὅ,τι ἄλλο ἔχετε καλλίτερον.

Ἐρρώθησαν αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς μου. Ἐφάυσα εἰς τὴν τσέπην τ' ἀπομείναντα νομίσματα καὶ ἐσυλλογίσθην ὅτι τὸ καλλίτερον θὰ ἦτο ἴσως νὰ τῆς εἶπω εἰλικρινῶς πόσα χρήματα εἶχα, πρὶν ἢ τὸ πρᾶγμα λάβῃ τροπὴν ἀνεπανόρθωτον. Καὶ σχεδὸν εἶχα ἤδη ἀποφασίσῃ νὰ τὸ πράξω, ὅτε ἐνεφανίσθη ὁ ὑπηρέτης μὲ τὸ τσαΐ καὶ μὲ δύο δίσκους πλήρεις γλυκισμάτων, τὰ ὅποια θὰ ἤρκουν δι' ἕξ ἀνθρώπους καὶ δὲν θὰ ἐστοιχίζαν βέβαια ὀλίγα.

— Ἐμπορῶ νὰ σᾶς προσφέρω ἓνα φλυτζάνι τσαΐ, μὲ ἠρώτησεν ἡ δεσποινίς, προσφέρουσα τὸ φλυτζάνι μὲ ἀφέλειαν, ὡς νὰ ἦτο αὐτὴ ποῦ μ' ἐκερνοῦσε! (Θέλετε καὶ γάλα; Σᾶς ἀρέσει μὲ πολλὴν ζάχαριν;

Καὶ εἶχε τὸ ἦθος τόσο ἀπροσποίητον καὶ τόσο εὐγενές, ὥστε μὲ κατεμάγευε.

— Τί ὠραῖα γλυκίσματα! ἐπρόσθεσε προτείνουσα τὸν δίσκον.

— Διόλου παράξενον νὰ στοιχίζουν εἴκοσι ἢ εἰκοσιπέντε λεπτὰ τὸ ἓνα! εἶπα χωρὶς νὰ σκεφθῶ.

— Εἴκοσι ἢ εἰκοσιπέντε λεπτὰ; Ἀλήθεια λέτε, ἀνέκραξεν ἐκείνη γελῶσα φαιδρῶς.

Εὑρίσκοντο ἐκεῖ σιμὰ δύο παιδάκια, τὰ ὅποια ἐκύτταζαν, ὅπως συνηθίζουσαν πάντοτε νὰ κυττάζουσαν τὰ παιδιὰ, ὅσάκις βλέπουσαν γλυκίσματα.

— Σᾶς ἀρέσουν τὰ γλυκὰ; ἠρώτησεν ἡ νεανίς. Θέλετε ἓνα ἀπ' αὐτά;

Καὶ ἡ εὐλογημένη ἔδωκεν ἀπὸ μίαν ὀλόκληρον πᾶσταν εἰς τὸ καθένα!

Κρύος ἰδρῶς μὲ περιέλουσεν, ἐσκέφθην δὲ σοβαρῶς νὰ βγάλω ἀπὸ τὴν τσέπην μου τὰ ὀλίγα λεπτὰ ποῦ μοῦ ἔμεναν καὶ νὰ τῆς εἰπῶ:

— «Δεσποινίς, αὐτὰ εἶναι ὅλα τὰ χρήματα ποῦ βαστῶ· κάμετέ τα ὅ,τι θέλετε, ἀλλὰ μὴ περιμένετε περισσότερα ἀπὸ ἐμέ».

Καὶ ἔπειτα νὰ τὴν ἀφήσω καὶ νὰ ὑπάγω εἰς τὴν δουλειάν μου. Ἀλλὰ δὲν εἶχα τὸ θάρρος. Τί τὰ θέλετε! ὑπῆρχε κάτι τι εἰς αὐτήν, εἰς τοὺς τρόπους τῆς, εἰς τὸ παράδοξον μειδιαιμά της ποῦ ἔσταμάτα τὴν θέλησίν μου. Πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τραγωδίας ἐπαίνηλθον τὰ δύο παιδιά ποῦ ἔστεκαν σιμὰ προτίτερα, ὀδηγοῦντα ἄλλα δύο μικρά.

— Αὐτὰ εἶναι τ' ἀδελφάκια μου, εἶπε τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν.

— Ἄ! τ' ἀδελφάκιά σου εἶναι; καὶ τοὺς ἀρέσουν καὶ αὐτῶν τὰ γλυκά;

Καὶ ἡ δεσποινίς, ἥτις τόσο γρήγορα ἐλάμβανε τὰς ἀποφάσεις της, ἰδίως ὅταν ἦσαν ἀτοποὶ, ἔδωσεν ἀπὸ μίαν πιάσταν καὶ εἰς τὰ ἄλλα δύο παιδάκια. Ἀκολούθως ἤρχισε νὰ γελάει φαιδρότατα.

— Πόσα παιδιά εἶν' ἐδῶ! εἶπε. Καὶ φαίνεται πῶς εἰς ὅλα ἀρέσουν τὰ γλυκά. Για νὰ δοκιμάσωμεν.

Καὶ ἐδοκίμασεν. Ἐδωκεν ἀνὰ μίαν πιάσταν εἰς ὅλα τὰ παιδιά, ποῦ εἶχαν συρρέυση ὀλόγυρα πολυάριθμα εἰς τρόπον ὅστε τὸ περιεχόμενον καὶ τῶν δύο δίσκων ἐξηντλήθη.

Ἐγὼ ἔμεινα ἄφωνος· πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ λέξιν, ὅλα τὰ γλυκίσματα εἶχαν ἐξαφανισθῆ.

Ἐπὶ τέλους ἔλαβα θάρρος καὶ εἶπα:

— Συγγνώμην, λυποῦμαι πάρα πολύ, ἀλλὰ δὲν εἰξεύρω πῶς θὰ κατορθώσω νὰ πληρώσω αὐτά σας τὰ φιλοδώρηματα, διότι δὲν μοῦ μένουν ἄλλα χρήματα, παρὰ ἕως ἐνάμισυ φράγκον, νομίζω.

Ὁ ὑπηρέτης, ὅστις ἔστεκε ἐκεῖ σιμὰ, θὰ ἤκουσε βέβαια τοὺς λόγους μου, διότι ἔφερεν ἀμέσως τὸν λογαριασμόν.

Πέντε κ' ἐδόμῃντα! Ἡ δεσποινίς μου εἶχε μοιράσῃ δύο δωδεκάδας γλυκίσματα πρὸς εἴκοσι λεπτά τὸ ἓν· τὰ λοιπὰ ἐνενηντα λεπτά ἦσαν διὰ τὸ τσάι. Ἡ πρόσωπόν μου ἠλλαξε χιλια χρώματα· ἐκείνη ὅμως ἐγέλα πάντοτε. Ποτὲ δὲν εἶχα αἰσθανθῆ τὸν ἑαυτόν μου τόσο μικρὸν καὶ τόσο ταπεινωμένον.

— Νομίζω ὅτι ἔχω χρήματα ἐγὼ, εἶπεν ἐπὶ τέλους ἡ νεανίς.

Εἰσήγαγε τὴν χεῖρα εἰς τὴν τσέπην της καὶ ἐξήγαγε μίαν λίραν στερλίαν. Ἐμεινα ἐμβρόντητος. Ἐπλήρωσε καὶ ἔδωκεν ὡς φιλοδώρημα εἰς τὸν ὑπηρέτην ἓν φράγκον.

— Δὲν πάσχετε δὲ πολὺ ἀπὸ ἔλλειψιν χρημάτων — τῆς εἶπα, διότι δὲν ἠδυνήθητε νὰ κρατηθῶ — ἂν καὶ εἰσθε χωρὶς ἐργασίαν. Ἀλλὰ δὲν νομίζετε ὅτι εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὕρισκεσθε δὲν πρέπει νὰ πετᾶτε ἔτσι εὐκόλα τὰ λεπτά;

— Ἄ μπᾶ!.. τόσο καὶ τόσο τὰ παίρω ἀπὸ ξένην τσέπην, ἀπήντησε.

— Δὲν σᾶς ἐννοῶ.

Καὶ πραγματικῶς δὲν τὴν ἐνόουν.

Ἐστήριξε τοὺς ἀγκῶνας ἐπὶ τῆς τραπέζης, μὲ προσέβλεψε καὶ ἤρχισε πάλιν νὰ γελά. Ἐὸ πρᾶγμα ἤρχιζε νὰ μὲ πειράζῃ, διότι καὶ δὲν ἠμποροῦσα νὰ ἐννοήσω τὸν λόγον τῆς φαιδρότητός της.

— Εἶναι βλέπετε εὐκολιότερον καὶ πλέον βολικὸν νὰ παίρνη κανεὶς χρήματα ἀπὸ τὴν τσέπην ἄλλου, παρὰ νὰ ἐργάζεται διὰ νὰ τ' ἀποκτήσῃ.

— Μὰ δὲν ἐννοῶ πῶς ἠμπορεῖτε νὰ τὸ κάνετε αὐτό.

— Πῶς; Νά, χῶνω τὸ χέρι εἰς τὴν τσέπην — Μὰ αὐτὸ μοῦ φαίνεται ὅτι λέγεται κλοπή.

— Ἐτσι τὸ λέγουν μερικοὶ· ἀλλ' εἶναι ζήτημα ἀντιλήψεως.

Δὲν ἠδυνάμην νὰ κρίνω ἂν ὠμίλει σοβαρῶς ἢ ἂν μ' ἐπερίπαιζε· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἤρχιζε νὰ μετανοῶ διότι ἐμβόηκα εἰς αὐτὸν τὸν μπελαῦ καὶ νὰ σχηματίζω τὴν ἰδέαν ὅτι ἡ νέα ἐκείνη ἦτο ἱκανὴ νὰ πράξῃ κάθε τι.

— Κύριε Μπρίγξ, ἐξηκολούθησε, μ' ἐκάματε νὰ περάσω ἓν ἀπόγευμα πολὺ εὐχάριστον, καὶ σᾶς εὐχαριστῶ· τώρα διὰ νὰ τελειώσωμεν καλλίτερα τὴν ἡμέραν, πρέπει νὰ κάμωμεν ἓνα περίπατον μὲ τὸ ἀμάξι.

— Ἀλλὰ, δεσποινίς, τῆς ἀπήντησα μὲ κάποιαν δυσἀρέσκειαν, σᾶς εἶπα ἤδη ὅτι δὲν ἔχω ἄλλα χρήματα παρὰ ἐνάμισυ φράγκον καὶ μὲ αὐτὸ τὸ ποσὸν δὲν ἠμπορεῖ κανεὶς νὰ κάμῃ μακρὺνδὸν περίπατον μὲ τὸ ἀμάξι. Σᾶς ὀφείλω ἤδη πέντε κ' ἐδόμῃντα, διότι δὲν ἐννοῶ ἀπολύτως νὰ πληρώσετε σεις. Ἐπειτα τέτοιαν ὥραν δύσκολα εὕρισκεται ἀμάξι.

— Δὲν ἐννοῶ ἀμάξι καθαυτὸ, ἀλλὰ αὐτοκίνητον.

— Ἀκόμῃ χειρότερα· στοιχίζει περισσότερον.

— Στέκει ὅμως ἐδῶ καὶ μὲ περιμένει ἓν αὐτοκίνητον.

— Αὐτοκίνητον; Τίνος εἶναι;...

— Ἀφοῦ θέλετε νὰ τὸ μάθετε, εἶναι τοῦ πατέρα μου.

— Τοῦ πατέρα σας;... Ὁ πατέρας σας ἐμπορεύεται τ' αὐτοκίνητα;

— Δηλαδή... ὄχι ἀκριβῶς. Ἐμπρὸς λοιπόν, κύριε Μπρίγξ, ἐλάτε νὰ κάμωμεν μαζί ἓνα περίπατον.

Σὰς εἶπα ἤδη ὅτι ἡ νέα αὐτὴ εἶχε ἓνα τοιοῦτον τρόπον νὰ πείθῃ τοὺς ἄλλους νὰ κάμνουν ὅ,τι θέλει, ὥστε τὴν ἠκολούθησα ἀκουσίως μου. Ἀλλὰ χωρὶς νὰ θέλω ἐσυλλογιζόμενην τοὺς λόγους τῆς. Εἰς τὰς πόλεις τῶν λουτρῶν πάντοτε συρρέουν κακὰ ὑποκείμενα ἀμφοτέρων τῶν φύλων καὶ δὲν μοῦ ἤρεσε καθόλου ἡ ἰδέα νὰ συνάψω σχέσεις μὲ μίαν κλέπτριαν, ἔστω καὶ ἂν ἦτο εὐμορφη ὡς κοῦκλα. Ὁμολογῶ ὅτι, χωρὶς νὰ τὸ φανερώσω, τὴν ἐπέδλεπα προσεκτικῶς ἕως νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὸν περίβολον. Ὡραία θὰ ἐπερνοῦσα, ἂν τῆς ἤρχετο ἑξαφνα ἡ ἰδέα νὰ χῶσῃ τὸ χέρι εἰς τὴν τσέπην κανενὸς καὶ τὴν συλλάβουν ἐνῶ ἦτο μαζί μου! Εὐτυχῶς ἐξήλθομεν χωρὶς νὰ συμβῇ τοιοῦτο ἀπρόοπτον.

Δὲν εἶχα πιστεύσῃ πολὺ εἰς τοὺς λόγους τῆς περὶ τοῦ αὐτοκινήτου, ἀλλ' ὅταν εὐρέθημεν εἰς τὸν δρόμον, εἶδα ὅτι ἐστάθμευεν ἐκεῖ πραγματικῶς μία αὐτοκίνητος ἄμαξα μὲ δύο θέσεις, ἐντὸς τῆς ὁποίας εὐρίσκετο ἓνας νέος σχεδὸν τῆς ἡλικίης μου, πολὺ καλὰ ἐνδεδυμένος ὅστις ἀμέσως ὅτε μᾶς εἶδε ἔσπευσε γρήγορα νὰ καταβῇ.

— Ἀναβῆτε, κύριε Μπρίγξ, μοῦ εἶπεν ἡ νέα.

Ἀνέβηκα καὶ αὐτὴ ἀνέβηκεν ἐπίσης κατόπιν, χωρὶς διόλου νὰ προσέξῃ εἰς τὸν νέον ποῦ εἶχε καταβῇ.

— Ὑπάρχει θέσις καὶ διὰ τὸν φίλον σας, τῆς εἶπα, παραμερίζων ὀλίγον· ἢμπορεῖ νὰ καθίσῃ εἰς τὸ μέσον.

— Ὁ φίλος μου; ἐπανέλαθε μὲ ἑκφρασιν ἀπερίγραπτον. Ὡ! δὲν πειράζει, αὐτὸς ξεύρει.

Ἦτο πολὺ εὐτυχέστερος ἀπὸ ἐμὲ ὅστις οὔτε ἤξευρα οὔτε ἐκαταλάμβανα τίποτε. Πρὶν προφθάσω νὰ εἰπῶ ἄλλην λέξιν, ἤρπασε ἐκείνη τὸ χειριστήριον καὶ ἀπεμακρύνθημεν ἐν τῷ ἄμα, ἀφίσαντες τὸν καυμένον τὸν νέον ὡς ἂν κούτσουρον εἰς τὸ μέσον τοῦ δρόμου.

— Δυποῦμαι ποῦ ἐπήρα τὴν θέσιν τοῦ φίλου σας, τῆς εἶπα. Τοῦ ἐφερθήκατε πολὺ ἄσχημα.

— Τοῦ ἐπήρατε τὴν θέσιν πραγματικῶς, ἀπήντησεν ἀταράχως.

— Τότε σὰς παρακαλῶ νὰ γυρίσωμεν ὀπίσω· θέλω νὰ τοῦ ἀποδώσω τὴν θέσιν του.

— Δὲν σὰς ἀρέσει ἐδῶ ποῦ εἰσθε;

— Νὰ σὰς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν δὲν εἶχα μεγάλην διάθεσιν διὰ περίπατον, ἀφοῦ εἶναι πολὺ ἀργὰ καὶ εἰς τὰς ἑξ ἐπιθυμῶ νὰ εἶμαι εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου διὰ τὸ γεῦμα, διότι ἄμα περάσῃ αὐτὴ ἡ ὥρα, δύσκολον εἶναι ν' ἀφίσουν οἱ ἄλλοι φαγητὸν καὶ δι' ἐμέ. Ἐπειτα, συγχωρήσατέ με διὰ τὴν εἰλικρίνειάν μου, ἀλλὰ δὲν ἐπιθυμοῦσα διόλου νὰ μεταχειρισθῆτε κ' ἐμὲ ὅπως ἐκείνον τὸν φίλον σας πρὸ ὀλίγου καὶ ἂν μοῦ τὸ κάμετε, θὰ σὰς κάμω τὴν παρατήρησιν...

— Ὡ, τὸν καυμένον τὸν κύριον Μπρίγξ!

Καὶ ἀφῆκε γέλωτα ἠχηρόν. Δὲν δύναμαι νὰ σὰς περιγράψω μὲ τί τόνον φωνῆς μού εἶπεν αὐτὰς τὰς λέξεις. Μὲ ἐκύτταξε μὲ τὴν ἄκρην τοῦ ματιοῦ τῆς, μὲ τὴν κεφαλὴν ἐπηρμένην καὶ μ' ἐν μειδίῳ τόσον ἀγέρωχον, ὥστε μ' ἔκαμε νὰ μείνω βωδός.

Ἐνόμιζε κανεὶς ὅτι αὐτὴ εὐρίσκετο εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ κωδωνοστασίου τοῦ Ἁγίου Παύλου καὶ ἐγὼ ἤμουν κάτω εἰς τὸν δρόμον.

Θὰ εἶχομεν ἤδη διανύσει περὶ τὸ ἓν μίλιον, ὅτε ἀνέκτησα κάπως τὸ θάρρος μου.

— Ποῖος θὰ τὸ ἔλεγεν ὅτι γνωρίζετε νὰ διευθύνετε αὐτοκίνητον, εἶπα· ἐγὼ ποτέ μου δὲν θὰ τὸ ἐφантаζόμουν.

— Θέλετε νὰ διευθύνετε σεῖς; μὲ ἠρώτησε.

— Ἐγὼ;... οὔτε λόγος!... Ἢὰ τὸ ῥίξω ἐπάνω σὲ κανένα δένδρον καὶ τότε χαιρετίσματα!

— Μοῦ συμβαίνουν κ' ἐμένα κάπου κάπου τέτοια δυστυχήματα, ὅταν τρέχω ἔτσι. Καὶ ταῦτα λέγουσα ἔστρεψε ταχέως τὸ χειριστήριον. Ἴδ' ὄχημα ἀνεπήδησε καὶ λόγι' τιμῆς ἐτρέχαμεν τόσον πολὺ, ὥστε μοῦ ἔλειπεν ἡ ἀναπνοή.

— Μὰ δὲν σὰς φαίνεται ὅτι τρέχομεν πάρα πολὺ; ἠρώτησα.

— Τρέχομεν βέβαια πολὺ ταχύτερον ἀφ' ὅ,τι ὀρίζει ἡ ἀστυνομικὴ διάταξις καὶ ἂν μᾶς ἴδῃ κανέναν ἀστυφύλαξ, θὰ μᾶς

καταγγείλη· ἀλλ' ὡς ἐλπίσωμεν ὅτι δὲν θὰ μᾶς ἴδῃ κανεὶς καὶ δὲν θὰ μᾶς συμβῆ τίποτε τὸ δυσάρεστον.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ, τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἐπιθυμῶ διόλου νὰ τρέχωμεν ἔτσι· δὲν ἤμποροῦμεν νὰ πηγαίνωμεν σιγώτερα;

— Πῶς;... Δὲν σᾶς ἀρέσει πράγματι νὰ τρέχη ἔτσι τὸ αὐτοκίνητον; Ἐμένα ἐξ ἐναντίας μου ἀρέσει νὰ τρέχη καὶ ταχύτερον ἀκόμη. Εἶναι εὐμορφον νὰ συλλογίζεται κανεὶς ὅτι ἡ ζωὴ του κρέμαται ἀπὸ τὰ χερίά του καὶ ὅτι ἓνα ἢ δύο δάκτυλα ἂν παρεκκλίνῃ, ἤμπορεῖ νὰ γείνη κομμάτια ἐπάνω σὲ κάποιον ἐμπόδιον.

— Ἄ! μὰ ἐγὼ δὲν εἶμαι διόλου τῆς γνώμης σας.

Ἐπὶ ἀληθείᾳ δὲ τὸ θορυβῶδες ἐκεῖνο τρέξιμον ἤρχιζε νὰ μοῦ προξενῆ δυσάρεστον ἐντύπωσιν, οἱ λόγοι τῆς δὲ δὲν μὲ καθησύχαζαν διόλου.

— Ἐμακρύνωμεν πολὺ περισσότερον ἀφ' ὅσον ἤθελα, τῆς εἶπα, καὶ τώρα σᾶς παρακαλῶ πολὺ νὰ ἐπιστρέψωμεν.

— Νὰ ἐπιστρέψωμεν; ἀπήντησε, καὶ διατί; Δὲν ἔχω καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ σᾶς πάγω ὀπίσω.

— Δὲν θέλετε νὰ μὲ πᾶτε ὀπίσω;

— Ὁχι, βέβαια! Τὶ ἰδέα εἶναι αὐτὴ ποῦ σᾶς ἤλθε, κύριε Μπρίγξ!.. Ἐγὼ ἐξ ἐναντίας σκοπεύω νὰ σᾶς πάγω μακριά, πολὺ μακριά.

Ἐμεινα ἐνεός. Ἐρχισα νὰ μὴν τὴν βλέπω πλέον μὲ καλὸν μάτι.

— Κάθε ἀστειότης δὲν πρέπει νὰ βαστᾷ πολὺ, δεσποινίς, ἀνταπήντησα, καὶ τὸ πρᾶγμα βλέπω ὅτι παρατείνεται ὑπερβολικά. Ἄφοῦ σᾶς εἶπα ὅτι εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου τρώγουν εἰς τὰς ἑξ καὶ ὅτι μετὰ αὐτὴν τὴν ὥραν εἶναι δύσκολον νὰ μοῦ ἀφίσουν τίποτε νὰ φάγω, ἢ καί, ἂν μοῦ ἀφίσουν, δὲν θ' ἀξίζη τὸν κόπον, νομίζω ὅτι ἔπρεπε νὰ ἐννοήσετε τὴν θέσιν μου καὶ νὰ φανῆτε πλέον λογική.

— Σᾶς βεβαιῶ, κύριε Μπρίγξ, ὅτι δὲν θὰ φάγετε εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν σας ἀπόψε. Δὲν σκοπεύω νὰ ἐπιστρέψω ὀπίσω καὶ σᾶς ἐπαναλαμβάνω ὅτι θὰ σᾶς πάγω μακριά. Ἐὰν ὁμως θέλετε χωρὶς ἄλλο νὰ ἐπιστρέψετε, πάρετε σεῖς τὸ χειριστήριον καὶ διευθύνετε· ἀλλὰ δὲν σᾶς συμβουλεύω νὰ τὸ κάμετε, διότι ἤμπορεῖ νὰ μετανοήσετε...

Ποτέ μου δὲν ὠμίλησα ἀσχημὰ εἰς μίαν γυναῖκα, ἀλλὰ εἰς ἐκείνην τὴν περίστασιν θὰ τὸ ἔπραττα πολὺ δικαίως. Καὶ νὰ συλλογίζωμαι ὅτι εἶχα χωθῆ μὲ τόσην ἐλαφρότητα εἰς αὐτὸν τὸν μπελᾶν! ὅτι ἐρριψοκινδύνευσα μὲ μίαν ἀγνωστὸν μου γυναῖκα μέσα εἰς ἓν αὐτοκίνητον, εἰς διασκέδασιν δηλαδὴ ἢ ὅποια ποτὲ δὲν μοῦ ἦτο πολὺ συμπαθητικὴ! Ἐρχισα νὰ πιστεύω ὅτι ἦτο τρελλὴ καὶ ἴσως κάτι χειρότερον ἀκόμη. Αὐτὸ τὸ ὅποιον εἶπεν ἦτο ἀληθὲς δυστυχῶς· δὲν ἤμουν ἱκανὸς νὰ διευθύνω αὐτοκίνητον καὶ ἂν ἐπεχείρουν τοιοῦτό τι, βεβαίως θὰ ἐπῆρχετο δυστύχημα. Ἐπομένως ἔπρεπε κατ' ἀνάγκην νὰ κάθωμαι ἐκεῖ ἡσυχος ἐνῶ μὲ ὠδήγει, κατὰ τὸ λέγειν τῆς, μακριά, πολὺ μακριά, ὅλον ἐν περισσότερον μακριά ἀπὸ τὸ ξενοδοχεῖόν μου καὶ ἀπὸ τὸ γεῦμά μου. Ἐπὶ λόγῳ τιμῆς, ἤρχισα νὰ αισθάνωμαι κάτι ποῦ ὠμοίαζε μὲ φόβον.

— Καὶ πόσην ὥραν θὰ διαρκέσῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα; τὴν ἠρώτησα μετὰ τινὰς στιγμᾶς.

— Οἱ λόγοι σας δὲν εἶναι διόλου ὑποχρεωτικοί, κύριε Μπρίγξ. Ἄν σᾶς ἤκουε κανεὶς, θὰ ἔλεγεν ὅτι δὲν εὐχαριστεῖσθε πολὺ.

— Δὲν εὐχαριστοῦμαι καθόλου, σᾶς διαβεβαιῶ. Ἐμπορεῖτε σεῖς νὰ διασκεδάσετε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐγὼ ὁμως ὄχι· ἂν αὐτὸ τὸ πρᾶγμα εἶναι ἀστειότης, νομίζω ὅτι ὑπερβαίνει τὰ ὅρια. Μὲ ἐξαναγκάσατε καὶ ἡ πρᾶξις σας μοῦ φαίνεται ὅτι ἤμπορεῖ νὰ προκαλέσῃ τὴν ἀνάμιξιν τῆς δικαιοσύνης. Ἄν ὑπέθετα ὅτι εἶχετε τέτοιον σκοπὸν προτοῦ ν' ἀναβῶ εἰς τὸ αὐτοκίνητο, σᾶς βεβαιῶ ὅτι...

— Μπᾶ!.. ὡς ἀκούσωμεν τί θὰ ἐκάνετε;

— Ἄς ἀφίσωμεν τώρα τὸ τί θὰ ἔκανα καὶ ὡς γυρίσωμεν ὀπίσω.

— Μόλις ἔχομεν κἀνὴ καμμιά δεκαριά μίλια.

— Δέκα μίλια; ὦ Θεέ μου! Καὶ ποῖος εἶναι ὁ πλησιέστερος σιδηροδρομικὸς σταθμὸς;

— Δὲν ὑπάρχει κανεὶς σταθμὸς ἐδῶ εἰς τὰ πέριξ. Ὅπως βλέπετε διευθυνόμεθα εἰς μέρος, τὸ ὅποιον ἤμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ἀκατοίκητον.

Δὲν εἶχα προσέξῃ πραγματικῶς εἰς τὸ ὅτι καθόσον ἐπροχωροῦμεν αἱ οἰκίαι τὰς ὁποίας συνηγνῶμεν ἦσαν ὅλον ἐν σπανιῶ-

τεραι και ότι ἡ ἐξοχή ἐγένετο ἔτι περισσότερο ἀκαλλιέργητος και ἔρημος.

Εἰς τοιοῦτο μέρος, μ' ἐνάμισυ φράγκον μόνον εἰς τὴν τσέπην, τί θὰ ἐγινόμην, ἂν ἀπεφάσιζε νὰ μὲ κάμῃ νὰ καταβῶ ἀπὸ τὸ αὐτοκίνητον; Ποτὲ δὲν ἐχρημάτισα καλὸς πεζοπόρος· ἔπειτα ἤρχιζε νὰ σκοτεινιάζῃ και μετ' ὀλίγον θὰ ἐνύκτωνεν ἐντελῶς. Ἡ ἰδέα ὅτι ἤμουν ἠναγκασμένος νὰ διανύσω πεζὸς καμμιὰ δεκαριά μίλια ἐν πλήρει σκοτίᾳ, χωρὶς νὰ γνωρίζω ἔστω και πόρρωθεν ποῦ εὐρίσκομαι και ποῦ διευθύνομαι, πρέπει νὰ ὁμολογήσετε ὅτι δὲν ἦτο εὐχάριστος. Και εἰς τὸ ξενοδοχείον μου χωρὶς ἄλλο αὐτὴν τὴν ὥραν θὰ εἶχαν φάγη και τὴν ἰδικήν μου μερίδα! Μὲ κατέλαβεν ἀπόγνωσις· ἤτοιμαζόμην ν' ἀρπάσω τὸ χειριστήριον, χωρὶς νὰ συλλογισθῶ διόλου τί ἠδύνατο νὰ συμβῇ, ὅτε τὸ αὐτοκίνητον ἐστράφη ἀποτόμως, διέβη μίαν μεγάλην κινγκλιδωτὴν θύραν, ἣτις κατ' εὐτυχίαν ἦτο ἀνοιχτή, και διέτρεξεν, ἐπέταξε καλλίτερα νὰ εἰπῶ, ἐπάνω εἰς ἕνα ἐσωτερικὸν δρόμον δενδροφυτευμένον μὲ δένδρα ὑψηλότατα.

— Αὐτὴ εἶναι ἰδιωτικὴ κατοικία, εἶπεν ἡ συνοδοιπόρος μου. Ἄν οἱ ἀγροφύλακες ἴδοῦν κανένα νὰ εἰσέλθῃ, τὸν δέρνουν, και ἂν τὸ μάθῃ ἡ ἀστυνομία τὸν συλλαμβάνει.

— Νὰ σὰς εἰπῶ, εἶπα στενάζων, και ρίπτων ἐταστικῶς τὸ βλέμμα ἐπὶ τοῦ καθίσματος ὅπως προφυλαχθῶ ἀπὸ αἰφνιδίου ἀνατινάγματος, τὸ ὅποῖον ἠδύνατο νὰ μὲ ρίψῃ κάτω, οἱ ἀγροφύλακες ἤμποροῦν νὰ μὲ δέρουν, ἀλλ' ὅσον διὰ τὸ ἄλλο, δὲν ἠξεύρω ποῖος ἀπὸ τοὺς δύο μας πρέπει νὰ φοβῆται μήπως συλληφθῇ.

Και ἐξηκολούθησαμεν νὰ τρέχωμεν μὲ ταχύτητα πρωτοφανῆ δι' ἐμέ. Τέλος τὸ αὐτοκίνητον ἔκαμεν ἄλλην μίαν ἀπότομον στρόφην και εὐρέθημεν ἐνώπιον μεγάρου, τὸ ὅποῖον ὠμοίαζε μὲ μεγαλοπρεπῆ πύργον, ἔπειτα δέ, πρὶν ἀκόμῃ καλὰ καλὰ ἐννοήσω και βεβαιωθῶ, ἡ νεᾶνις ἐσταμάτησε τὸ ὄχημα πρὸ τῆς εἰσόδου και ἐπήδησεν εὐκίνητος κάτω. Ἐκεῖ πλησίον ἔστεκέν ἕνας κύριος ἠλικιωμένος.

— Κύριε Μπρίγξ, μοῦ εἶπεν ἡ νεᾶ ὅτε κατέβαινα και ἐγώ, ἐπιτρέφατέ μου νὰ σὰς παρουσιάσω εἰς τὸν πατέρα μου.

Ὁ γέρων ἀπεκαλύφθη.

— Εἶμαι πολὺ εὐτυχῆς διὰ τὴν γνωριμίαν σας, κύριε Μπρίγξ, εἶπε μὲ κάποιον τόνον ἐκπλήξεως.

Μοῦ ἐφάνη ὅτι ἦτο ἄνθρωπος συμπαθητικὸς, γηραλέος, φέρων ράβδον ὑπὸ τὴν μασχάλην. Και λέγω «μοῦ ἐφάνη», διότι τὸ πτωχὸν μου λογικὸν δὲν ἦτο πλέον εἰς τὴν θέσιν του.

— Ὁ κύριος Μπρίγξ, ἐξηκολούθησεν ἡ νεᾶνις, διαμένει εἰς Στανδουδησῆ. Μ' ἔκαμε νὰ περάσω ἕνα πολὺ εὐχάριστον ἀπόγευμα· μοῦ προσέφερε μάλιστα και τὸ τσάι. Ἐπειδὴ τοῦ εἶπα ὅτι ποτὲ μου δὲν παρευρέθη εἰς ὑπαίθριον πανήγυριν, ἐλυπήθη τόσον πολὺ, ὥστε ἀμέσως μὲ ὠδήγησεν ἐκεῖ. Δὲν νομίζετε ὅτι ὑπῆρξε πάρα πολὺ φιλόφρων; Ἦτότε τὸν προσεκάλεσα κ' ἐγὼ νὰ κάμωμεν ἕνα περίπατον μὲ τὸ αὐτοκίνητόν μου, κ' ἐκάμαμεν μίαν ὥραϊαν ἐκδρομὴν ἀλήθεια, κύριε Μπρίγξ;

Δὲν ἠδυνήθη καὶ ν' ἀπαντήσω ἠσθανόμην τὸν ἑαυτὸν μου ἀνίκανον νὰ προφέρῃ μίαν και μόνην λέξιν. Ποτὲ δὲν ἐπίστευα ὅτι θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εὐρεθῇ ἄνθρωπος εἰς τὴν θέσιν ὅπου εὐρέθη εἰς ἐγὼ και νὰ αἰσθάνεται ὅτι ἠσθανόμην· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὄλα μου τὰ ὄστα εἶχαν συντριβῆ και ὅτι ἡ κεφαλὴ μου ἦτο κενή.

— Σὰς ἀρέσει ὁ περίπατος μὲ τὸ αὐτοκίνητον, κύριε Μπρίγξ; μὲ ἠρώτησεν ὁ γέρων.

Ἦναγκάσθη νὰ δώσω μίαν ἀπάντησιν.

— Νὰ σὰς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, σήμερα τὸ ἐδοκίμασα διὰ πρώτην φοράν.

Ὁ γηραλέος κύριος μ' ἐκύτταξε μὲ περιέργειαν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ὡς νὰ ἤμην κανὲν σπάνιον ζῷον· ἔπειτα ἐστράφη πρὸς τὴν νεᾶνίδα.

— Εἶναι πολὺς καιρὸς ποῦ γνωρίζεις τὸν κύριον Μπρίγξ; ἠρώτησεν.

— Ὁχι· ἐπαρουσιάσθη μόνος του σήμερα και ἐφέρθη πολὺ εὐγενῶς μαζί μου· πρέπει νὰ τὸν εὐχαριστήσετε και νὰ τὸν πείσετε νὰ μείνῃ νὰ γευματίσῃ μαζί μας.

— Βεβαίως, κύριε Μπρίγξ, εἶπεν ὁ γέρων, ὅστις ἐξηκολούθει νὰ φαίνεται ἐκπληκτος, ἐλπίζω ὅτι θὰ μᾶς κάμετε τὴν εὐχαριστήσιν νὰ μείνετε νὰ γευματίσωμεν μαζί.

Ἐφέλλισα κάτι τι διὰ νὰ διαβεβαιώσω ὅτι ἤμουν πολὺ εὐχα-

ριστημένος και προσεπάθησα μάλιστα να φανώ τοιοῦτος· ἀλλὰ δὲν ἤξεύρω ἀν. τὸ κατώρθωσα.

— Γευματίζομεν κατὰ τὰς ὀκτώ, εἶπεν ἡ νεᾶνις — στραφεῖσα δὲ πρὸς τὸν γέροντα ἐξηκολούθησε — θὰ ἔχετε τὴν καλωσύνην ἕως τότε νὰ μείνετε μαζί με τὸν κύριον Μπρίγξ.

Καὶ ἐπροχώρησε διὰ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ μέγαρον.

— Ἐλα ἐδῶ! ἐφώνησεν ὁ γέρων. Πῶς σοῦ ἦλθεν ἡ ἰδέα νὰ με ἀφίσης ἐδῶ νὰ... νὰ... νὰ κάμω τὸν κύριον Μπρίγξ νὰ πλήξῃ;

— ὦ! δὲν θὰ τὸν κάμετε νὰ πλήξῃ, ἔννοια σας! δὲν εἶναι εὐκόλον πρᾶγμα νὰ πλήξῃ ὁ κύριος Μπρίγξ· ἀφοῦ δὲν τὸ κατώρθωσα οὐτ' ἐγώ!

— Ἀχ! ἐσύ, ἐσύ!... ἐπανέλαβεν ὁ γέρων προσποιούμενος ὅτι τὴν ἀπειλεῖ με τὴν ράβδον του.

Ἡ νεᾶ τοῦ ἐφίλησε τὸ χέρι, ἐγέλασε καὶ τρέξασα ἀνῆλθε τὴν κλίμακα, ἀφίσασα ἡμᾶς μόνους. Ὁ γηραιὸς κύριος μ' ἐκύτταξε με ἓνα τέτοιον τρόπον, ὥστε βέβαια δὲν ὠλιγόστευεν ἢ στενοχωρία μου.

— Θέλετε νὰ ἰδῆτε τὸν κῆπὸν μας, κύριε Μπρίγξ; με ἠρώτησε μετὰ τινὰς στιγμᾶς.

— Ἀ, ὄχι δά, δὲν πειράζει, ἀπήντησα... δὲν ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς δώσω ἐνόχλησιν.

— Τότε τί λέτε; ἔρχεσθε νὰ παίξωμεν μπιλλιάρδον;

Γνωρίζω νὰ παίξω κάπως καλὰ μπιλλιάρδον· ὅθεν ἐδέχθην καὶ εἰσῆλθομεν ὁμοῦ εἰς τὴν οἰκίαν.

Βασιλικὰ παλάτια, σοῦ λέγουν!... Ἐγὼ δὲν ἐμδῆκα ποτὲ εἰς αὐτά, ἀλλὰ ἀπὸ τὰς περιγραφὰς ποῦ ἐδιάβασα καὶ ἤκουσα, ὑποθέτω ὅτι δὲν θὰ ἦσαν ὠραιότερα ἀπὸ τὸ μέγαρον ἐκεῖνο. Πόσοι θεράποντες, ὅλοι με οἰκοστολήν καὶ με τὰ μαλλιά πουδραρισμένα! Καὶ τί θαυμαστὰ ποῦ ἦσαν τὰ ἐπιπλα, αἱ εἰκόνες, τ' ἀγάλματα, ὅλα ἐν γένει!... Ἀλλὰ περιττὸν νὰ ἐπιχειρήσω νὰ περιγράψω ὅλα ὅσα εἶδα ὡς ἐν ὄνειρῳ. Ἐξαφνα ὁ γηραιὸς κύριος ἐσήκωσεν ἓν παραπέτασμα βελουδένιον, ἤνοιξε μίαν θύραν καὶ με προσεκάλεσε νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ὠραιότεραν αἰθουσαν ποῦ εἶδα εἰς τὴν ζωὴν μου.

Ἐπειτα ἐπίεσε τὸ κομβίον ἡλεκτρικοῦ κώδωνος καὶ κάποιος

ἐδράμεν ἀπὸ μίαν θύραν ὑπισθὲν μου. Στραφεὶς εὐρέθην πρόσωπον με πρόσωπον ἀντικρὺ τοῦ ἐξαδέλφου μου Μπόμπ Οὐίλλιαμς, ὁ ὁποῖος ἔφερε στολήν θεράποντος. Φαντασθῆτε τὴν ἐκπληξίν μου· μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ὄνειρευόμην.

— Μπόμπ! ἀνέκραξα.

Αὐτὸς δὲν ἀπήντησε διόλου καὶ τὸ πρόσωπόν του ἔμεινεν ἐντελῶς ἀτάραχον· ἔστεκεν ἀκίνητος ὡς νὰ μὴ με εἶχεν ἐμπρὸς του. Θὰ ἠδυνάμην νὰ ὀρκισθῶ ὅτι ἔβλεπα ὄνειρον.

— Διαλέξτε ὡς τόσον καμμίαν στέκαν, εἶπεν ὁ γέρων... θὰ ἐπιστρέψω ἀμέσως.

Μόλις ἔστρεψε τὰ νῶτα, ὁ Μπόμπ ἀνεφώνησε:

— Σάμ Μπρίγξ!... καλὲ τί εἶν' αὐτό;... πῶς εἶσαι ἐδῶ;

— Καὶ ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ τὸ μάθω, ἀπήντησα· ὡς τόσον πὲς μου ποῦ εὐρίσκομαι;

— Ποῦ εὐρίσκεσαι; Εἰς Γούδγκαρτ.

— Εἰς Γούδγκαρτ;... Ἔτσι τὸ λέγουν αὐτὸ τὸ παλάτι; Καὶ ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ γέρος;

— Πρόσεξε νὰ μὴ ξαναπῆς «αὐτὸς ὁ γέρος» νὰ μὴ σ' ἀκούσῃ κανεὶς. Αὐτὸς εἶναι ὁ δοῦξ τοῦ...

Καὶ μοῦ ὠνόμασεν ἓνα τῶν γνωστοτέρων εἰς τὸ Λονδίνον δουκῶν, ἀπόγονον, ὡς ἤκουσα νὰ λέγουν κατόπιν, βασιλικῆς οἰκογενείας.

— Καὶ ἐκεῖνο τὸ κορίτσι τί εἶναι; ἠρώτησα πάλιν ἐνῶ ἤσθαι νόμην τὸν ἰδρῶτα νὰ σκεπάζῃ τὸ μέτωπόν μου.

— Ποῖο κορίτσι;

— Ἐκεῖνο με τὸ λινὸν φόρεμα καὶ με τὰ δύο κατάμαυρα μάτια. Κόρη του εἶναι;

— Ναι, κόρη του, ἡ λαίδη Ἀδελίνα Μπιουμάνοϊρ.

— Τότε λοιπὸν ἐγὼ συνώδευσα τὴν λαίδη Ἀδελίαν Μπιουμάνοϊρ εἰς τὴν ὑπαίθριον πανήγυριν;

— Ἐσύ! ὁ Σάμ Μπρίγξ!...

— Ἐνόμιζα ὅτι ἦτο καμμία ἀπὸ τοὺς ἐκδρομεῖς ποῦ ἦλθαν με τὸν σιδηρόδρομον καὶ ὑστερώτερα μάλιστα τὴν ἐξέλαβα ὡς κλέπτριαν...

— Κύριε Μπρίγξ, ἐδιαλέξατε τὴν στέκαν σας;

Ἦτο ὁ γέρος... ὁ δοῦξ θέλω νὰ εἰπῶ... ὅστις εἶχεν ἐπιστρέψη.

Ὁ Μπόμπ ἔγεινε πάλιν ἀπαθέστατος ὡς ἀγαλμα, ἐγὼ δὲ ἤμουν τόσον ταραγμένος, ὥστε δὲν ἤξευρα οὔτε πῶς νὰ κρατήσω τὴν στέκαν εἰς τὸ χέρι. Ἐτρεμα δλόκληρος καὶ ὁ τρόπος, μὲ τὸν ὅποιον ὁ γέρον ἐξηκολούθει νὰ μὲ κυττάζη, καὶ ἡ παρουσία τοῦ Μπόμπ, ὁ ὅποιος εἶχε διαρκῶς προσηλωμένα τὰ βλέμματα τοῦ ἐπάνω μου, μ' ἔκαμαν νὰ τὰ χάσω ἐντελῶς.

Μετ' ὀλίγον ὁ κύριος ἐκουράσθη καὶ διέταξε τὸν Μπόμπ νὰ κυτπήσῃ τὸ κουδοῦνι. Ἐνεφανίσθη ἕτερος ὑπηρέτης μὲ οἰκοστολήν.

— Συνόδευσε τὸν κύριον Μπρίγξ ἐπάνω διὰ νὰ ἐτοιμασθῇ διὰ τὸ γεῦμα, εἶπε.

Ταραγμένος καὶ στενοχωρημένος ἐδάδισα ὀπίσω ἀπὸ τὸν ὑπηρέτην, ὅστις μὲ ὠδήγησεν εἰς ἕνα θάλαμον χρησιμεύοντα ὡς καλλωπιστήριον. Ὅλα ἐκεῖ μέσα ἦσαν ἀργυρᾶ δοῦρτσαὶ μὲ τὴν ράχιν ἀργυρᾶν, μπουκαλάκια χιλίων εἰδῶν μὲ βουλλώματα ἀργυρᾶ, τὰ ὅποια Κύριος οἶδε τί περιεῖχον, πέντε ἕξ σαπούνια διάφορα μέσα εἰς δοχεῖα ἀργυρᾶ. Ἦμουν θαμβωμένος.

— Ἀγαπᾶ τίποτε ὁ κύριος; μὲ ἠρώτησεν ὁ ὑπηρέτης.

Ἀπήντησα ἀρνητικῶς εὐχάριστῶν καὶ κατακόκκινος ἀπὸ τὴν ταραχήν μου.

— Ὅταν ἐτοιμασθῇ ὁ κύριος, ἤμπορεῖ νὰ σημάνη τὸ κουδοῦνι. Καὶ ἐξήλθεν.

Ἐρριψα μίαν ματιάν εἰς ἕνα ἀπὸ τοὺς πολλοὺς καθρέπτας καὶ ἠύξησεν ὑπερβολικᾶ ἡ θλίψις καὶ ἡ στενοχωρία μου.

Τὸ περιλαίμιόν μου δὲν ἦτο πάρα πολὺ καθαρὸν, οὔτε τὸ ὑποκάμισον. Ἡ φορεσιά μου ἀπὸ φλανέλλαν, τὴν ὁποίαν ἐφοροῦσα ἀφ' ὅτου ἀνεχώρησα ἀπὸ τὴν κατοικίαν μου, ἀν καὶ εἶχα δῶσῃ ἕνα φράγκον καὶ πενήντα διὰ νὰ τὴν πλύνω καὶ νὰ τὴν σιδερῶσω, δὲν εἶχε τὴν εὐπρέπειαν καὶ τὴν φρεσκάδα ποῦ ἐχρειάζετο· τὸ χειρότερον δὲ εἶναι ὅτι ὄχι μόνον ἠσθανόμην τὸν ἑαυτὸν μου ταραγμένον καὶ ἐντροπιασμένον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐφανέρωνα μὲ τὸ ἦθος μου. Ἐν τούτοις ἔλαβα τὸ θάρρος νὰ διορθώσω τὰ μαλλιά μου καὶ νὰ νίψω τὰ χέρια μου, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσα νὰ σημάνω τὸ κουδοῦνι. Εὐτυχῶς ὁ ὑπηρέτης ἐπέστρεψε μόνος του.

— Ἄν ὁ κύριος εἶναι ἕτοιμος, ὡς ὄριση νὰ τὸν ἐδηγήσω εἰς τὸ σαλονάκι, ὅπου τὸν περιμένει ἡ Λαίδη Ἀδελίνα, εἶπε.

Τὸν ἠκολούθησα ἐν ἄκρῃ ταραχῇ καὶ εἰσῆλθα εἰς τὸ σαλονάκι. Ἡ νεάνις εὐρίσκετο ἐκεῖ· ἀλλὰ δὲν τὴν ἀνεγνώρισα σχεδόν. Ὅποια μεταβολή! Ἦτο ὠραία ὡς βασίλισσα καὶ ἐφοροῦσε φόρεμα, τὸ ὅποιον οὔτε εἰς τὰς βιτρίνας τῶν ἐμπορικῶν δὲν εἶχα ἰδῆ ἀκόμη. Χωρὶς ἄλλο ἀν ἤθελα τὴν ἀπαντήσῃ μὲ αὐτὸ τὸ φόρεμα εἰς τὴν παραλίαν, δὲν θὰ ἐφερόμην μὲ τόσην ἠλιθιότητα, διότι θὰ ἐκαταλάμβανα ἀμέσως ποία ἦτο. Ἐθαμβῶνετο τὸ βλέμμα μου ὅταν τὴν ἐκύτταζα καὶ ἀπέναντί της μοῦ ἐφαίνετο ὅτι ἤμουν μικρὸς, μικρὸς, ταπεινότατος. Ἡ σύγχυσις μου δὲ ἠύξησεν ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς παρουσίας τοῦ δουκός, ὅστις εἶχε τὸ ἐξωτερικὸν ἐπιβλητικώτατον, φέρων ἐπίσημον μαύρην ἐνδυμασίαν καὶ ὑποκάμισον ἐκθαμβωτικῆς λευκότητος.

Ἡ Λαίδη Ἀδελίνα ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχιονά μου καὶ εἰσῆλθομεν εἰς τὴν τραπεζαρίαν. Ὅπως προεῖπα, ἤμουν ἤδη σκοτισμένος· ἀλλὰ φαντασθῆτε τὴν ἐκπληξίν μου ὅταν ἐκάθισα εἰς τὴν τράπεζαν καὶ εἶδα τὸν θεῖόν μου Οὐέλλιαμς καὶ αὐτὸν μὲ οἰκοστολήν καὶ μὲ μαλλιά πουδραρισμένα, ὀρθιον ὀπίσω ἀπὸ τὸ κάθισμα τοῦ δουκός, καὶ προσφέροντα εἰς αὐτὸν τὰ διάφορα πιᾶτα ἀπὸ ὀπίσω ἀπὸ τὴν πλάτην του.

Καὶ αὐτὸς ὅπως ὁ Μπόμπ ἐπροσποιήθη ὅτι δὲν μ' ἐγνώριζεν, οὐτ' ἐγὼ ἐτόλμησα νὰ τὸν χαιρετίσω.

Ἐγνώριζα ὅτι ὁ θεῖός μου διετελεῖ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν μιᾶς εὐγενοῦς οἰκογενείας, ἀλλὰ δὲν ἐφανταζόμην ποτὲ ὅτι εὐρίσκετο εἰς τέτοιο σπῆτι.

Τὸ γεῦμα ἦτο βασιλικόν· ἀλλὰ σὰς βεβαιῶ ὅτι ἔφαγα ὀλίγον, πολὺ ὀλίγον, ἕξ αἰτίας τῆς στενοχωρίας μου. Ἡ Λαίδη Ἀδελίνα ἦτο φιλοφρονεστάτη, ὁ δοῦξ εὐγενέστατος· καὶ ὅμως κανεὶς δὲν μοῦ βγάζει ἀπὸ τὸν νοῦν ὅτι μεταξύ των ἐδιασκέδαζαν εἰς βᾶρος μου. Μετὰ τὸ γεῦμα ἐπεστρέψαμεν εἰς τὸ σαλονάκι καὶ ἡ Λαίδη Ἀδελίνα ἔπαιξε πιάνο καὶ ἐτραγοῦδησε. Τί φωνή, ἀγαπητοί μου, τί φωνή!.. Αὐτὸ δὲ ἦτο ποῦ ἦτο τραγοῦδι!.. ὄχι ἐκεῖνα ποῦ ἀκούομεν εἰς τὰ καφενεῖα ἀπὸ τραγοῦδίστραις... Ὑστερα ἀπὸ ὀλίγον ἐφάνη εἰς τὴν θύραν ἕνας ὑπηρέτης μὲ οἰκοστολήν.

— 'Τὸ ἀμάξι εἶναι ἕτοιμον, εἶπε προσκλίνων.

Δὲν ἐνθυμοῦμαι πῶς ἀπεχαιρέτισα τὴν Λαίδην Ἀδελίαν καὶ τὸν δοῦκα καὶ πῶς εὐρέθηγν κάτω εἰς τὴν εἴσοδον, ὅπου ἐν αὐτοκίνητον κλειστὸν μ' ἐπερίμενε, τὸ ὅποιον πούφ!.. πούφ!.. μ' ἔφερε γρήγορα εἰς τὸ ξενοδοχεῖόν μου. Δὲν ἀποκρύπτω ὅτι εὐχαριστήθηγν πολὺ περισσότερον μὲ αὐτὸ τὸ δεύτερον ταξίδι παρὰ μὲ ὅσα ἄλλα μοῦ συνέβησαν ἀπὸ τὴν στιγμὴν ποῦ ἐγνώρισα τὴν Λαίδην Ἀδελίαν.

Μερικοὶ συμπολιταὶ μου οἱ ὅποιοι διέμενον εἰς τὸ αὐτὸ ξενοδοχεῖον ἔστεκαν καὶ ἐχάζευσαν εἰς τὴν εἴσοδον, εἰς ἕξ αὐτῶν δὲ ἰδῶν με κατερχόμενον ἐκ τοῦ αὐτοκινήτου μὲ ἠρώτησε ποῦ ἐπῆγα.

— Ἐπῆγα νὰ γευματίσω, ἀπῆντησα ἀγερώχως, μὲ τὸν δοῦκα τοῦ... καὶ μὲ τὴν Λαίδην Ἀδελίαν Μπιουμάνοϊρ.

— Ἐλα δά! τί μᾶς λές!.. Σὲ ἄλλον νὰ τὰ πωλήσης αὐτά!

Καὶ δὲν ἀμφέβαλλε μόνος αὐτὸς περὶ τῆς διηγήσεώς μου. Καὶ ἡ οἰκογένειά μου, ὅταν τῆς διηγήθην τὰ συμβάντα μου, δὲν ἠθέλησε νὰ μὲ πιστεύσῃ, ἕως ὅτου ἔφθασεν ἐν γράμμα τοῦ θείου μου Οὐίλλιαμς, ὅστις ἦτο πολὺ φουρκισμένος «δι' ἐκεῖνο ποῦ ἔκαμα», ὡς ἔγραφε, ἐν γράμμα τόσον τραχύ, ὥστε ἀπὸ τότε ἔμεινα ψυχραμένος μαζί του.

Ἐλαβα ὅμως τὴν ἱκανοποίησιν ὅτε μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἔφθασεν ἐν ταχυδρομικὸν δέμα εἰς τὸ ὄνομά μου. Ἦτο ἡ φωτογραφία τῆς νέας μὲ τὰ μαῦρα μάτια καὶ μὲ τὸ παράξενον μειδίαμα, μὲ πλαίσιον ἀργυροῦν καὶ μὲ τὴν ἐξῆς ἰδιόχειρον ἐπιγραφὴν!

«Πρὸς τὸν κύριον Σάμ Μπρίγξ

Εἰς ἀνάμνησιν ἐνὸς εὐχαριστοῦ ἀπογεύματος

Λαίδη Ἀδελίνα Μπιουμάνοϊρ».

Καὶ νὰ συλλογίζωμαι ὅτι τὴν ἐξέλαβα ὡς κλέπτριαν!

Μετάφρασις Χ.

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΛΛΑΣ

ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας διετάχθη ἡ φωτογράφησις τῶν προσχόντων μεταξὺ τῶν δημοσίων ἐκπαιδευτικῶν ἰδρυμάτων Ἀθηνῶν παντὸς βαθμοῦ καὶ παντὸς κλάδου τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπίσης ἡ φωτογράφησις τῶν χαρακτηριστικῶν ὄψεων τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως, ἤτοι τάξεων διδασκαλίας, μαθητῶν ἀσχολουμένων εἰς τὴν χειροτεχνίαν, ὁμάδων γυμναζομένων, κλάσεων ἀσκουμένων εἰς τὴν σκοποβολὴν κλπ. Εἰς τὰς φωτογραφίας ταύτας θὰ προστεθῶσι καὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιακῶν πόλεων αἱ ἀξιολογώταται, οὕτω δὲ ὁ ἀποτελεσθῆ πλῆρες λεύκωμα ἀπεικονίζον τὸν βλὸν χαρακτήρα καὶ τὰς ποικίλας μορφὰς τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκπαιδεύσεως. Τὸ λεύκωμα τοῦτο προσέρχει τὸ Ὑπουργεῖον διὰ τὴν ἐν Ρώμῃ τελουμένην τὸ προσεχὲς ἔτος Διεθνῆ Ἐκθεσιν, τῆς ὁποίας θὰ μετὰσχῃ ἐπισήμως καὶ ἡ Ἑλλάς.

— Πρὸς ἐκλογὴν τοῦ ἀρίστου ὄπλου διὰ τὴν σκοπευτικὴν ἀσκήσιν τῶν μαθητῶν διωρίσθη τριμελὲς ἐπιτροπὴ, ἣτις ἤρχισε δοκιμὰς συγκριτικὰς τῶν διαφόρων ἐν χρήσει τοιούτων ὄπλων εἰς τὰ σχολικὰ σκοπευτήρια τῆς Γαλλίας, τῆς Ἀγγλίας, τῆς Σουηδίας κλπ. Ἡ ἐπιτροπὴ φαίνεται μᾶλλον ἀποκλίνουσα πρὸς τὸ ἀγγλικὸν ὄπλον, ὡς ἔχον τὸ σημαντικὸν προσὸν τῆς μεγάλης ὁμοιότητος μετὰ τοῦ παρ' ἡμῖν στρατιωτικοῦ ὄπλου Μάνλιερ-Σενάουερ· ἐπίσης ἀξιόλογον ὄπλον διὰ τὴν ἀκλότητα τοῦ μηχανισμοῦ του καὶ τὴν εὐθυβολίαν του καὶ τὸ εὐώνον αὐτοῦ κρίνεται τὸ σουηδικόν.

ΑΓΓΛΙΑ

Ἐρρίφθη ἐσχάτως εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν ναυπηγείων τοῦ Βελφάστ

τῆς Ἀγγλίας κολοσσιαῖον ἐμπορικὸν ἀτμόπλοιον ἀνήκον εἰς τὴν Ἑταιρίαν τοῦ Λευκοῦ Ἀστέρος καὶ ὀνομασθὲν ὁ «Ὀλύμπιος». Τὸ σκάφος ἔχει μῆκος 271 μέτρων καὶ πλάτος 27,70. Κατὰ τὴν καθέλκυσιν του εἶχε βάρος 27.000 τόννων. Τὸ πλήρωμά του ὁ ἀποτελεῖται ἐκ 390 μηχανικῶν καὶ θερμιαστῶν, 50 ναυτῶν, 50 μαγείρων, 350 ὑπηρετῶν καὶ θαλαμηπόλων. Δύναται νὰ μεταφέρῃ ἐν πάσῃ ἀνέσει 2.500 ἐπιβάτας, ἐκ τῶν ὁποίων 500 τῆς πρώτης θέσεως καὶ 500 τῆς δευτέρας. Περιλαμβάνει αἰθούσας ὑποδοχῆς, καπνιστήρια, ἀναγνωστήρια, λουτρά, αἰθούσας χοροῦ, θέατρον καὶ πᾶν ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὰς ἀπολαύσεις τοῦ βίου τῶν μεγάλων πόλεων. Ὁ «Ὀλύμπιος» θὰ στοιχίσῃ περὶ τὰ 50 ἑκατομμύρια δραχμῶν. Μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν αὐτοῦ ἡ Ἑταιρία τοῦ Λευκοῦ Ἀστέρος μελετᾷ τὴν ναυπήγησιν ἄλλου ἀκόμη μεγαλειτέρου ἀτμοπλοίου ἔχοντος μῆκος 300 μέτρων, καὶ μέλλοντος νὰ λάβῃ τὸ ὄνομα «Τιτάνιος».

ΑΜΕΡΙΚΗ

Ἡ παγκόσμιος παραγωγή χαλκοῦ ἤτις ἦτο 485.000 τόννων κατὰ τὸ 1900 ἀνῆλθεν εἰς 889.265 τόννους κατὰ τὸ 1909 ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς 490.000 παρήγαγεν ἡ Ἀμερικὴ.

— Ὁ Ἐδισαὶν προλέγει τὰ ἐξῆς περὶ τῶν ἀεροπλάνων: Ἐντὸς δεκαετίας αἱ πτητικαὶ μηχαναὶ θὰ χρησιμοποιῶνται διὰ τὸ ταχυδρομεῖον, διατρέχουσαι μέχρις 160 χιλιομέτρων τὴν ὥραν, θὰ μεταφέρουν δὲ καὶ ἐπιβάτας. Κατ' ἀνάγκην θὰ εἶναι μικραὶ, διότι ὅσον μικρότεραι τόσον ὀλιγωτέραν ἀντίστασιν τοῦ ἀέρος θὰ εὐρίσκουν. Ἀλλὰ τὸ σημερινὸν ἀεροπλάνον εἶναι ὄργανον ἀθλητισμοῦ· τὰ τρία τέταρτα τοῦ βάρους του εἶναι μηχανήματα καὶ μόλις τὸ ἐν

τέταρτον απομένει εις τόν άνθρωπον. Τοῦτο θά μεταβληθῆ... Ἔχω τήν γνώμην ὅτι θά εὐρεθῆ τρόπος, ὥστε νά μεταβιβάσῃ ἀπό τῆς γῆς ἀνευ σύρματος ἢ ἠλεκτρικῆ ἐνέργειας εἰς τήν μηχανήν διὰ τῆς ὁποίας θά κινῆται τό ἀερόπλανον εἰς τὰ ὕψη. Δέν ἔξεύρω πῶς θά γίνῃ τοῦτο, ἀλλά δέν εἶναι ἀδύνατον νά γίνῃ, καί ἂν κατορθωθῆ νά ἐφαρμοσθῆ αὐριον, τό ζήτημα τῆς ἀεροπλοίας εἶναι λελυμένον.

— Εἰς τήν μικράν πόλιν Πεταλοῦναν, πλησίον τοῦ Ἀγίου Φραγκίσκου ἢ ὀρνιθοκομία εἶναι ἀνεπτυγμένη ὅσον εἰς οὐδέν ἄλλο μέρος τοῦ κόσμου. Ὅλαι αἱ γυναῖκες ἐκεῖ ἀσχολοῦνται εἰς τήν παραγωγήν αὐγῶν καί ὀρνιθίων. Οὕτω κατὰ τό 1907 αἱ οἰκοκυραὶ τῆς Πεταλοῦνας εἰσέπραξαν ἐκ τῆς πωλήσεως προϊόντων τῶν ὀρνιθίων των 120 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

ΑΥΣΤΡΙΑ

Ἡ βιομηχανία τῶν ἀνθρωπίνων τριχῶν εἶναι κατ' ἐξοχήν ἀνεπτυγμένη εἰς τήν Βοημίαν. Ἐκεῖ τό ἐμπόριον συγκεντρώνει ὕλικόν ἀπό τὰς γυναικεῖας κεφαλὰς ὅλου τοῦ κόσμου, ἰδίως δέ ἐκ τῆς Κίνας καί ἐξ αὐτῆς τῆς Βοημίας. Αἱ μεγαλειότεραι ποσότητες εἰσάγονται δι' Ἀμβούργου καί Γεργέστης ἐκ Κίνας προσερχόμεναι. Εἰς τὰ βιομηχανικά ἐργοστάσια τῆς Βοημίας λευκαίνονται πρῶτον δι' ὀξυγονοῦχου ὕδατος καί κατόπιν χιωρίζονται ἀναλόγως τοῦ μήκους καί χρωματίζονται ξανθαί, κασταναί, μαῦραι κλπ. κατὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ συρμοῦ. Τό μήκος τῶν τριχῶν ποικίλλει ἀπό 15 μέχρις 85 ἑκατοστῶν. Τὰ τριχόπλεκτα δίκτυα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται αἱ γυναῖκες εἰς τὰ κτενίσματα των, γίνονται ἀποκλειστικῶς σχεδόν ἀπό τρίχας Κινέζων, διότι εἶναι αὗται λεπτόταται καί μακραι. Κατά τό 1908 ἐξήχθησαν τοιαῦτα δίκτυα ἐκ Βοημίας ἀξίας 1.250.000 δραχμῶν. Διά τὰς φενάκας καί τὰ λοιπά παραγεμίσματα τοῦ νέου συρμοῦ τοῦ κτενίσματος τὰ ὕλικά προμηθεύουν

ἢ Βοημία, ἢ Μοραβία καί ἢ Σιλοσία. Εἰς τὰς χώρας ταύτας ἡ συλλογή τῶν τριχῶν γίνεται διὰ γυρολόγων, οἱ ὁποῖοι συνοδευόμενοι συνήθως καί ἀπό τὰς συζύγους των περιτρέχουν τὰ χωρία καί τοὺς ἀγροτικούς συνοικισμούς καί πρόσπαθοῦν διὰ παντός τρόπου νά πείσουν τὰς χωρικές νά θυσιάσουν μέρος τῆς κόμης ἢ καί τό ὄλον. Ἡ τιμή μιᾶς γυναικείας κόμης ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ μήκους τῶν τριχῶν, τῆς ποιότητος καί τοῦ χρώματος· ἢμπορεῖ ν' ἀξίξῃ 10 φράγκα ἢ 100.

ΓΑΛΛΙΑ

Ἐδημοσιεύθησαν ἐσχάτως νεανικαί ἐπιστολαί τοῦ Αἰμιλίου Gebhart, γνωστοῦ εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῆς «Μελέτης» ἐκ τοῦ διηγήματος ἢ «τελευταία νύξ τοῦ Ἰούδα». Μεταξύ τῶν ἐπιστολῶν ὑπάρχουν καί τινες ἐξ Ἀθηνῶν προσερχόμεναι καθ' ὃν χρόνον ὁ γράφων ἦτο ἑταῖρος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς. Ὁ Gebhart εἰς μίαν τούτων περιγράφει τὰς ἐντυπώσεις του ἐκ τοῦ Παρθενῶνος· εἰς ἄλλην ἐπιστολήν περιγράφει ἐκδρομὴν εἰς Δελφοὺς κατὰ τό 1862.

— Ὡς εἶναι γνωστόν πλεῖστα τετραπόδα, πτηνὰ καί ἔντομα δύνανται νά εὐρωσι τὸν δρόμον των καί νά ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεώς των ἢ εἰς τήν φωλεάν των ἐκ μεγάλων ἀποστάσεων. Οἱ μύρμηκες ἂν κλεισθῶσιν ἐντός σκοτεινοῦ κιβωτίου καί ἀφεθῶσιν ἐλεύθεροι· μικρὰν τῆς μυρμηκίας των καί ἂν ἐν τῇ μεταξὺ μεταβληθῶσι τὰ πέριξ τῆς φωλεάς, ὥστε νά μὴ ὑπάρχωσιν δραστὰ γνωρίσματα τῆς θέσεως καί ἂν αὐτῆ ἢ μυρμηκία σκεπασθῆ διὰ χύματος, πάλιν θά τὴν ἐπανεύρουν ἀκριβῶς καί χωρὶς ἔνδοισμόν. Ἐπίσης ἢ μέλισσα ἀπομακρυνομένη μέχρις ὀκτὼ χιλιομέτρων τῆς κυψέλης πρὸς ἀναζήτησιν βοσκῆς ἐπανέρχεται κατ' εὐθεῖαν διὰ τοῦ ἀέρος καί δέν παραπλανᾶται ποτέ. Ἀλλὰ τό θαυμαστότερον εἶναι ἡ ἰδιότης τῶν ταχυδρομικῶν περιστέρων, αἱ ὁποῖαι ἐπανέρχονται ἀπό τεραστίων ἀποστάσεων εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεως. Ἐν

τοιοῦτο πείραμα ἐγένετο ἐσχάτως εἰς Ρέννας τῆς Γαλλίας ἐπὶ στρατιωτικῶν περιστέρων τρεφομένων ἐκεῖ. Διὰ τοῦ σιδηροδρόμου μετέφεραν μίαν περιστέραν εἰς Χάδρην, ἐκείθεν δέ τὴν ἐπιβίβασαν ἐπὶ ἀτμοπλοῦ ἀναχωροῦντος διὰ Νέαν Ἰόρκην καί τὴν ἀπέλυσαν εἰς τὰς Σικιλίας νήσους. Ἡ περιστέρα ἐπανῆλθεν εἰς Χάδρην, συλληφθεῖσα δέ ἐκεῖ ἠλευθερώθη καί ἐπέταξε κατ' εὐθεῖαν εἰς Ρέννας· ὥστε ἠκολούθησε τὴν αἰτὴν ὁδόν, τὴν ὁποίαν εἶχε διατρέξῃ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν διὰ τοῦ σιδηροδρόμου καί τοῦ ἀτμοπλοῦ. Καί ἄλλα πειράματα ἐγένοντο ἐπὶ ταχυδρομικῶν περιστέρων, τὰς ὁποίας ἀπὸ ἐχλωροφόρμιας ἀπεμάκρυναν τῆς φωλεάς των καί ἀφήκαν ἐλεύθερας ἀπὸ ἀποστάσεων ἑκατοντάδων χιλιομέτρων. Ὅλαι ἐπανῆλθον εἰς τὸν τόπον τῆς προελεύσεως. Οἱ φυσιολόγοι δέν δύνανται νά ἐξηγήσουν τὴν ἰδιότητα ταύτην ἄλλως ἢ διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι τὰ ζῶα ταῦτα ἔχουν καί ἔκτην αἰσθησὶν διὰ τῆς ὁποίας ἀνευρίσκουν τὰς κατευθύνσεις καί προσανατολιζοῦνται ὅπου δὴποτε καί ὅσον δὴποτε καί ἂν ἀπεμακρύνθησαν τοῦ τόπου τῆς προελεύσεως, καί ἂν ἀκόμη μετεκομισθῶσιν παρὰ τὴν θάλασσαν των καί διὰ διαφόρων μεταγωγικῶν μέσων. Τὴν αἰσθησὶν ταύτην δέν ἔχει ὁ ἄνθρωπος, ἀλλ' εἶναι πιθανόν ὅτι τὴν εἶχεν ἄλλοτε. Γάλλος ἐπιστήμων διηγείται ὅτι διατρέχων τὴν ἔρημον τῆς Σαχάρας εἶχεν ἰθαγενῆ δηγόν, ὁ ὁποῖος εὗρισκεν ἀσφαλῶς τὴν κατεύθυνσίν του ἐν μέσῃ ἐρήμῃ, ὅπου ὄλα ἦσαν ὁμοιόμορφα καί οὐδέν διακριτικόν σημεῖον ὑπῆρχε, οὐδὲ συνθευλεύετο τὸν ἥλιον ἢ τὰ ἄστρα, ἀλλ' ἐβάδιζεν ὡς νά ἐφέρετο ὑπὸ ἰκατέρας αἰσθήσεως καθὼς τὰ ζῶα.

— Σημαντικὸς περιορισμὸς τῆς λύσεως παρατηρεῖται εἰς τοὺς Παρισίους. Κατὰ στατιστικὴν καταρτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ γραφείου τῆς Ὑγιεινῆς μεταξὺ 7.660 ἀκύλων, οἱ ὁποῖοι ἐθεωρήθησαν ὑποπτοί, ὡς δὴξαντες ἀνθρώπους κατὰ τὰ ἔτη 1904-1909, μόνον 460 ἀνεγνωρίθησαν ἐπιστημονικῶς ὡς πράγματι

λυσσῶντες. Κατ' ἔτος δέ πάλιν κατανεμόμενοι οὗτοι βαίνουσι ὄλον ἐλαττούμενοι, καθόσον ἐνῶ ἦσαν 172 λυσσῶντες κατὰ τό 1904, 120 κατὰ τό 1905, κατέρχονται εἰς 74 κατὰ τό 1906, εἰς 46 κατὰ τό 1907, εἰς 35 κατὰ τό 1908, εἰς 13 κατὰ τό 1909. Ἐκ τῶν δηχθέντων ἀνθρώπων κατὰ τὴν χρονικὴν ταύτην περίοδον εἰς μόνος ἀπέθανεν ἐκ λύσεως.

— Εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν Ἐπιγραφῶν ὁ διάσημος Ἀσσυριολόγος P. Scheil ἀνεκοίνωσεν ἐσχάτως σπουδαιότατον εὑρημα τοῦ Ἀβδᾶ Tissierand ἐν τῷ Βρεττανικῷ Μουσείῳ, ἦτοι συριακὸν χειρόγραφον τῶν προφητειῶν τοῦ Ἡσαΐα, φέρον χρονολογίαν τοῦ 459 μ. Χ. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εἶναι τό ἀρχαιότατον βιβλικὸν κείμενον ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν. Τὸ ἐν τῷ Μουσείῳ ὑπάρχον ἀτέλές χειρόγραφον τῆς Πεντατεύχου εἶναι κατὰ πέντε ἔτη νεώτερον, ἦτοι τοῦ 464.

ΓΕΡΜΑΝΙΑ

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Στρατιωτικῶν παρήγγειλεν 20 ἀερόπλانا Ἐτριχ. Τὸ ὄργανον τοῦτο εἶναι μονόπλανον, προσεγγίζον εἰς τό σχῆμα πτηνοῦ ὡς ἐκ τῆς ὄλης διασκευῆς του. Τὸ ἀερόπλανον Ἐτριχ εἶναι ἐλαφρόν, εὐκίνητον καί δύναται νά φέρῃ 4 ἐπιβάτας.

— Εἰς τὴν διεύθυνσιν τῶν Ἐηλεφώνων τοῦ Βερολίνου εἰσήχθη ἡ χρῆσις τοῦ φωνογράφου ἐν συνδυασμῷ πρὸς τό τηλέφωνον. Ὅσακις ζητούμενος ἀριθμὸς τηλεφώνου εἶναι ἤδη ἀπησχολημένος εἰς ἄλλην πρόσκλησιν ἢ τηλεφωνικῆς τις γραμμῆς εἶναι διακεκομμένη, ἀντὶ ν' ἀπαντᾷ πρὸς τὸν ζητοῦντα ἢ τηλεφωνήτρια: «Ἐργάζεται με ἄλλον, εἶναι χαλασμένη ἢ γραμμὴ κ.λ.π.» ἀποκρίνεται ὁ φωνογράφος.

ΔΑΝΙΑ

Εἰς τὴν Δανίαν εἶναι κατ' ἐξοχήν διαδεδομένοι αἱ θερναὶ ἀποδημιαὶ τῶν μαθητῶν. Μόνοι αἱ πόλεις Κο-

περγάγη και Φρειδεριξβόργ αποτέλλουν 15 χιλιάδας παιδιών κατ' έτος εις έξοχάς. Προς τοῦτο πάντες συντρέχουν· αι ατμοπλοῖαι και σιδηροδρομικαι εταιρειαι παρέχουν εισιτήρια δωρεάν και οι ιδιοκτῆται έξοχικῶν επαύσεων καθῶς και οι άπλοῖ χωρικοι τὰ φιλοξενούν προθύμως.

— Κατά τήν εκθεσιν τοῦ έν Κοπεγχάγη "Αγγλου προξένου λειτουργούν ἤδη έν Δανία πλέον τῶν 150 μηχανῶν διά τὸ ἄλμεγμα τῶν ἀγε-

λάδων. Ὡς κινητήριος δύναμις τῶν μηχανῶν αὐτῶν ἤρχισε νὰ χρησιμοποιηται και ὁ ἠλεκτρισμός.

ΕΛΒΕΤΙΑ

Εἰς τὰς τροχιοδρομικὰς γραμμάς τῆς Ζυρίχης ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν δώδεκα ρυμουλκοὶ ἄμαξαι ἠλεκτρικαὶ τῶν ὁποίων ὅλον τὸ μεταλλικὸν μέρος εἶναι ἐξ ἄλουμινίου. Πλὴν τῆς ἐλαφρότητος τὸ ἄλουμίνιον ἔχει τὸ προσόν ὅτι δέν ὀξειδοῦται.